

PATRIARHIA ROMÂNĂ
ARHIEPISCOPIA ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ "IUSTIN PATRIARHUL"

LUCRARE PENTRU OBTINEREA GRADULUI I ÎN PREOȚIE
"SFINTELE TAINE ÎN VIAȚA BISERICII"

COORDONATOR:

PREOT LECTOR UNIVERSITAR DOCTOR MARIAN MIHAI

PREOT GABRIEL COSMIN ȚUȚUIANU

CUPRINS	2
CUVÂNT INTRODUCTIV.....	3
CAPITOLUL I.....	5
NOȚIUNEA, NECESITATEA ȘI TERMINOLOGIA SFINTELOR TAINE.....	5
NOȚIUNEA DE ”TAINĂ”.....	6
CULTUL CREȘTIN ÎN PERIOADA APOSTOLICĂ.....	9
SFINTELE TAINE ÎN BISERICA PRIMARĂ.....	12
CAPITOLUL II.....	17
SFINTELE TAINE, PURTATOARE ALE HARULUI DIVIN.....	17
BOTEZUL.....	17
MIRUNGHEREA.....	21
EUHARISTIA.....	24
SPOVEDANIA	28
HIROTONIA.....	37
CUNUNIA.....	49
MASLUL.....	60
CAPITOLUL III.....	71
CONSIDERATII PRIVIND SFINTELE TAINE ÎN ACTUALITATE.....	71
SFINTELE TAINE, MATERIE ȘI SPIRIT.....	78
HARUL SFINTELOR TAINE ÎMPĂRTĂȘIT CREDINCIOȘILOR.....	85
CONCLUZII.....	93
BIBLIOGRAFIE.....	99

CUVÂNT INTRODUCȚIV

Atunci când ne gândim la taina tainelor, la Învierea lui Hristos, atunci când mărturisim aceasta prin salutul: "Hristos a Înviat!", nu spunem numai taina negrăită a lui Iisus Hristos ci și chemarea noastră, a fiecăruia dintre noi, de a participa la slăvită Învierea Lui.

Apare astfel în conștiința noastră nevoia de a afla cum putem participa la aceasta. Căutând răspunsul la Sfinții Părinți găsim unul nu doar teologic ci și personal. Omul trebuie să experimenteze viața lui Hristos și în aceste condiții ori împrejurări poate să și învie în Iisus Hristos. Întâi trăim ca experiență, ca realitate personală, ca practică, viața în Iisus Hristos și numai după aceea teologhim, vorbim ca discurs, mărturie și mărturisire despre Iisus Hristos. În teologia Bisericii Ortodoxe, raportul dintre teologie și viață, dintre teorie și practică este unitară și de nedespărțit.

Astfel pentru ca noi să fim vrednici de învierea lui Iisus Hristos în plan eshatologic, al împărăției Lui viitoare trebuie să *înviem în El încă de acum*, participând la viața în Iisus Hristos dată în Biserica din ziua Cincizecimii. Așadar, participarea la viața în Iisus Hristos, la învierea lui Iisus Hristos este calea Bisericii întrucât ea, Biserica este un trup viu, al cărei cap este Iisus Hristos precum ne spune Sfântul Apostol Pavel: „*ci în iubire trăind după adevăr, în toate să creștem întru El care este Capul, Hristos*” (Ef. 4, 16)

Viața în Iisus Hristos ne este dată în Biserică și de către Biserică, și de aceea Însuși Iisus Hristos a instituit Sfintele Taine. Omul își poate crea premisele mântuirii numai participând la Sfintele Taine. În ele el se reînnoiește, participă la viața lui Iisus Hristos, se luminează și se desăvârșește.

A spune că participi la viața lui Iisus Hristos înseamnă a spune că participi la Sfintele Taine. De aceea spunem că ereticii s-au rupt de viața lui Iisus Hristos din Biserică. Nu poți să participi la viața de veci, la înviere dacă nu ești în Biserică, dacă nu te împărtășești de Iisus Hristos. Aici în Biserică este realism, este anamneză, este jertfă, nu ceremonialism. În Sfintele Taine Hristos ni se dă cu natura sa umană reînnoită, restaurată antologic și numai participând la viața lui Iisus Hristos, dată realitate în taine, noi participăm la reînnoirea naturii noastre, la iluminarea și desăvârșirea ei. Viața în Iisus Hristos dată în Sfintele Taine este începutul vieții veșnice, și premisa învierii noastre.

Drept urmare, viața aceasta nu este un simplu ascetism sau moralism, nu este o împlinire juridică a poruncilor. Orice spiritualitate, orice formă de asceză, de efort personal se altoiește pe această viață în Iisus Hristos dată în Sfintele Taine, în special în tainele inițierii: Botezul, Mirungerea și Sfânta Euharistie. Numai participând la viața trupului tainic al Bisericii putem vorbi de o despățimire, de iluminare și desăvârșire. Aceasta este credința bisericii ca viață în Iisus Hristos și cu Iisus Hristos de două milenii.

Desigur că Sfânta Liturghie este centrul și coroana cultului ortodox, întrucât prin aceasta se obține unirea tuturor membrilor Bisericii cu Hristos, dar acest lucru se realizează tot printr-o Sfântă Taină, aceea a Euharistiei, adică a Împărtășaniei, prin care credinciosul accede la Sfântul Său Trup și Sânge, darul cel mai de preț de care credincioșii se bucură în această viață și prin care Biserica mijlocește și pentru cei morți.

Înainte de a aprofunda care este rolul acestora în viața Bisericii și de a discuta despre fiecare în parte, trebuie să știm că Sfintele Taine sunt acele lucrări sau acte sfinte văzute, întemeiate de Hristos și săvârșite de Biserică prin episcopii și preoții ei, prin care se împărtășește primitorului harul dumnezeiesc, nevăzut, mântuitor. Sunt lucrări văzute, pentru că omul e și trupesc.

Ca izvor al Sf. Taine, Mântuitorul Hristos este și săvârșitorul lor, prin mijlocirea arhiereului și a preotului. Ca unul Care e prezent fără întrerupere în Trupul Său tainic, adică în Biserică, Hristos și numai El este săvârșitorul Sf. Taine. Episcopul și preotul nu sunt decât organele văzute, sfințite ale Arhiereului și Preotului nevăzut Hristos, sunt iconomii Tainelor lui Dumnezeu, cum zice Sf. Apostol Pavel: *„Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu"* (I Cor. 4,1). Lucrul e atât de adevărat, încât Sf. Taine își păstrează puterea, oricare ar fi viața preotului.

CAPITOLUL I

NOȚIUNEA, NECESITATEA ȘI TERMINOLOGIA SFINTELOR TAINE

Biserica este trupul lui Hristos și plenitudinea de viață a Duhului Sfânt (Ef. 1, 23), căreia Hristos Însuși, Capul ei, i-a dat puterea și mijloacele vizibile de împărtășire a mântuirii realizate de El pentru întregul neam omenesc, prin Întruparea, Patimile, Jertfa pe Cruce și Învierea Sa din morți. Mijloacele sau actele externe și vizibile prin care în Biserică se împărtășește harul dumnezeiesc care îndreptează și sfințește pe oameni și-i unește tot mai strâns cu Hristos și Biserica Sa, sunt Sfintele Taine.

Relația strânsă, ființială dintre Sfintele Taine și Biserică este dată în Hristos Însuși, Care a întemeiat și instituit prin Jertfa și Învierea Sa Biserica și Tainele ei, în care lucrează Duhul Sfânt care face prezent pe Hristos atât în Biserică cât și în Taine, precum și în cuvântul Scripturii. Ca și comuniune și comunitate concretă a oamenilor cu Dumnezeu prin Hristos în Duhul Sfânt, Biserica intră în istorie la Cincizecime, odată cu venirea ipostatică sau personală a Duhului Sfânt în lume, de la Tatăl, trimis de Fiul (Ioan 14, 26/15, 26) și cu pogorârea Lui în chip distinct peste apostoli, care se aflau toți împreună în același loc (Fapte 2, 1-3/1, 13-15) la care s-au adăugat cei pătrunși la inimă de cele văzute și auzite (Fapte 2, 4, 37, care au primit cuvântul Evangheliei și s-au botezat, fiind chiar în prima zi a Cincizecimii, ca la trei mii de suflete (Fapte 2, 41). În ziua Cincizecimii ne-au fost date ca realități concrete, divino-umane, pentru mântuirea noastră și Biserica și Tainele ei¹.

De aceea nu există Taine în afara Bisericii, ci numai în Biserică, săvârșite mai întâi de apostoli și apoi chiar din timpul lor de episcopii și preoții Bisericii. Dar nu există nici Biserica fără Taine, căci încorporarea oamenilor în Hristos, deci calitatea de creștini a lor și creșterea lor în El ca mădulare ale Trupului Lui, Biserica, nu se realizează decât prin Sfintele Taine. Prin ele Hristos este prezent și lucrează în Biserică și în membrii ei.²

¹Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula, *Biserica și cult pe înțelesul tuturor*, Ed. Europartner, București 1996, p. 123

²Pr. Dr. Dură Nicolae, *Propovăduirea și Sfintele Taine*, Ed. IBMBOR, București 1998, p. 140

NOȚIUNEA DE ”TAINĂ”

Cuvântul taină sau mister este traducerea termenului grecesc ”mistirion” și etimologic înseamnă, ca și acesta, orice lucru tănuț, secret sau ascuns și ceea ce nu poate fi cuprins cu mintea:

- a. În sens larg și religios, taine sau mistere sunt lucrurile și actele sfinte care reprezintă sau simbolizează idei și sensuri nepătrunse în esența lor de mintea noastră. În acest înțeles sunt taine: crucea, sarea ce se dădea catehumenilor etc, precum și toate faptele Revelației dumnezeiești și dogmele învățaturii creștine. Astfel se numesc taine: planul din veci al mântuirii omului, rânduiala sau iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu Cuvântul (Col. 1, 26), persoana Mântuitorului Hristos și mântuirea sau răscumpărarea venită prin Hristos pentru toți oamenii (Efes. 1, 9/1 Tim. 3, 16), învierea Mântuitorului Hristos și învierea din morți a tuturor celor adormiți pentru judecata obștească, precum și parusia, adică cea de a doua venire a Domnului la sfârșitul lumii, întrucât toate acestea întrec puterea noastră de înțelegere, fiind cunoscute și primite numai prin credință și iluminare dumnezeiască (Matei 13, 11/Efes. 3, 9)³
- b. În înțeles restrâns, Taine sunt numai acele lucrări sau acte sfinte vizibile, întemeiate de Hristos și săvârșite de Biserică prin episcopii și preoții Ei, prin care se comunică celor ce se împărtășesc de ele harul dumnezeiesc, nevăzut, mântuitor. Semnificația cuvântului se păstrează și aici, căci esența Tainei este harul dumnezeiesc care se împărtășește și rămâne ascunsă, nevăzută și necuprinsă cu mintea, dar se comunică prin forme văzute, act și materie. În Taină nu este numai o simbolizare a vreunui adevăr de credință, ci o împărtășire reală de har dumnezeiesc, iar prin aceasta Sfintele Taine se deosebesc de toate acele simboluri sau acte sacre întâlnite în religiile necreștine și chiar în Vechiul Testament. Acele acte și lucrări sfinte întâlnite în Vechiul Testament erau doar icoana celor ce aveau să vină prin Hristos în Noul Testament. Deci Tainele, ca acte sfinte

³E. H. Schillebeeckx, *Hristos-Taina întâlnirii noastre cu Dumnezeu*, în *Ortodoxia*, XVIII (1966), nr. 1, p. 120

vizibile prin care ni se împărtășește harul dumnezeiesc nevăzut în mod real, sunt legate de Hristos.⁴

Prin Sfintele Taine înțelegem, deci, cele șapte Sfinte Taine pe care le are Sfânta noastră Biserică, ca lucrări sfinte instituite de Hristos Însuși, prin care într-o formă văzută se împărtășește primitorului, în Biserică, harul dumnezeiesc nevăzut, absolut necesar pentru mântuire (Ioan 3, 5). *Mărturisirea ortodoxă* (I, 99) dă următoarea definiție: ”Taina e o lucrare sfântă care, sub o formă văzută, pricinuieste și împărtășește sufletului harul cel nevăzut al lui Dumnezeu.”

Instituirea Tainelor ține de Hristos însuși căci unirea unei realități supranaturale, harul dumnezeiesc, cu o lucrare sensibilă a Bisericii nu poate fi o lucrare așezată de oameni. Dar instituirea nemijlocită a Sfintelor Taine de către Hristos nu înseamnă că s-au determinat de El toate amănuntele, că s-au stabilit formulele și s-au orânduit ceremoniile care țin de partea văzută a Tainei. Există o parte văzută, externă sau naturală a Sfintelor Taine, care cuprinde un ritual, cuvinte, formulă, materie și actele care simbolizează și prin care se împărtășește real harul nevăzut, cum atestă și *Mărturisirea Ortodoxă* (I, 100).⁵

Deși, după natura lui, harul sfințitor este unul singur, ca energie dumnezeiască necreată, împărtășit de toate Tainele, totuși, prin lucrarea pe care o împlinește, el se deosebește de la Taină la Taină. Căci prin unele Taine se dă har celui ce n-a primit până atunci niciun har sau a pierdut harul, ca la botez și la pocăință, iar prin altele se sprește sau se întărește harul deja existent în cei ce le primesc, ca în celelalte Taine. Primele pot fi Taine de încorporare a omului în Hristos ca mădular al Trupului Său, Biserica (Botezul, Mirungerea, Euharistia) sau Taine de inițiere creștină, adică prin care omul devine creștin, unindu-se deplin cu Hristos, altele de creștere tot mai mult în Hristos (Euharistia), de restaurare a relației cu Hristos, cu Biserica și cu semenii, diminuată prin păcate de to felul, pentru care se cere harul iertării și vindecării (Spovedania, Maslul), sau Taine pentru rosturi și misiuni speciale în societatea semenilor și în Biserică (Hirotonia, Nunta).⁶

⁴Pr. Prof. Dr. Stăniloae, *Ființa Tainelor în cele trei confesiuni*, în *Ortodoxia*, VIII(1959), nr. 1, p.10

⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii*, Ed. IBMBOR, București 1978, p. 61

⁶ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Din aspectul sacramental al Bisericii*, în *Studii Teologice*, seria a II-a, XVIII (1966), nr. 9-10, p. 531

Actul extern al Tainei constituie însăși partea văzută a Tainei, care constă din materia sau lucrurile, cuvintele și formula Tainei și actele, adică slujba sau ceremoniile. Partea văzută, adică slujba Tainei nu e ceva fără importanță, ci dimpotrivă, exprimă prin materie, cuvinte și acte sau gesturi, însăși credința Bisericii privind respectiva Taină și este o reprezentare a celor ce se petrec în Taină. De aici și grija Bisericii pentru respectarea de către săvârșitor a părții văzute, adică a actului extern al Tainei. Partea externă sau văzută a Tainei nu lucrează prin sine, ci prin prezența Duhului Sfânt, iar modul lucrării Duhului prin acest act extern rămâne tainic și mai presus de mintea omului.

Adevăratul sau principalul săvârșitor al Sfintelor Taine este Cel ce le-a și instituit, adică Hristos, Care continuă lucrarea Sa mântuitoare în Biserică și în mădulele acesteia, creștinii ortodocși, prin Duhul Sfânt. Harul ce se împărtășește prin Sfintele Taine fiind lucrarea lui Hristos, săvârșitorul lor nevăzut este Hristos.⁷

Preotul este organul văzut prin care Hristos lucrează în mod nevăzut în Taine, sau împărtășește harul Său celor cărora li se administrează acestea în Biserică.

Și săvârșitorului și primitorului Tainei li se cere o anumită pregătire. Validitatea Tainei nu depinde de vrednicia morală a săvârșitorului văzut, întrucât principalul săvârșitor al Tainei este Hristos Însuși, prin cuvintele, rugăciunile și actele episcopului sau preotului. Preotului i se cere cel puțin pregătirea care constă în dispoziția internă sau voința de a săvârși respectiva Taină, cu atenție și pietate, crezând și lucrând ceea ce crede și lucrează Biserica însăși, căreia el aparține. Un comportament reprobabil al preotului poate influența negativ credința primitorului Tainei, dar validitatea ei rămâne neatinsă.

Primitorii Sfintelor Taine sunt creștinii, cu excepția Botezului, întrucât numai prin botez omul intră în comunitatea Bisericii.

Tainele săvârșite după orânduirea dumnezeiască și îndeplinind condițiile obiective amintite sunt valide, depline și înfăptuite cu adevărat. Pentru a produce însă în sufletul primitorilor lucrarea lor mântuitoare trebuie împlinită și o condiție subiectivă, anume pregătirea credincioșilor pentru primirea harului dumnezeiesc. Sfântul apostol Pavel spune despre împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos în Euharistie: "Să se cerceteze omul pe sine și așa

⁷ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Numărul Tainelor, raporturile între ele și problema Tainelor în afara Bisericii*, în *Ortodoxia*, VIII(1956), nr. 2, p. 191

să mănânce din pâine și să bea din potir. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului”(I Cor. 11, 28-29)

Lucrarea Tainelor este reală și are loc indiferent de starea morală a săvârșitorului, dar roadele duhovnicești pot să lipsească dacă lipsește pregătirea celor ce se împărtășesc de Sfintele Taine.

Pregătirea pentru primirea Tainelor constă în voința și hotărârea credinciosului de a primi Taina, cât și în credința acestuia despre caracterul supranatural, dumnezeiesc al Tainei, în simțirea stării păcătoase și în dorința de a primi în taină ajutorul lui Dumnezeu.

CULTUL CREȘTIN ÎN PERIOADA APOSTOLICĂ

În strânsă legătură cu credința și viața Bisericii stă cultul creștin. Adunarea frecventă la cult și învățătură, rostirea rugăciunilor și citirea cărților sfinte, cunoașterea creștinilor între ei, supravegherea conducătorilor Bisericii, simțul răspunderii morale, grija permanentă față de cei bolnavi, lipsiți și săraci asigurau vieții creștine superioritatea față de viața lumii păgâne⁸.

Prin Pogorârea Sfântului Duh se puneau temelii în mod văzut primei comunități creștine cu numele de Biserică, cea care fusese întemeiată în mod tainic de Mântuitorul prin Jertfa de pe Cruce. Se trăia o viață nouă, „stăruind în învățătura Apostolilor, în comuniune, în frângerea pâinii și în rugăciuni” (Fapte 2, 42). La predica apostolică se convertesc „ca la trei mii de suflete”, cea ce demonstrează caracterul supranatural al evenimentului care stă la începutul Bisericii. O practică primară era comunitatea bunurilor: cei care aveau case sau țărini, le vindeau și aduceau prețul „la picioarele Apostolilor”⁹. Levitul Iosif din Cipru (numit mai târziu Barnaba) este citat cu cinste pentru o asemenea faptă.

Creșterea numărului credincioșilor era urmată de apariția unor greutăți în viața comunității. Iudeii eleniști se plâng Apostolilor că văduvele lor erau trecute cu vederea la împărțirea ajutoarelor¹⁰. La propunerea Apostolilor credincioșii aleg șapte bărbați „plini de duh și de înțelepciune” după cum putem vedea în cartea Faptele Apostolilor capitolul 6, asupra cărora Apostolii și-au pus mâinile cu rugăciune. Aceștia sunt primii hirotoniți, diaconii. Slujirea lor nu

⁸ Pr. Prof. Dr. Ioan Rămureanu, *Istoria Bisericească Universală. Manual pentru seminariile teologice*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 2004, p. 49

⁹ Preot Nicolae Chifăr, *Istoria creștinismului*, vol 1, Ed. Trinitas, Iași 1999, p. 44

¹⁰ Conf. Gheorghe Ceașescu, *Orient și Occident în Lumea Greco-Romană*, Editura Enciclopedică, București 2002, p. 9

se limita numai la a supraveghea buna desfășurare a agapelor (mese ale dragostei), ci puteau să propovăduiască Cuvântul. Unii dintre ei au atras mânia iudeilor, cum a fost cazul Sfântului Arhidiacon Ștefan ucis prin lapidare (ucidere cu pietre), devenind primul martir al Bisericii Creștine. Acuzat ca blasfemiator, târât afară din oraș și ucis cu pietre, cazul lui Ștefan devine primul conflict doctrinar al creștinismului cu iudaismul. Cu toate că prigoana se extindea, Biserica era în continuă dezvoltare. Situațiile diverse întâlnite în propovăduire (botezul păgânilor, obligativitatea circumciziunii pentru cei convertiți dintre păgâni etc.) au provocat nevoia elaborării unor viziuni unitare¹¹.

În baza acestei necesități s-a întrunit colegiul Apostolilor în anul 50 la Ierusalim. Această întrunire a Apostolilor este cunoscută sub numele de Sinodul Apostolic. În fruntea adunării apare Iacob cel Mic, numit și „fratele Domnului”, care se bucura de mare autoritate morală nu numai la creștini, ci și la evreii din Ierusalim și din diasporă (adică din afara Ierusalimului). Tradiția l-a numit mai târziu episcop, în timp ce Pavel îl numea stâlp al Bisericii¹².

După uciderea lui Iacob al lui Zevedeu, numit și Iacob cel Mare sau cel Bătrân, precum și după plecarea lui Petru din Ierusalim, cartea Faptele Apostolilor nu mai prezintă activitatea Apostolilor. Timp de două decenii scena istoriei va fi ocupată de marele Apostol al neamurilor, Sfântul Apostol Pavel. Activitatea celorlalți este mai puțin cunoscută.

Istoricul bisericesc Eusebiu de Cezareea știe de la Origen, iar acesta din tradiție, că Apostolii și ucenicii lor s-au împrăștiat în toată lumea și au propovăduit creștinismul: Sf. Toma la parți, Sf. Andrei în Sciția, Sf. Ioan în Asia, Sf. Petru în Galatia, Bitinia, Capadocia și Asia Proconsulară, Sf. Bartolomeu în India (Arabia sudică), după o tradiție orientală și în Armenia, Sf. Matei printre iudei, apoi la alte neamuri (Eusebiu, *Istoria bisericească* III, 1, 24; V, 10)¹³. Aceste știri pot fi completate cu altele din Noul Testament sau din tradiția creștină scrisă. Astfel întâlnim contribuții la activitatea misionară a Sfântului Apostol Petru care a predicat în Antiohia (Gal. 2, 11), sau după o tradiție consemnată de Origen și citată de Eusebiu de Cezareea, Sf. Petru ar fi

¹¹ Ibidem, p. 92

¹² Pr. Prof. Dr. Ioan Rămureanu, *De la începuturile Creștinismului până la anul 1054 - Ereziile*, Editura IBMBOR, București, 1992, p. 82

¹³ Eusebiu de Cezareea, *Istoria Bisericească, Martirii din Palestina*, traducere, studiu, note și comentarii de Pr. Prof. T. Bodgeae, în col. PSB, vol. 13, București, 1987, p. 8-9

propovăduit în Macedonia. Din Epistola I Corinteni capitolul I, 12-13, aflăm de tensiunile determinate de existența grupărilor care se numeau „a lui Chefa, a lui Apolo, a lui Pavel”.

După ce am prezentat în linii mari câteva date importante ale istoriei întemeierii Bisericii Creștine, trebuie să precizăm terminologia și de unde vine această denumire.

Comunitatea creștină înființată de Sfinții Apostoli se numește încă de la început Biserică, Biserica lui Dumnezeu, Biserica lui Hristos. Apar și denumiri figurate de tipul Israelul lui Dumnezeu sau locașul lui Dumnezeu. Termenul de Ecclesia are un dublu sens, în sensul în care distingem în conținutul lui atât aspectul de comunitate locală, cât și totalul comunităților. Expresia de Biserică universală este folosită pentru prima dată în istoria creștinismului de Sfântul Ignațiu al Antiohiei (+107), despre care spune că se află acolo unde este Hristos „Fără Episcop nimeni să nu facă ceva din cele ce stau în legătură cu Biserica... oriunde se arată Episcopul acolo să fie mulțimea, precum acolo unde este Iisus Hristos, este și Biserica cea a toată lumea”. (Epistola către Smirneni, capitolul VIII)¹⁴. Aceeași expresie se regăsește în Martiriul Sfântului Policarp, unde Policarp este numit episcopul Bisericii universale din Smirna.

Comunitatea de la Ierusalim era grupată în jurul Apostolilor și condusă de ei, având la început forma și norma ei de viață nouă: trăia în învățătura Apostolilor, în spirit de comunitate frățească, în frângerea pâinii și în rugăciuni (Fapte 2, 42).

După plecarea Apostolilor din Ierusalim, conducător al bisericii era Iacob „fratele Domnului”, care se bucura de mare autoritate chiar în fața Apostolilor¹⁵.

O altă treaptă în ierarhia Bisericii primare era constituită de „presbiteri”, cu rol însemnat în viața comunității. Ei au primit ajutorul adus de Barnaba și de Saul (Pavel) de la Antiohia, au luat parte la sinodul apostolic, sunt numiți în adresa scrisorii către creștinii din Antiohia, Siria și Cipru (Fapte 15, 2, 4, 6, 22, 23). În mediul iudaic de la Ierusalim acești presbiteri formau, prin analogie cu bătrânii poporului iudeu, o categorie de creștini respectați prin vârstă, înțelepciunea și credința lor.

Instituirea treptei diaconatului este clar precizată în Noul Testament, fiind în strânsă legătură cu primii ani ai comunității din Ierusalim. Etimologic diacon înseamnă slujitor. Latura practică a slujirii lor a rămas caracteristică diaconatului și s-a extins în epoca următoare la toate

¹⁴ Sf. Ignatie Teoforul, *Scrierile Părinților Apostolici*, PSB 1, traducere Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1979, p. 40

¹⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Hristologia Sinoadelor*, în *Ortodoxia*, an XXVI (1974), nr. 4, p. 573

nevoile asistenței în comunitate. Este știut că ei au îndeplinit și slujba cuvântului, predicând și botezând. Caracterul sacerdotal al diaconiei este confirmat de textul din Fapte 6, 6: „pe aceștia (diaconi) i-au pus înaintea Apostolilor și rugându-se și-au pus mâinile peste ei”. Posibil ca fiecare comunitate să fi avut diaconi în slujire după modelul ierusalimitean (Filip. 2, 1; I Tim. 3, 8, 12)¹⁶.

Din „epistolele pastorale”, scrise de Sfântul Apostol Pavel spre sfârșitul vieții sale, aflăm că episcopatul, numit anume așa, este o demnitate mai mare decât cea preoțească. Timotei și Tit sunt episcopi în acest sens. El le poruncește în calitatea lor de episcopi să pună presbiteri- preoți în orașe, ceea ce ne îndreptățește să credem că înainte de sfârșitul epocii apostolice, numele de preot și de episcop primesc sensul în care sunt cunoscute mai târziu²⁸.

SFINTELE TAINE ÎN BISERICA PRIMARĂ

Înainte de a arăta cum se săvârșeau cele mai importante slujbe ale Bisericii care sunt Sfintele Taine, exceptând de altfel Sfânta Liturghie pe care am amintit-o cea mai importantă, vom arăta cum se pregăteau oamenii pentru a deveni creștini. Perioada de pregătire se numea catehumenat de aceea prima parte a Liturghiei se cheamă și astăzi Liturghia Catehumenilor.

Catehumenatul era pregătirea pe care o primeau înainte de botez cei care doreau să îmbrățișeze creștinismul. Interesul de a recruta credincioși convinși, aleși, care să reziste în persecuții și în fața ereziilor, ca și a ispitelor vieții, îndemna Biserica să organizeze cu deosebită grijă pregătirea celor pe care avea să-i încorporeze în ea. Catehumenatul era nu numai un mijloc de pregătire pentru creștinism, ci și de cunoaștere, de încercare și de întărire a moralului celor care aveau să fie credincioșii ei¹⁷.

Admiterea în catehumenat o aprecia și aproba episcopul. Cel care dorea să îmbrățișeze creștinismul era prezentat episcopului sau unui preot, de un credincios sau de mai mulți. Candidatul era cercetat asupra vieții și a dorinței lui de a deveni creștin. Dacă nu era nici un impediment, i se făcea semnul crucii pe frunte și era primit în rândul catehumenilor. Catehumenii erau încredințați unui catehet, de obicei preot, sau chiar unui creștin laic, capabil să-i învețe.

¹⁶ Ovidiu Drâmba, *Istoria culturii și civilizației*, ediția a II.a, Editura Saeculum, București, 1998, p. 55

¹⁷ Prof. Dr. Nicolae Necula, *Tradiție și înnoire...*, p. 155

În secolele II-III, catehumenii se împărțeau în două categorii, începătorii, numiți de regulă catehumeni, auditori sau cei care vin să se apropie, și cei mai înaintați numiți aleși, luminați, competenți pentru primirea botezului. La începutul secolului IV, se constată în Orient trei categorii de catehumeni. Sinodul de la Neocezarea (între 314-325) îi numește auditori, genunchetori și luminați¹⁸.

Învățământul catehetic consta în citiri, omilii, explicări, sfaturi și se făcea treptat. Se vorbea auditorilor despre adevărurile religioase mai simple, li se făceau cunoscute preceptele moralei creștine. Astfel pregătiți, cei luminați erau înscriși pentru Botez, petreceau 30-40 de zile în post, rugăciuni, abstenență, își mărturiseau păcatele și primeau apoi botezul.

Unii amânau botezul până aproape de moarte, pentru a muri curățiți de toate păcatele, a evita rigorile impuse disciplinei după botez, sau chiar din respect față de Sfânta Taină. Cei care mureau martiri, primind „botezul sângelui”, erau socotiți sfinți, ca și creștinii.

Prima dintre Sfintele Taine este Botezul. Botezul era actul de credință și de cult, prin care se intra în cadrul Bisericii. El avea caracter sacramental, de taină: ștergea păcatele și acordă darul Sfântului Duh.

Botezul era unit cu o serie de acte legate de instituția catehumenatului. Ritul lui s-a dezvoltat odată cu catehumenatul, îmbogățindu-se mult din secolul II. El era săvârșit de regulă de către episcop. Din însărcinarea lui, îl puteau săvârși și preoții, și chiar diaconii, iar la mare nevoie, în lipsa de preot, și laici credincioși¹⁹.

Cu organizarea catehumenatului, botezul se săvârșea de obicei în grup, ceea ce îl făcea mai solmen și mai important. Deși el se putea săvârși în orice timp al anului, practică Bisericii a stabilit că zile speciale Pastile și Cincizecime. În Orient se făcea și la Epifanie (Botezul Domnului).

Botezul la oamenii maturi-catehumeni era precedat de o priveghere, care începea de seară (în Siria) sau dis-de-dimineată, cu citiri și rugăciuni. Se făcea sfințirea apei și a untdelemnului, necesar pentru botez, se făceau lepădările. Cel care se boteza se întorcea cu fața spre apus, era întrebat dacă se leapădă de Satană și dacă se unește cu Hristos. El răspundea cu formulele stabilite. Lepădarea era însoțită de gesturi, care simbolizau alungarea demonilor

¹⁸ Ibidem, p. 156

¹⁹ Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, *Sfintele Taine, mijloace de mântuire și sfințire a credincioșilor*, în *Mitropolia Ardealului*, anul XXVIII (1983), nr. 7-8, p. 87

(suflare, scui-pare) și avea caracter de exorcism. Întors cu fața spre răsărit, catehumenul făcea mărturisirea de credință, rostind simbolul său regulă de credință.

În acest moment, dacă nu mai înainte, se făcea mărturisirea păcatelor. Catehumenul era acoperit cu o pânză, uns cu untdelemn (se pare că numai la cap); el intră apoi în apă, răspundea la o serie de întrebări rituale, se cufundă de trei ori în apă, episcopul sau preotul ținându-i mâna pe cap. După ieșirea din apă, se făcea ungerea cu untdelemn sfințit²⁰.

Botezul copiilor era obișnuit, deși nu general.

La botez se pare că adulții schimbau numele lor vechi cu unul creștin (se cunosc cazuri la începutul secolului al IV-lea), iar copiii primeau un nume. Se preferau nume biblice, simbolice sau de martiri.

Ungerea cu untdelemn sfințit (Mirungerea) urma îndată după botez, că rit cu caracter sacramental, înlocuind punerea mâinilor, pe care o săvârșiseră Sfinții Apostoli.

Mirungerea era însoțită de o formulă: „te ung cu untdelemn sfințit în numele lui Iisus Hristos”, sau alta asemănătoare. Ca și botezul, ungerea cu untdelemn sfințit nu se repetă. După ungere, cel botezat se îmbraca în veșminte albe, pe care le purta opt zile²¹.

Botezat și uns, noul credincios era introdus în biserică. Cei botezați și miruiți asistau la toată liturgia, aduceau primele lor ofrande, se împărtășeau prima dată.

În Apus, obiceiul de a prezenta episcopului pe cei botezați, pentru a rosti asupra lor rugăciuni cu punerea mâinilor, spre a primi Duhul Sfânt, a făcut ca ungerea cu untdelemn sfințit să se facă mai târziu.

Euharistia - în legătură cu această Taină menționăm că "pâinea euharistică" era dospita; azima s-a introdus în Apus mult mai târziu (în secolele VIII-IX). În vin se pune și apă. Acest amestec era uzual și obligatoriu (după ev. Ioan XIX, 34). Obiceiul unor comunități de a săvârși Sfânta Euharistie cu apă, fără vin, a fost condamnat. Împărtășirea se făcea începând cu clericii: episcopul, preoții, diaconii, clericii inferiori, apoi văduvele și fecioarele din serviciul bisericii, copiii, bărbații, femeile.

Refuzul de a primi pe unii creștini la Sfânta Euharistie era o grea pedeapsă. Cei căzuți în păcate grele primeau Sfânta Euharistie doar după o lungă penitență. Primirea ei cu nevrednicie

²⁰ Ibidem, p. 88

²¹ Ibidem, p. 91

era socotită un mare păcat. Împărtășirea era precedată de mărturisirea păcatelor, după cum putem observa din „Învățătura celor doisprezece Apostoli”²².

Mărturisirea păcatelor a fost unită de la început cu cele două taine mai mari, Botezul și Euharistia.

În primele trei secole, mărturisirea putea fi: a) secretă, făcută în fața episcopului sau preotului; aceasta era regula; b) semipublică, făcută în fața clerului întreg; c) publică, făcută în fața clerului și a adunării credincioșilor. Mărturisirea semipublică era precedată de cea secretă și se făcea cu aprobarea episcopului sau a preotului confesor pentru păcate cunoscute și de alții sau grave, a căror mărturisire și ispășire era edificatoare pentru comunitatea creștinilor. Mărturisirea publică era cerută uneori de penitent însuși, în scop de umilință²³.

Taina Preoției sau Hirotonia este între cele dintâi Taine săvârșite și cunoscute în Biserică.

Ritualul Hirotoniei s-a dezvoltat odată cu cultul și cu creșterea importanței clerului. La începutul secolului III el se cunoaște în formă pe care o descrie Ipolit în Tradiția apostolică. Hirotonia în episcop se făcea în sobor de episcopi și de preoți, în cadrul Sfintei liturghii. Episcopii slujitori puneau mâinile pe noul ales. Toți se rugau în tăcere, implorând coborârea Sfântului Duh peste cel hirotonit. Noul episcop era salutat de toți, schimba cu ceilalți slujitori sărutarea frățască și săvârșea Sfânta Euharistie.

S-a stabilit prin uz și prin canoane (canonul 1 apostolic, sinodul Arelate 314, Sinodul I ecumenic, 325), că la hirotonia de episcop să asiste cel puțin trei episcopi. Sinodul de la Arelate socotea chiar de dorit prezența a opt episcopi (canon 20). Numărul depindea și de importanta orașului și de apropierea episcopilor. La orice hirotonie se menționa gradul celui hirotonit.

Clerul inferior era așezat prin rugăciune de binecuvântare și prin înmânarea unui obiect, care era simbolul slujbei respective²⁴.

Tinerii care doreau să se căsătorească înștiințau pe episcop sau pe preot despre dorința lor, primeau sfatul și binecuvântarea lui. Sfântul Ignațiu scrie lui Policarp că soții să se unească „cu aprobarea episcopului, ca să fie căsătoria după Domnul, iar nu după pofta: toate spre cinstirea lui Dumnezeu să se facă” (V, 2). Nu știm cu ce forme rituale se săvârșea cununia. Ca și

²² Ibidem, p. 93

²³ Ibidem, p. 94

²⁴ Ibidem, p. 96

alte mari acte din viața creștină, ea era unită cu săvârșirea Sfintei Euharistii. Mârâi se uneau în fața sfântului altar, în prezența comunității, cu rugăciunile ei și ale slujitorilor. Ei aduceau ofrande și se împărtășeau²⁵.

Biserica oprea desfacerea căsătoriei, afară de caz de adulter: oprea chiar desfacerea logodnei (sinodul de la Elvira, canon 54). Dacă un soț părăsea fără motiv pe celălalt și se căsătorea cu altă persoană, era exclus pentru totdeauna din comunitatea creștină (același sinod, canon 8). Prin asemenea și alte măsuri, Biserica da familiei creștine o bază religioasă morală sacră și solidă cu consecințe sociale și juridice foarte importante.

Biserica a obișnuit fără îndoială rugăciuni pentru bolnavi, făcute de preoți, cu ungere de untdelemn, în numele Domnului cum recomandase Sfântul Iacob (V, 14).

Practică aceasta este bazată pe concepția că de multe ori boala se datorează păcatului, iar uneori este cauzată de duhuri rele. Ea devine astfel obiectul unui tratament moral duhovnicesc; vindecarea ei devine rugăciune și act ritual.

Se cunosc și episcopi și preoți care au avut darul vindecărilor și al alungării duhurilor rele. Cuvintele sfântului Iacob despre maslu nu erau scrise pentru rugăciunile harismaticilor, ci ale preoților; ele erau deci valabile în Biserică totdeauna, nu numai în epoca harismelor²⁶.

²⁵ Ibidem, p. 97

²⁶ Ibidem, p. 98

CAPITOLUL II

SFINTELE TAINE, PURTĂTOARE ALE HARULUI DIVIN

BOTEZUL

Botezul este Taina în care prin întreita cufundare în apă, în numele Sfintei Treimi, cel ce se botează se curățește de păcatul strămoșesc și de toate păcatele făcute până la botez, se naște la viața cea nouă, spirituală, în Hristos și devine membru al Bisericii, Trupul tainic al Domnului. Săvârșitorul acestei Taine este preotul sau episcopul; numai în caz de urgență, din temerea de moarte apropiată a celui ce are să primească botezul, această Taină poate fi săvârșită de orice membru al Bisericii. Botezul este întâia dintre Tainele Bisericii, fiind “ușa” prin care omul intră în Biserică, pentru a se uni mai deplin cu Hristos prin celelalte Taine (mirungerea și Euharistia).⁸³

Autorii cărților Noului Testament și sfinții părinți, vorbind despre sfânta Taină a botezului, dau acesteia multe și felurite numiri, având în vedere fie partea văzută, fie partea nevăzută, fie ambele împreună.

După partea văzută, sfinții părinți numesc botezul: baie, izvor sfânt, apă etc.

După partea nevăzută ei îl numesc: luminare (Sf. Clement Alexandrinul, Padagogul, I, 6, 26); Taina luminării (Sf. Grigorie de Nazianz, Cuv. 40), 3); harismă, curățire, sfințire, renaștere în Dumnezeu naștere spirituală, sigiliul lui Hristos, sigiliul credinței, pecete sfântă; moarte a păcatelor, iertarea păcatelor, vehicol spre Dumnezeu etc.

Iar după partea văzută și nevăzută, în același timp, sfinții părinți îl numesc: baie tainică, baie mântuitoare, baia pocăinței și a cunoștinței, baia renașterii, baia vieții, apa vieții veșnice, Taina apei, Taina renașterii noastre etc.

Taina botezului a fost instituită de Mântuitorul Hristos însuși. Ea a fost prefigurată încă din Vechiul Testament prin: circumciziunea fiilor lui Israel, ca semn al legământului lor cu Dumnezeu (Deut., 30, 6 ; Col., 2, 11; Rom., 2, 28-29). Botezul lui Ioan, așa cum spune Ioan însuși, nu este botezul creștin (Ioan, 1, 33), însă a preînchipuit botezul creștin, fiind în același

timp un ritual pregătitor pentru primirea lui Mesia de către evrei și adevărarea lui față de lume (Matei, 3, 11). Botezul lui Ioan, deși era de la Dumnezeu (Ioan, 1, 33; Luca, 3, 2-3) și se săvârșește prin cufundare în apă ca și cel creștin instituit de Hristos, este totuși inferior celui creștin fiindcă nu se conferea prin el harul dumnezeiesc. El era doar un botez al pocăinței spre iertarea păcatelor (Matei, 3, 11; Luca 3, 3).²⁷

Protestanții spun, în general, că botezul creștin nu se deosebește în mod esențial de cel al lui Ioan Botezătorul. Luther, de pildă, spune că botezul creștin este o perfecționare a botezului lui Ioan. Concepția tuturor este greșită, căci aceștia i se opun înseși cuvintele lui Ioan Botezătorul și, apoi, cuvintele Mântuitorului Hristos (Matei, 3, 11; Luca, 3, 3, 16 ; Ioan, 3, 3, 5, 6).

Dar de ce n-a botezat Hristos, ne-o spune însuși Sfântul Ioan când zice: “Acela vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc”. Dar Duhul Sfânt nu fusese încă dat. Acesta ne-a fost dat de Hristos însuși, de sus, de la Tatăl (Ioan, 14, 26; 15, 26) venind în lume la Cincizecime (Fapte, 2, 1-4). Apostolii trebuiau să se îmbrace mai întâi ei înșiși cu toată puterea Duhului, cum s-a și împlănit la Cincizecime (Luca, 24, 49 și Fapte, 2, 1-4), ca apoi ei să boteze cu apă și cu Duh Sfânt, cum au și făcut începând după Pogorâre când s-au botezat adăugându-se apostolilor “ca la trei mii de suflete” (Fapte, 2, 41).²⁸

Cu botezul lui Ioan s-a botezat, este adevărat, și Mântuitorul, dar nu pentru că El avea nevoie de curățire de păcate, fiind Dumnezeu-Omul, ci pentru a ne arăta importanța și lucrarea botezului pe care îi va institui și a împlini Legea, ca să se descopere lumii taina lui Dumnezeu cel în Treime închinat, în numele Căruia să ne botezăm și noi.

Taina botezului a fost instituită de Hristos însuși îndată după învierea Sa din morți, odată cu trimiterea apostolilor la propovăduirea Evangheliei către neamuri: “Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte Eu v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Matei, 28, 19-20) și: “Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi” (Marcu, 16, 16). Din aceste cuvinte reiese și faptul că botezul creștin este instituit de Hristos pentru toți oamenii, pentru toate timpurile și că este necesar pentru mântuire.

²⁷ Arhim. Cleopa Ilie, *Despre credința ortodoxă*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, p. 58

²⁸ *Învățătura creștină ortodoxă*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, p.72

Partea externă a Tainei botezului constă, pe de o parte, din apă, iar pe de altă parte, din cuvintele rostite cu ocazia săvârșirii lui. Necesitatea apei la săvârșirea botezului a indicat-o Mântuitorul însuși în convorbirea cu Nicodim: "...de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre într-o împărăție a lui Dumnezeu" (Ioan, 3, 5). Tot așa au înțeles cuvintele Mântuitorului și apostolii, precum și cei trimiși de ei la propovăduire. Astfel sfântul apostol Petru zice: "Poate, oare, cineva să oprească apa, ca să nu fie botezați aceștia care au primit Duhul Sfânt ca și noi? Și a poruncit el ca aceștia să fie botezați în numele lui Iisus Hristos" (Fapte, 10, 47-48). Același lucru îl vedem și în Fapte, 8, 36, 38.

Necesitatea apei pentru botez o arată sfinții părinți și scriitorii bisericești. Sfântul Ioan Damaschin scrie că "Mântuitorul ne-a dat porunci ca să ne renaștem prin apă și prin Duh, deoarece prin rugăciune și invocare Sfântul Duh Se coboară asupra apei. Pentru că omul este din trup și suflet, de aceea ne-a dat și o dublă curățire, prin apă și prin Duh"²⁹.

Se întrebuințează apă naturală (de izvor, de râu, de lac, de mare, de ploaie, de gheață sau zăpadă topită), pe cât posibil apă curgătoare. Botezul săvârșit cu alt lichid decât apa este nevalid.

Cuvintele Sfântului Ioan Botezătorul, că botezul creștin va fi "cu Duh Sfânt și cu foc" (Matei, 3, 11), nu exclud apa ca materie a acestei Taine, căci ele nu se referă la materia, ci la efectele botezului: curățirea totală a zgurei păcatului. Aceste cuvinte arată doar superioritatea botezului creștin și nicidecum că apa nu ar fi necesară la săvârșirea acestuia.

De partea văzută a Tainei botezului ține și întreita cufundare în apă și ridicare din apă a celui ce se botează, odată cu pronunțarea distinctă a numelor persoanelor Sfintei Treimi.

Cuvântul botez și a boteza înseamnă în grecește cufundare și a cufunda, sau a spăla nu numai trupul, ci și capul. Deci, prin înșeși cuvintele de instituire (Matei, 28, 19), Mântuitorul a indicat și forma propriu-zisă a botezului. Botezul Domnului de către Ioan în Iordan a fost prin cufundare și deși acesta nu este creștin, totuși acest ritual este un indiciu și un exemplu al botezului creștin, sub raportul părții văzute: cufundarea în apă în numele Sfintei Treimi, căci la botezul lui Iisus S-a arătat Sfânta Treime, și anume de trei ori după per soanele Sfintei Treimi, cu pronunțarea distinctă a numelui fiecărei persoane, odată cu cufundarea, în ordinea: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Că botezul creștin se săvârșește prin cufundare, o spune și Sf. Ap. Pavel când aseamănă botezul cu o baie (Efes., 5, 28; Tit, 3, 5). Cele trei cufundări și ridicări din apă

²⁹ Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatică*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, ed. a III-a, Ed. Scripta, București, 1993, p. 246

semnifică cele trei zile petrecute de Hristos în mormânt și învierea Sa a treia zi din morți. Prin urmare, cel ce se botează moare păcatului împreună cu Hristos și învie cu El la o viață nouă.³⁰

În Biserica veche s-a practicat, pe lângă botezul prin cufundare, și botezul prin turnare (vărsare) și stropire. Dar numai în mod excepțional, când era vorba de bolnavi (“Botezul clinicilor”), sau când nu era apă suficientă sau în alt caz de urgență. Unii cred că botezul atât prin turnare cât și prin stropire s-a folosit din timpul apostolilor. Se crede că chiar Sf. Ap. Pavel, care a fost botezat de Anania în casă, ar fi fost botezat prin turnare (Fapte, 9, 18 ; 22, 16). La fel și temnicerul din Filipi, cu toată casa lui (Fapte, 16, 33). Știri despre existența și validitatea botezului prin turnare avem de la sfârșitul sec. I, în Învățătura celor doisprezece Apostoli (cap. 7). Despre validitatea acestui botez vorbesc Sfântul Ciprian și Fericitul Augustin.

Dar ceea ce a fost o excepție în Biserica veche nu poate fi o normă generală, cum a stabilit Biserica Romano-Catolică (sec. XIV) și apoi Bisericile protestante. Protestanții și metodisții săvârșesc botezul mai ales prin stropire. Biserica Ortodoxă, fidelă Tradiției apostolice, învață și susține botezul prin cufundare, ca unul care este indicat de Mântuitorul Însuși prin înșeși cuvintele de instituire.

De partea externă a botezului, așa cum am mai spus, țin și cuvintele rostite odată cu întreita cufundare în apă, adică formula trinitară: “Botează-se robul lui Dumnezeu (N) în numele Tatălui (prima cufundare) și al Fiului (a doua cufundare) și al Sfântului Duh (a treia cufundare), Amin”. Botezul săvârșit însă cu o altă formulă decât cea trinitară, prin care nu se exprimă distinct persoanele Sfintei Treimi, nu este valid și nu a fost recunoscut niciodată ca valid de Biserică.³¹ De aceea, sinoadele au prescris rebotezarea tuturor celor care au fost botezați cu o formulă incorectă.

³⁰ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare.....*, p. 515

³¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii*, București, 1978, p. 26

MIRUNGHEREA

Taina Mirungerii este acea lucrare sfântă, instituită de Mântuitorul Hristos, prin care, ungându-se de către episcop sau preot cu Sfântul Mir membrele celui botezat, odată cu pronunțarea cuvintelor (formulei): “Pecetea darului Sfântului Duh, Amin”, se împărtășește primitivului harul întăririi, creșterii și desăvârșirii duhovnicești începute prin botez. Vorbind despre această Taină, Mărturisirea Ortodoxă spune: “După cum odinioară Duhul Sfânt S-a pogorât peste apostoli în chip de limbi de foc și a revărsat în ei darurile Sale, așa și acum când preotul unge cu Sfântul Mir pe cel botezat se revarsă în el, de sus, darurile Sfântului Duh. Aceasta se vede în cuvintele pe care preotul trebuie să le rostească la săvârșirea acestei Taine: Pecetea darului Sfântului Duh, Amin”³².

În Sfânta Scriptură și la Sfinții părinți, Taina mirungerii are diferite numiri, fie după partea văzută, fie după partea nevăzută, adică după efectele Tainei, fie după ambele părți, fiind numită: punerea mâinilor (Fapte, 8, 14-18; Evr., 6, 2); ungere, ungere tainică; ungerea mântuirii; Taina ungerii; Taina Duhului; Taina sau împărtășirea Duhului; simbolul Duhului; întărire, desăvârșire, pecete (sigiliu); pecetea Domnului; pecetea vieții de veci etc.

Starea de făptură nouă, de chip al lui Iisus Hristos prin botez și darurile primite de la Hristos însuși prin Duhul Sfânt în Taina mirungerii trebuie păstrate și arătate în concret prin eforturi personale, făcute tot cu ajutorul harului dumnezeiesc primit în botez și mirungere. Fiecare Taină are, pe lângă lucrarea ei generală, și o lucrare specială. Vorbind despre lucrarea specială a Tainei mirungerii, Nicolae Cabasila, spune că prin Sfântul Mir “se pun în lucrare” puterile “date” omului prin botez: “înnoirea în Duh și reînvierea prin botez aduc cu ele, cum am văzut, “putere și energii lăuntrice înrudite. Sfântul Mir este acela care pune în lucrare una sau alta din puterile duhovnicești sau chiar mai multe deodată, după cât e de simțitor sufletul în lucrarea Tainei”³³.

Legătura și distincția dintre botez și mirungere a fost arătată prin faptul că peste cei botezați de diaconul Filip în Samaria, sfinții apostoli Petru și Ioan, venind de la Ierusalim, șiau pus mâinile peste ei, iar aceștia au primit pe Duhul Sfânt (Fapte, 8, 14-17).

³² Arhim. Cleopa Ilie, *Despre credința ortodoxă*..., p. 104

³³ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, Trad. de Prof. Dr. Teodor Bodogae, Sibiu, 1946, p. 71

Taina mirungerii provine tot de la Hristos însuși, cu toate că în Evangheliile, în Faptele și Epistolele Apostolilor, nu se arată direct instituirea ei de către Hristos. Avem însă suficiente texte care vorbesc despre anticiparea ei de către Hristos însuși și despre practicarea ei chiar din timpul sfinților apostoli, precum și despre lucrarea ei specifică de Taină în rândul celorlalte Taine. Astfel, Mântuitorul făgăduiește apostolilor că le va trimite pe Duhul Sfânt (Ioan, 14, 16-17, 26 - 15, 26; 16, 13—15; Matei, 10, 20; Luca, 12, 12; 24, 49; Fapte, 1, 8). Despre lucrarea specifică a acestei Taine vorbește Mântuitorul când zice: “Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura, râuri de apă vie vor curge din pânțele lui”. “Iar aceasta, continuă evanghelistul a zis-o despre Duhul pe care aveau să-L primească acei ce cred în El. Căci încă nu era dat Duhul pentru că Iisus încă nu fusese proslăvit” (Ioan, 4, 14; 7, 38-39; Ioel, 3, 1 ; 4, 18; Fapte, 2, 17 și 33).³⁴

Chiar din timpul sfinților apostoli, Taina mirungerii s-a săvârșit sub două forme: prin punerea mâinilor, care este forma inițială (Fapte, 8, 15-17; 19, 6) și prin ungerea cu Sfântul Mir, cum reiese din II Cor., 1, 21-22: “Iar Cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi, în Hristos, și ne-a uns pe noi este Dumnezeu, Care ne-a pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului în inimile noastre”; și din I Ioan, 2, 20 și 27: “Iar voi ungere aveți de la Cel Sfânt și știți toate... și ungerea pe care ați luat-o de la El rămâne întru voi și n-aveți trebuință ca să vă învețe cineva, ci precum ungerea Lui vă învață despre toate, și adevărat este și nu este minciună, rămâneți întru El, așa cum v-a învățat”.³⁵ Aceste locuri scripturistice, deși vorbesc despre întărirea internă prin Duhul Sfânt, indică și o ungere externă prin care se împărtășește harul dumnezeiesc. Iar apostolii, dacă și-au pus mâinile sau au uns cu untdelemn sfințit pe cei botezați, au făcut aceasta din porunca și încredințarea lui Hristos, fiindcă numai Dumnezeu poate lega împărtășirea harului dumnezeiesc nevăzut, de acte sensibile.

Originea dumnezeiască a acestei sfinte Taine o dovedesc numeroasele mărturii ale părinților și scriitorilor bisericești, din care dăm câteva. Astfel, Teofil al Antiohiei zice: “Noi de aceea ne și numim creștini, pentru că am fost unși cu dumnezeiescul Mir”. Tertulian: “După ce am ieșit din baia botezului, ne ungem cu ungere sfântă după ritualul vechi, precum și la preoție se ungeau cu untdelemn din corn. Ungerea ni se face material, dar ea poartă roade duhovnicești, după cum și la botez cufundarea este un act material, dar roadele sunt duhovnicești, că suntem

³⁴ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare...*, p. 521

³⁵ Pr.Prof. Dr. Dumitru Radu, *Caracterul ecleziologic...*, p. 32

curățiți de păcate. Apoi vine punerea mâinilor, cu care unindu-se binecuvântarea, este chemat și Se coboară Sfântul Duh”. Sfântul Ciprian: “Cel botezat trebuie să fie uns, spre a putea deveni, prin Mir, adică prin ungere, unsul lui Dumnezeu și a dobândi harul lui Hristos”.³⁶

Semnificația Tainei Mirungerii, ca întărire a celui botezat pentru dezvoltarea vieții celei noi într-o împreună lucrare a lui cu harul Duhului Sfânt, se arată și în faptul că cel botezat este uns cu Sfântul Mir la toate mădularele principale ale trupului, între care se numără și organele simțurilor. Prin aceste mădulare și organe, omul se află în legătură cu lumea și, prin ea, cu Dumnezeu. Prin ele primește cele ale lumii și vede și pe Dumnezeu prin lume, exercitând asupra lumii lucrarea și influența sa în ascultare de voia lui Dumnezeu. Sfinții părinți, între care, la loc de frunte, Sfântul Chirii al Ierusalimului, văd lucrarea specială a Tainei Mirungerii în mulțimea de daruri ale Duhului revărsate acum asupra celui ieșit din apele botezului. Astfel, vorbind de ungerea cu Sfânt Mir la fruntea celui botezat, el zice: “Mai întâi ați fost unși pe frunte ca să fiți sloboziți de rușinea pe care primul om călcător de poruncă o purta pretutindeni și ca să priviți cu fața descoperită slava Domnului” (cf. II Cor., 3, 18). Căci Duhul Se imprimă prin aceasta în mintea omului sau îi deschide orizonturile nelimitate ale luminii și ale binelui, ca acesta să cunoască și să cugete numai cele bune, ca să lupte împotriva gândurilor rele care îi îngustează vederea și ca să pătrundă cu ușurință în tainele nesfârșite ale cunoașterii și iubirii lui Dumnezeu. Părinții leagă de harul Tainei mirungerii pregătirea și înarmarea creștinului pentru lupta cu ispitele de tot felul, biruința împotriva tuturor acestora, precum și virtuțile cu care creștinul adevărat își împodobește ființa și viața. “Căci, spune Sfântul Chiril al Ierusalimului, după cum Hristos, după botez și după coborârea Duhului Sfânt asupra Lui, S-a dus în pustie și S-a luptat cu protivnicul, tot așa și voi după ce ați fost botezați și ați fost unși cu Sfântul Mir, îmbrăcați cu toate armele Duhului Sfânt, să stați împotriva puterii celui protivnic și s-o biruiți zicând: “Toate le pot în Hristos care mă întărește” (Filip., 4, 13). În piept e și puterea, dar și inima cu simțurile ei. Duhul întipărit în ele le face să fie curate, generoase, simțitoare, iubitoare de Dumnezeu și de semenii, pline de bucurie, străine de tristețe, de pizmă, de dușmănie”.

În semnificația și lucrarea specială a Tainei Mirungerii găsim, deci, temeiurile legăturii strânse a acestei Taine cu botezul, precum și explicația și obligația administrării Tainei Mirungerii imediat după botez.

³⁶ Arhim. Cleopa Ilie, *Despre credința ortodoxă*..., p. 105

EUHARISTIA

Sfânta Euharistie este Taina în care, sub chipul pâinii și al vinului, se împărtășește credincioșilor însuși Trupul și Sângele lui Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, înfățișându-se real și nesângeros jertfa de pe Cruce a Mântuitorului, prin prefacerea pâinii și a vinului în însuși Trupul și Sângele Mântuitorului, cu puterea Duhului Sfânt invocată de episcop sau preot.³⁷

Mărturisirea Ortodoxă învață despre Sfânta Euharistie ca Taină, ca jertfă și prezență reală a lui Hristos în ea, astfel: “Sfânta Euharistie este Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, sub chipul pâinii și al vinului, în care în adevăr și în realitate se află Iisus Hristos. Această Taină covârșește pe toate celelalte și încă mai mult decât ele ajută la mântuirea noastră. Căci în această Taină se descoperă și se arată credincioșilor tot harul și bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos... Această Taină se aduce, de asemenea, ca jertfă, pentru toți credincioșii, pentru cei vii și pentru cei morți în nădejdea învierii și a vieții veșnice. Jertfă care nu se va sfârși până la judecata cea din urmă... Această Taină milostivește și îndură pe Dumnezeu pentru păcatele oamenilor, vii și morți”.³⁸

Mai mult decât toate Tainele, Sfânta Euharistie depășește puterea de înțelegere a minții omenești. Nici în celelalte Taine mintea noastră nu poate cuprinde misterul, adică nu poate pricepe în mod natural cum se unește harul dumnezeiesc cu un element material ca să ni se împărtășească, în Euharistie, deși simțurile noastre trupesti nu observă nici o schimbare, pâinea și vinul se prefac în însuși Trupul și Sângele lui Hristos, cu puterea Duhului Sfânt care Se coboară asupra pâinii și a vinului transformându-le. Despre prefacerea lor în mod real în însuși Trupul și Sângele Său ne asigură Hristos însuși când zice apostolilor la Cina cea de Taină: “Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu” și “Beți dintru acesta toți, că acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor” (Matei, 26, 26-28). “Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea” (Luca, 22, 19). Iată aici și asigurarea că în Euharistie este prezent Hristos însuși prin prefacerea darurilor de pâine și de vin în însuși Trupul și Sângele Său, precum și porunca dată apostolilor și prin ei, urmașilor lor, episcopii și preoții, de a aduce această Jertfă și de a

³⁷ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare.....*, p. 527.

³⁸ *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1952, p. 106, 107

săvârși această Taină. Prin adâncimea sa, misterul Sfintei Euharistii stă alături de cel al Sfintei Treimi: Dumnezeu unul în ființă și întreit în persoane și de întruparea Cuvântului lui Dumnezeu (Ioan, 1, 14). Dumnezeu fiind, Cuvântul S-a deșertat pe Sine chip de rob luând făcându-Se asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-Se ca un om (Filip., 2, 6-7); adică rămânând ceea ce era, Dumnezeu, S-a făcut ceea ce nu era, Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos, Mântuitorul nostru al tuturor. Sunt cele trei mari și nepătrunse Taine ale credinței noastre creștine, prima făcându-se cunoscută lumii la întruparea Fiului, a doua prin petrecerea cu oamenii pe pământ a lui Hristos, Cuvântulîntrupat al Tatălui (Ioan, 1, 14; Filip., 2, 7-8), iar Sfânta Euharistie actualizează până la sfârșitul veacurilor Jertfa mântuitoare a lui Hristos, unind tot mai strâns pe oameni cu Hristos, Dumnezeu-întrupat, îndumnezeindu-i.³⁹

Dacă prin celelalte Taine ni se împărtășește harul dumnezeiesc, în Sfânta Euharistie ni se dă însuși izvorul harului, adică Hristos însuși, prin Trupul și Sângele Său pline de Duhul Sfânt.

Sfânta Euharistie nu este numai Taină, ci și Jertfa reală, însă nesângeroasă adusă lui Dumnezeu de același Hristos împreună cu Biserica, Trupul Său Tainic; este Jertfa Trupului și Sângelui lui Hristos în Biserică, prin mâna și gura episcopului sau a preotului, cu puterea Duhului Sfânt.

Instituirea dumnezeiască a Sfintei Euharistii provine de la Hristos însuși, Care nu numai că a vorbit pe larg despre ea (Ioan, 6, 32-35; 48-58), ci a și săvârșit-o primul, în ajunul patimilor și al morții Sale pe cruce, cum ne relatează Sfânta Evanghelie: “Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine și binecuvântând, a frânt și, dând ucenicilor, a zis: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu. Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: Beți dintru acesta toți, căci acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor” (Matei, 26, 26-28; Marcu, 14, 22-24). Mântuitorul nu numai că a instituit-o, ci a și poruncit apostolilor Săi și, prin ei, urmașilor acestora, perpetuarea acesteia, zicând: “Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea” (Luca, 22, 19 ; I Cor., 11, 24 și 25). Iar sfântul apostol Pavel arată mai pe larg motivul săvârșirii acesteia, zicând: “Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți, până la venirea Lui” (I Cor., 11, 26). Instituită de Mântuitorul pentru

³⁹ Pr. Prof. Dimitru Radu, *Sfintele Taine ale Bisericii după Tradiția apostolică din punct de vedere ortodox*, în *Biserica Ortodoxă Română*, XCVIII (1980), nr. 11-12, p. 63

totdeauna, Sfânta Euharistie se va săvârși întru pomenirea Domnului și pentru iertarea păcatelor până la a doua venire a Lui (Luca, 22, 19; I Cor., 11, 24-26).⁴⁰

Euharistia este săvârșită în Biserică (I Cor., 11, 22), de către apostoli (Luca, 22, 19 ; I Cor., 11, 24 și 25) și, prin ei, de către urmașii lor, episcopii și preoții, investiți spre aceasta cu puterea Duhului Sfânt de către Hristos însuși în Taina hirotoniei (I Tim., 4, 14 , 5, 22; Tit, 1,5).

Instituirea dumnezeiască de către Hristos însuși a Sfintei Euharistii este atât de clară, precisă și necontestabilă, încât nimeni n-a pus la îndoială întemeierea ei ca Taină de către Mântuitorul. Protestanții, care vorbesc de fapt numai de două Taine: Botezul și Euharistia, se deosebesc de ortodocși și de catolici numai prin felul lor diferit de a înțelege prezența lui Hristos în Euharistie, cum se va vedea mai departe.⁴¹

Prezența reală a lui Hristos în Euharistie este un adevăr confirmat de Sfânta Scriptură, de Sfânta Tradiție și de practica Bisericii noastre Ortodoxe. Mântuitorul însuși, promițând oamenilor împărtășirea cu Trupul și Sângele Său, îi asigură: “Eu sunt pâinea cea vie care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este Trupul Meu” (Ioan, 6, 51). Împotriva iudeilor care, scandalizându-se auzind aceste cuvinte, ziceau: “Cum poate Acesta să ne dea Trupul Lui să-l mâncăm?” (Ioan, 6, 52), Mântuitorul ține să le precizeze: “Adevărat, adevărat vă zic vouă: dacă nu veți mânca Trupul Fiului Omului și nu veți bea Sângele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărata mâncare și Sângele Meu, adevărata băutură. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el” (Ioan 6, 53-56). Cuvintele Mântuitorului nu lasă nici o îndoială că El vorbește aici despre Trupul și Sângele Său ca despre o mâncare și o băutură adevărată. Sensul figurat sau simbolic al acestor cuvinte este exclus cu desăvârșire. În sens direct și propriu, ca fiind vorba despre o mâncare și băutură adevărată, au înțeles aceste cuvinte nu numai iudeii, ci și apostolii înșiși care, tulburându-se, au mărturisit: “Greu este cuvântul acesta! Cine poate să-l asculte?” (Ioan, 6, 60). Și evanghelistul Ioan notează în continuare că mulți L-au și părăsit pe Mântuitorul (Ioan, 6, 66). Iar Mântuitorul, cu toate nedumeririle, tulburarea și întrebările celor din jurul Său, rămâne la sensul propriu al cuvintelor Sale și întreabă pe cei

⁴⁰ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni*, în *Ortodoxia*, V (1953), nr. 1, p. 28

⁴¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Euharistiei*, în *Ortodoxia*, XXI (1969), nr. 3, p. 104

doisprezece apostoli dacă nu cumva vor să se ducă și ei, părăsindu-L ca ceilalți ucenici (Ioan, 6, 67), la care Petru răspunde: “Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice. Și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristos, Fiul Dumnezeului Celui viu” (Ioan, 6, 68-69).⁴²

Scopul instituirii Sfintei Euharistii ca pecetluire a noii legături dintre Dumnezeu și om impune, de asemenea, sensul propriu, literal al cuvintelor Mântuitorului pentru orânduirea acesteia. Acest lucru îl arată Sf. Ap. Pavel când zice că precum Legământul cel vechi s-a instituit prin sânge real, de animale, tot așa și Legământul cel nou s-a așezat prin sânge real; dar nu de animale, ci prin sângele lui Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos (Evr., 9, 15-18 și 19-20). Sf. Ap. Pavel vorbește apoi în termeni foarte preciși despre prezența reală a lui Hristos cu Trupul și cu Sângele Său, în Euharistia întemeiată de El și poruncită spre săvârșire apostolilor Săi, precum și urmașilor acestora: “Paharul binecuvântării pe care-l binecuvântăm, nu este, oare, împărtășirea cu sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem nu este, oare, împărtășirea cu trupul lui Hristos? Că o pâine, un trup suîntem cei mulți; căci toți ne împărtășim dintr-o pâine” (I Cor., 10, 16-17). Și ceva mai departe adaugă: “Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat față de trupul și sângele Domnului. Să se cercereze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului” (I Cor., 11, 27-29)⁴³.

Cum are loc această prefacere a pâinii și vinului, fără modificarea formelor lor exterioare de pâine și de vin, rămâne marea taină a credinței noastre. Acest lucru îl spune și Sf. Ioan Damaschin: “înseși pâinea și vinul se prefac în Trupul și Sângele lui Dumnezeu. Iar de întrebi de modul cum se face aceasta, mulțumește-te să auzi că prin Duhul Sfânt, așa precum tot prin Duhul Sfânt Și-a format Domnul Sieși și în Sine trup din Sfânta Născătoare de Dumnezeu. Și mai mult nu știm. Știm numai că cuvântul lui Dumnezeu este adevărat și lucrător și atotputernic, iar cât despre mod, el este de nepătruns”.

Sfânta Euharistie este cea mai mare Taină a Bisericii, fiindcă nu este numai Taină, ci și Jertfă sau, mai exact, este Taina și Jertfa, prin excelență, jertfa Trupului și Sângelui lui Hristos. Ea constituie Biserica drept Trup al lui Hristos, comunitate deplină a oamenilor cu Dumnezeu, încorporați deplin în Hristos ca mădulare ale trupului Său, fiecare devenind prin împărtășire trup

⁴² Pr. Prof. Dumitru Radu, *Sfintele Taine ale Bisericii...*, p. 640

⁴³ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare...*, p. 524

al lui Hristos, părtăș al mării comunități bisericești și gustând încă de acum bucuria vieții veșnice cu Hristos în împărăția cerurilor.

SPOVEDANIA

Pocăința sau Spovedania este Taina în care Dumnezeu iartă prin duhovnic păcatele creștinilor care se căiesc sincer și le mărturisesc înaintea acestuia.

Pocăința ca Taină se deosebește de pocăința ca virtute și stare. Ca virtute o găsim la toate popoarele și pretutindeni, deoarece omul a avut totdeauna conștiința păcătoșeniei, îndată după căderea lui în păcat. Adam, după ce păcătuiește, se căiește și se ascunde de la fața lui Dumnezeu. De asemenea se căiește și împăratul David după săvârșirea păcatului cu femeia lui Urie; se căiesc și ninivitenii. Căința s-a manifestat diferit în decursul vremii: prin ruperea hainelor, prin îmbrăcarea în sac și punerea de cenușă pe cap, prin post aspru, rugăciune, plâns, jertfe, mărturisirea publică a păcatelor etc. Prin toate acestea se urmărea manifestarea umilinței și dorința de a obține iertarea păcatelor săvârșite, pentru a intra în comuniune cu divinitatea.⁴⁴

Taina pocăinței sau spovedaniei a fost instituită de Hristos însuși, prin faptul că El însuși a săvârșit-o acordând cel dinții iertarea păcatelor unor persoane, și prin faptul că a dat apostolilor și urmașilor lor, episcopii și preoții, puterea de a ierta păcatele oamenilor.⁴⁵

Hristos însuși a săvârșit această Taină, iertând păcatele celor care, mărturisind credința în El, cereau ajutorul Lui, și, prin aceasta, mărturiseau implicit păcatele lor, acceptând îndemnul Lui de a nu mai păcătui. Adeseori Hristos a împărtășit darul vindecării odată cu iertarea păcatelor, prin mina Sa (Matei, 20, 34; Marcu, 7, 32-35; Luca, 5, 13), sau printr-o materie atinsă de mâna Sa și pusă în contact cu cel bolnav (Marcu, 8, 23-25; Luca, 8, 44; Ioan, 9, 6-7), sau printr-o putere ce iradia din Trupul Lui plin de puterea dumnezeiască (Luca, 8, 45-47), deci printr-o relație personală directă cu cel bolnav și păcătos (Matei, 9, 21, 28-29).⁴⁶

Dar puterea de a ierta păcatele Hristos a promis-o și apoi a dat-o sfinților Săi apostoli și urmașilor acestora. Astfel, după ce o promite lui Petru în Cezareea lui Filip (Matei, 16, 19), o promite tuturor apostolilor: “Adevăr grăiesc vouă: Oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în

⁴⁴ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare...*, p. 547

⁴⁵ Ibidem

⁴⁶ Ibidem, p. 549

cer, și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer” (Matei, 18, 18). Puterea aceasta de a ierta păcatele le-o dă Hristos apoi îndată după înviere, comunicându-le pe Duhul Său cel Sfânt: «Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și suflând asupra lor le-a zis: Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute» (Ioan, 20, 21-23). Acesta este momentul și acestea sunt cuvintele prin care Hristos a instituit deodată și Taina preoției și Taina spovedaniei, arătând-o pe aceasta din urmă ca aparținând, privind săvârșirea, celor care au fost investiți cu puterea Duhului Sfânt de către Hristos însuși. Dar Hristos însuși este Acela care iartă, prin episcop sau preot, păcatele celui care vine și se mărturisește la duhovnic, cum înțelegem din cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur: «Câte le fac preoții jos, le întărește Hristos însuși sus și judecata robilor o confirmă Stăpânul». Căci, spune Sfântul Ioan Gură de Aur mai departe, “Ei au fost ridicați la această putere încât s-au mutat mai înainte în cer și au depășit firea omenească și s-au eliberat de patimile noastre”⁴⁷.

Puterea specială și permanentă de a ierta păcatele oamenilor a dat-o Hristos apostolilor Săi și urmașilor acestora, și nu tuturor care au ajuns în legătură cu El; și a dat-o prin act verificabil obiectiv, a suflat Duh Sfânt asupra apostolilor (Ioan, 20, 22), ca să se arate că ei nu se pot face stăpâni, prin voința lor, pe puterea lui Hristos. Hristos este Cel care i-a ales și le-a dat vrednicia și puterea (Ioan, 15, 16; Matei, 10, 1 ș.u.; Luca, 6, 13 ș.u.; 9, 1; 10, 1).

În Noul Testament, Sfântul Ioan Botezătorul vestește apropierea împărăției cerurilor, îndemnând pe oameni la pocăință, și cere celor care vin la el să se boteze o mărturisire a păcatelor (Matei, 3, 6; Marcu, 1, 5). Și fiindcă fiecare era botezat în parte, și mărturisirea păcatelor era individuală.

Un îndemn la pocăință personală ne dă Mântuitorul însuși în pilda vameșului și fariseului (Luca, 18, 10—14), în pilda lui Zaheu-vameșul, care împarte jumătate din averea sa săracilor, iar celui pe care 1-a năpăstuit îi întoarce împătrit (Luca, 19, 8), în pilda fiului risipitor (Luca, 15, 11—32).

Primind puterea de a lega și dezlega păcatele oamenilor (Ioan, 20, 22-23), sfinții apostoli înșiși și cei așezați de ei, prin punerea mâinilor, adică prin Taina hirotoniei, episcopii și preoții Bisericii, au săvârșit Taina spovedaniei tuturor celor care veneau la ei pentru ușurare de păcate și apropierea de Sfânta împărtășanie. Sfântul apostol Pavel acordă iertare în Efes celor care,

⁴⁷ Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie din Nazianz, Sf. Efrem Sirul, *Despre Preoție*, traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. Sofia, București, 2004, p. 88

rătăcindu-se în credință, și-au mărturisit păcatele săvârșite (Fapte, 19, 18). Folosind puterea dată lui de Hristos, Sf. Ap. Pavel cere corintenilor să dea afară din Biserică pe incestuos : “Să dați pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului (I Cor., 5, 5). Aflând apoi că acesta s-a îndreptat, îl iartă și cere și corintenilor să-l reprimească întărind în el dragostea (II Cor., 2, 6—8). Cazul lui Anania și al Safirei dovedește, prin abaterea acestora, regula mărturisirii păcatelor în fața apostolilor: «Iar Petru a zis: Anania, de ce a umplut satana inima ta, ca să minți tu Duhului Sfânt și să ascunzi din prețul țarinei?» (Fapte, 5, 3).⁴⁸

Necesitatea și practicarea Tainei spovedaniei încă din timpul sfinților apostoli se arată și prin cuvintele sfântului apostol și evanghelist Ioan: “Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea” (I Ioan, 1, 8-9).

Puterea dată sfinților apostoli și urmașilor lor de a ierta păcatele oamenilor nu este limitată. Ea se întinde asupra tuturor păcatelor, fără excepție, cum rezultă din înseși cuvintele Mântuitorului (Matei, 18, 18 și Ioan, 20, 23).

Mântuitorul a dat dovadă că păcatele grele pot fi iertate. El a iertat pe femeia prinsă în adulter (Ioan, 8, 4-11), un paralytic (Ioan, 5, 5-14), un vameș, un tâlhar (Luca, 23, 41-43). Fariseii îl acuzau că “primește ia Sine pe păcătoși și stă cu ei la masă” (Luca, 19, 7; 5, 30).⁴⁹

În Sfânta Scriptură se vorbește, este adevărat, despre păcate iertabile și păcate neiertabile, dar deosebirea provine nu din faptul că Biserica, prin episcopul și preoții ei, ar fi lipsită de puterea și de dreptul de a ierta toate păcatele, ci din aceea ca cei ce le săvârșesc se împietresc în răutatea lor și lipsa lor de căință împiedică harul dumnezeiesc să aducă iertarea păcatelor. Sunt neiertabile păcatele împotriva Duhului Sfânt, după cuvântul Mântuitorului, care zice: «Orice păcat și orice hulă se va ierta oamenilor, dar hula împotriva Duhului nu se va ierta. Celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice împotriva Duhului Sfânt nu i se va ierta lui nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie» (Matei, 12, 31-33; Marcu, 3, 29).⁵⁰

Într-adevăr, păcatele împotriva Duhului Sfânt (necredința și apostazia, deznădejdea și încrederea prea mare în Dumnezeu, ura și fanatismul) nu se iartă, din cauza celor care le

⁴⁸ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Dumnezeiasca Euharistie* ..., p. 48

⁴⁹ Ibidem

⁵⁰ Pr. Prof. Dmitru Radu, *Sfintele Taine ale Bisericii*..., p. 652

săvârșesc, căci păcatul împotriva Duhului Sfânt este o răutate deplin conștientă și liberă contra adevărului dumnezeiesc; este o împietrire conștientă, liberă și încăpățânată a omului în rele. Acesta nu se poate mântui sau, mai exact, nu poate fi iertat de păcatele sale, fiindcă nu vrea el în prealabil. Cu știință și voință, cel ce a săvârșit astfel de păcate s-a situat în afara lui Dumnezeu și a Bisericii, iar Dumnezeu nu silește pe nimeni să se mântuiască, ci lasă omului toată libertatea să decidă asupra propriei sale vieți și mântuirii: “Iată am pus înaintea ta: foc și apă, viața și moartea, alege!” (Deut., 30, 19); “Iată Eu stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine” (Apoc, 3, 20). Nu este exclusă însă convertirea unui astfel de păcătos, căci harul lui Dumnezeu nu-l părăsește cu totul, ci îi devine exterior sau cu totul exterior, în ultima clipă a vieții sale s-a pocăit și a luat iertare tâlharul de pe cruce (Luca, 23, 41-43).⁵¹

Taina spovedaniei este cerută de condiția de creștin a omului, supus greșelii și păcatului în această viață (I Ioan, 1, 8-9), pentru refacerea comuniunii acestuia cu Dumnezeu, cu Biserica și cu semenii, căci orice păcat înseamnă o îndepărtare de la comuniunea cu Dumnezeu sau chiar o rupere a acestei comuniuni. Dacă comuniunea cu Dumnezeu este condiția primordială a mântuirii omului în Biserică, Taina spovedaniei este Taina vindecării de păcate și a înnoirii sufletești a creștinului care se apropie de Sfânta împărtășanie pentru a reaprinde, înprospăta și spori comuniunea lui cu Hristos, ca mădular al Bisericii Sale.

Dacă fără Sfântul Botez nu putem deveni mădulare ale Bisericii lui Hristos, fără Sfânta Spovedanie este imposibil să moștenim Împărăția Cerurilor. Este o rătăcire să credem că respectarea unor anumite îndatoriri religioase, precum mersul la biserică, milosteniile și alte fapte bune, pot înlocui Taina Sfintei Spovedanii. Cuvântul Domnului este foarte clar. Viața veșnică ne este dăruită prin iertarea fărădelegilor noastre. Iar iertarea nu se dă în nici un alt mod decât numai în Spovedanie. Însă, pentru a primi iertarea în Taina Sfintei Spovedanii nu este de ajuns numai simpla înșirare a păcatelor noastre. Este neapărat necesară pocăința sinceră, însoțită de o adâncă simțire a păcătoșeniei și a bolii noastre duhovnicești și de zdrobirea inimii.

Domnul, încă din prima Sa predică, așază pocăința ca mijloc primordial pentru mântuirea noastră. Și pocăința înseamnă întoarcere a omului de la viața cea potrivnică firii, care este viața păcatului, la viața cea conform firii, precum poruncește legea lui Dumnezeu. Înseamnă

⁵¹ Pr. Prof. Dr. Radu, *Sfintele Taine...*, p. 332

lepă-dare de lucrarea diavolului și ascultare de dumnezeiasca voie. Pocăința este schimbarea dispoziției, schimbarea felului de a gândi și de a trăi, este înviere interioară, adevărată preschimbare. După Sfântul Isaac Sirul: „pocăința este a lăsa cineva păcatele sale cele de mai înainte și să se întristeze pentru acestea”⁵²

Și Sfântul Ioan Scărarul, în capodopera sa *Scara*, ne dă deplina definire a pocăintei: „Pocăința înseamnă înnoirea botezului. Pocăința înseamnă legământul cu Dumnezeu pentru o nouă viață. Cel ce se pocăiește este cumpărător al smereniei. Pocăința înseamnă îndepărtarea statornică a oricărei mângâieri trupesti. Pocăința înseamnă gândul osândirii de sine; negrija față de toate celelalte și grija față de propria mântuire. Pocăința este fiica nădejzii și izgonirea deznădejzii. Pocăința este deplina izbăvire de rușine.

Pocăința înseamnă reîmprietenirea cu Domnul, prin faptele virtuții potrivnice căderilor noastre. Pocăința înseamnă curățirea conștiinței. Pocăința înseamnă suferirea de bună voie a tuturor lucrurilor dureroase. Cel ce se pocăiește este un cercetător al osândirii de sine. Pocăința înseamnă ostentarea peste măsură a pânteclui cu [postul] și lovirea sufletului cu conștiința”⁵³

Nu ar fi fost de trebuință pocăința dacă firea omenească nu era înclinată către rău, după căderea protopărinților, dacă prin întunecarea rațiunii nu am fi ajuns să-L ignorăm pe Dumnezeu și poruncile Sale, dacă nu ar fi ajuns cel creat după chipul lui Dumnezeu, omul, rob diavolului. Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut om și a venit pe pământ pentru că numai El putea să elibereze creația Sa din tirania diavolului și din lanțurile păcatului. Numai El, prin Jertfa de pe Cruce și cu cea de viață-dătătoare Învierea Sa, putea să ridice la o viață nouă în Dumnezeu pe omul cel mort duhovnicește. Numai El putea să-l facă, din rob al satanei, fiu al lui Dumnezeu și dumnezeu după har.

Lucrarea salvatoare a Domnului se continuă în Una, Sfânta, Soborniceasca și Apostoleasca Biserică, care este trupul lui Hristos, loc de vindecare a sufletului și trupului, maică și hrănitoare a credincioșilor. Biserica lui Hristos, care-L are pe Preasfântul Duh plinitor a toate, cu învățătura Sa cea prealimpede, cu rânduiala Sa cea nezdruncinată, cu Sfintele Sale Taine, lucrează la sfințirea mădularilor sale, vindecându-le, cu mântuitoarele Sale leacuri, rănilor și bolile.

⁵² Sfântul Isaac Sirul, „Cuvântul 81”, în *Scrisori ascetice*, Editura Rigopoulos, 1976, p. 380 [trad. rom.: Filocalia, X, Cuvântul LXXXI, Despre deosebirea virtuților și despre săvârșirea întregului drum].

⁵³ Sfântul Ioan Scărarul, Cuvântul V, „*Despre pocăință*”, în *Scara*, p. 115-116 [trad. rom.: Filocalia, vol. IX]

Sfântul Botez, începutul și condiția tuturor Tainelor, ne introduce în Biserică, și totodată înnoiește „după chip”, activează adică toate darurile care ne-au fost date de către Dumnezeu și care după căderea noastră au ajuns în nelucrare. Pocăința și Spovedania reîmpacă omul cu Dumnezeu, de vreme ce după Sfântul Apostol Iacov:

„Prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu. Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu”(Iacob, 4, 4).

Ascultarea are un aspect foarte important în taina spovedaniei. Psihologia Comunicării vorbește în general de două moduri de ascultare:

-ascultare activă, adică ascultarea foarte atentă a penitentului, care îl face pe acesta să fie mult mai serios în ceea ce privește Taina spovedaniei „căci orice om este mult mai atent în momentul în care I se acordă atenție căci dacă subiectul se știe, se simte ascultat el este cu atât mai determinat să se exprime (B. Jacobi)⁵⁴”. De asemenea folosind acest tip de ascultare, mai ales în cazul penitenților care își scriu păcatele, nu riscă să treacă cu vederea un păcat important, sau cauzele care au dus la săvârșirea lui, pentru că preotului “ I se cere pe lângă autoritatea lui de reprezentant văzut al lui Dumnezeu, pe lângă o apreciabilă autoritate morală, și o bună cunoaștere a modului în care se pot lecuși diferitele slăbiciuni omenești”.⁵⁵

-ascultarea pasivă, este echivalentă cu ascultarea fără atenție, adică cu auzirea, moment în care subiectul principal al gândirii nu este cel de lângă tine, ci în centrul conștiinței ești tu însuși.

Există în Taina Spovedaniei un aspect care este trecut cu vederea, și anume legea asocierii. Dacă penitentul povestește un anumit aspect din viața sa, involuntar, conștiința preotului, poate face legătura cu un aspect asemănător din viața sa, cea ce poate duce la neglijarea penitentului pentru câteva momente, pentru ca preotul să actualizeze în mintea lui acel episod. Dar această problemă cred că poate apărea mai ales la preoții care au primit de curând duhovnicia, sau la cei care spovedesc mult timp fără o pauză. În acest sens preotul trebuie să fie sincer cu sine dar și cu ceilalți, și să nu-și negligeze limitele. Dar o dată cu trecerea timpului și prin exerciții de concentrare preotul poate să depășească această limită, a asocierii.

În cele din urmă ascultarea este și ea o artă, care nu trebuie să lipsească oricărui preot, atât în viața personală, dar mai ales în scaunul spovedaniei căci “ascultând, te obligi provizoriu

⁵⁴ Jean-Claude Abric, *Psihologia Comunicării*, Ed. Polirom, București, 2002, p.63

⁵⁵ Pr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 87

la a nu te mai asculta. Această abdicare permanentă își găsește un pendant în beneficiile subiectului. Fiecare subiect, fiecare ființă are o bogăție unică, o experiență specifică, la care accedem progresiv cu ajutorul ascultării”.

Dar relația dintre cei doi, nu seamănă deloc cu o relație de psihoterapie, sau de consiliere la psiholog, căci dacă psihologul se afirmă pe sine, ca medic, aplicând anumite terapii în funcție de personalitatea clientului, dar și de a sa, ca psiholog, în spovedanie preotul nu se afirmă pe sine, ci pe Hristos “penitentul având încredere în preot tocmai pentru că simte în el răspunderea față de Hristos pentru sufletul său, îl simte că-l ascultă în numele lui Hristos și cu o putere reală de ajutorare ce-i vine din Hristos”⁵⁶

Relația de încredere care se formează între penitent și preot , este o relație unică căci prin destăinuirea celor mai intime aspecte și slăbiciuni ale sale “ penitentul realizează cu preotul comuniunea maximă care se poate realiza cu un om. E un nou motiv pentru care Taina aceasta e Taina unei comuniuni cum nu exista alta: e Taina restabilirii comuniunii depline între un credincios și preotul ca organ văzut al lui Hristos și ca reprezentant al Bisericii ”.

În Taina Mărturisirii, conștiința preotului dar și a penitentului joacă un rol foarte important pentru că în funcție de conștiința celor doi și de experiența duhovnicească a preotului, spovedania va fi mai eficientă. Teoretic “prin deschiderea sa către penitent,preotul trece din conștiința sa luminată de Dumnezeu și purificată de patimi, în conștiința celui ce se spovedește sfaturile care îi sunt de folos, care îl conduc pe acela la Hristos”⁵⁷ dar există și preoți care sunt începători în cele ale duhovniciei. Deci neavând o experiență temeinică, cum va îndruma pe credincioși? Un alt aspect este acela al preoților care ei înșiși nu se spovedesc regulat, deci cum vor lumina conștiințele altora, dacă ei înșiși sunt bolnavi?

Nevoia psihologică de a împărtăși cele mai intime aspecte ale vieții, cuiva de încredere, care să nu te subestimeze, ci să te înțeleagă, și să se poarte cu aceeași demnitate față de tine, coincide în spovedanie, cu dorința preotului de a ajuta, de a garanta iertarea pe care o dăruiește Hristos, și curajul de a lupta cu tine însuși. Acest aspect îl determină pe Părintele Stăniloae să spună că penitentul “simte și el nevoie să-și descarce conștiința înaintea cuiva, iar pe de alta, își dă seama că preotul îi inspiră încredere deosebită prin marea lui responsabilitate față de Hristos

⁵⁶ Pr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*,p.88

⁵⁷ Ibidem, p.89

și prin smerenia cu care-l ascultă și care-l face să nu se socotească mai bun decât penitentul. De fapt, preotul se șterge cu totul în fața lui Hristos, punând în fața conștiinței penitentului pe Hristos, ca for suprem în fața căruia nu se simte umilit nici un om, for care este în același timp Persoana cu cea mai înțelegătoare și iertătoare iubire a neputințelor omenești, El, Care S-a rugat și pentru iertarea celor care L-au răstignit pe Cruce”⁵⁸.

Dar chiar dacă prin Spovedanie, se iartă toate păcatele, lupta cu deprinderea spre ele, este de durată. Duhovnicul nu poate decât dezlega pe penitent, sau constata că încă nu poate fi dezlegat, până nu se dezleagă și el însuși interior de legăturile păcatului, până nu s-a deschis el însuși putinței de comunicare între el și Biserică, între el și Hristos.⁵⁹ Pentru penitent, “conflictul psihologic dintre teama și posibilitatea de a păcătui”⁶⁰, este începutul războiului care se desfășoară în conștiința sa, nu la mult timp după spovedanie. Greutatea dezlipirii de obișnuința de a săvârși anumite păcate, stă în faptul că voința este slăbită, prin repetarea păcatelor respective, dar uneori și de lipsa reală a căinței. Căci prin căință “ se ucide eul vechi din ființa noastră, se rupe o legătură, se taie într-o rană a întâmplărilor vechi. Și durerea este cu atât mai mare cu cât noi suntem și chirurgul și penitentul”⁶¹.

“Învățătura către cel ce se pocăiește” recomandă, ca preotul să asculte mărtirisirea păcatelor pe care penitentul le-a scris “mărtirisirea este o arătare de voie, prin gură a lucrurilor celor rele, a cuvintelor și a gândurilor...măcar de le ai scrise, ca să nu le uiți, însă ai datoria tu singur să le citești duhovnocului”⁶². Acest aspect al mărturisirii cu voce tare a păcatelor în fața preotului nu are însă ca scop umilirea penitentului ci iertarea și povățuirea penitentului către o viață nouă, în Hristos. Practic mărturisirea greșelilor făcute este ca o delimitare a penitentului de fapta rea, ca o disociere a sa de eu-l rău care a făcut acele fapte, dar și “ renunțarea la închiderea egoistă a ființei și deschiderea ei către valorile pe care le-a pierdut”⁶³. De asemenea în “ Cartea foarte folositoare de suflet”, Sfântul Nicodim Aghioritul spune că duhovnicul nu trebuie să întrebe păcatele, ci penitentul trebuie să vină pregătit în acest sens “ și însuși cel ce se spovedește trebuie să-și mărturisească de la sine păcatele, ca să capete iertare pentru ele”⁶⁴. Dar existau și

⁵⁸ Ibidem, p.89

⁵⁹ Ibidem, p. 92

⁶⁰ Pr. Nicodim Belea, *op. cit.*, p. 7

⁶¹ Ibidem, p. 14

⁶² Pr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 80

⁶³ Constantin Enăchescu, *op.cit.*, p. 346

⁶⁴ Sf. Nicodim Aghioritul, *Carte Foarte Folositoare de Suflet*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1992, p. 34

cazuri când duhovnicul trebuia să întrebe, pentru că penitentul nu știa să scrie. Astăzi cazul persoanelor analfabete este destul de rar, dar au intervenit alți factori care îi fac pe oameni să fie mai puțin atenți cu spovedania: Lipsa timpului, a credinței, sau a dorinței reale de schimbare a vieții și altele.

Întrebările sunt un aspect de asemenea foarte important al Spovedaniei. Unii duhovnici recomandă preoților, mai ales celor fără experiență, alcătuirea unui ghid de întrebări.

Importanța întrebării vine din faptul că acesta poate fi și un factor de manipulare, dar și un mod de sugerare a răspunsului. În acest sens o clasificare a modului de a întreba este eficientă:

1. Întrebări închise, la care se poate răspunde doar prin “da” și “nu”, însă “riscul este ca , folosindu-le, să obținem doar răspunsuri simple”⁶⁵.

Sf. Nicodim Aghioritul recomandă mai ales întrebările închise, adică întrebările la care se poate răspunde numai cu : da sau nu. Iată un exemplu: ”Fiule nu cumva ai ucis?”⁶⁶. Întrebări cu răspuns sugerat: „Nu-i așa că ai păcătuit cu gândul?” În cazul acesta, credinciosul nu poate să răspundă decât cu „Da,, pentru că i se sugerează răspunsul în întrebare. Întrebări deschise, care oferă credinciosului ocazia să-și spună părerea. Ex: „De ce crezi că Dumnezeu ți-a îngăduit această încercare?”. Astfel de întrebări îi oferă celui care se spovedește șansa ca să înțeleagă singur, să-și găsească singur răspunsul la anumite întrebări. De asemenea întrebările de acest fel sunt eficiente, în cazul în care duhovnicul vrea să afle circumstanțele faptelor. Întrebări releu: acest fel de întrebări pot să ajute pe cel venit la spovedanie să înțeleagă, răul pe care l-a făcut cuiva, ele îl ajută pe penitent să se pună în locul celui prejudiciat, jignit. Pe de o parte dezvoltă empatia penitentului, pe de alta îl fac mai responsabil.

Ex: Dacă ați fi în locul acelei persoane, ce ați simți?”⁶⁷

Legat de modul în care se poate încuraja penitentul prin întrebări, să-și mărturisească păcatele, Părintele Vintilescu, citând cartea „Învățătură către Duhovnic” scrie: „Când tu duhovnice, spovedești oameni, care de rușine, nu vor să spuie de câte ori au păcătuit, trebuie să-i întrebi un număr foarte mare, adică de au făcut acel păcat de o mie de ori sau de două mii de ori;

⁶⁵ Jean-Claude Abric, *op. cit.* p. 73

⁶⁶ Sf. Nicodim Aghioritul, *op. cit.*, p. 36

⁶⁷ Jean-Claude Abric, *op. cit.*, p. 73

ca auzind ei atâta număr să ia îndrăzneală și așa mai cu înlesnire să poată să pogoare din numărul acesta, decât să-l suie, dacă îi vei întreba un numar mai mic”⁶⁸.

HIROTONIA

Taina preoției se mai numește Sfânta Taină a Hirotoniei. În fiecare Taină, Mântuitorul Hristos Se dăruiește celor ce s-au încorporat în Sine ca mădulare ale Trupului Său tainic, Biserica, și, după aceea, celor ce cred în El și aleargă la ajutorul Său dumnezeiesc, printr-o lucrare a Sa, iar în Sfânta Euharistie Se dăruiește cu însuși Trupul și Sângele Său. Dar fiind nevăzut și voind să dăruiască Bisericii și membrilor ei Trupul și Sângele Său, precum și harul dumnezeiesc în chip văzut, Hristos a hotărât să Se dăruiască oamenilor prin persoane văzute. Pe aceste persoane Mântuitorul însuși le alege și le sfințește prin Taina hirotoniei, dându-le Bisericii așa precum Tatăl L-a dat pe El lumii: “Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi... Luați Duh Sfânt” (Ioan, 20, 21-22).⁶⁹

Dacă în celelalte Taine, Hristos este primit ca Cel ce Se dăruiește prin episcop sau preot, în Taina hirotoniei El Se leagă, ca subiect ce ni Se dăruiește în chip nevăzut, de o persoană umană, pe care sfințind-o ca preot sau episcop, asigură dăruirea Sa către noi prin celelalte Taine ale Bisericii.

Deci, Taina preoției califică însăși persoana văzută care săvârșește Tainele, prin care Hristos ne împărtășește Duhul Sfânt, harul Său mântuitor, precum și Trupul și Sângele Său.

Fără un subiect uman care să-L reprezinte pe Hristos ca subiect în chip văzut, Hristos nu ne-ar putea împărtăși ca persoană darurile Sale, sau nu S-ar putea dărui pe Sine însuși în celelalte Taine ca mijloace văzute. Dăruirea Sa nu s-ar putea face decât în mod nevăzut.

Episcopul sau preotul sunt organele văzute ale Preotului și Arhiereului nevăzut, Hristos, în Biserică. Prin episcop și preot slnt primite celelalte Taine de către credincioșii Bisericii sau ei se alipesc Bisericii prin Tainele săvârșite de ei. Hirotonia face pe cel ce o primește iconom al Tainelor lui Dumnezeu (I Cor., 4, 1) prin care Biserica se realizează și se prelungește în

⁶⁸ Pr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 100

⁶⁹ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare...*, p. 565

umanitate. Hirotonia este prin excelență Taina Bisericii, pe lângă faptul că este Taina care-L face pe Hristos trăit prin preoți ca subiect deosebit de credincioși.⁷⁰

Hirotonia este condiția și mijlocul de săvârșire a tuturor celorlalte Taine, deși ea este și următoare celorlalte Taine, adică inițierii și spovedaniei. La început a fost Hristos trimis ca Arhiereu care, devenind nevăzut prin înălțarea Sa la ceruri într-o slavă de-a dreapta Tatălui, a lăsat pe apostoli și pe urmașii lor ca arhierei văzuți, organe ale Lui, întăriți de El cu puterea Duhului Sfânt (Ioan, 20, 21—23).

Dar dacă preotul și episcopul sunt organe văzute prin care Hristos însuși împărtășește harul și darurile Sale celor ce cred în El, și pe Sine însuși, înseamnă că ei nu-și pot lua de la ei înșiși această calitate, de organe ale lui Hristos, Care e dăruitorul puterilor și harurilor. Însă nici comunitatea bisericească nu poate impune lui Hristos aceste organe prin care El să Se dăruiască și să-Și împărtășească darurile și tot harul Său. În hirotonie, Mântuitorul însuși își alege organele Sale și le investește de sus cu puterea Duhului Sfânt în Biserică și pentru Biserică. De aceea Și Taina hirotoniei nu se săvârșește în afara Bisericii, ci în sânul ei, și mai exact în Sfântul Altar, de către purtătorii autorizați ai ei, adică de către episcopii existenți, și unora dintre membrii ei. Și Biserica dă garanție că aceștia îi sunt dați ei prin aceia (adică prin episcopii hirotonisitori) și de către Hristos. Acest lucru se arată concret prin acel “vrednic este” cu care Biserica întreagă răspunde ori de câte ori are loc o hirotonie de diacon, preot sau episcop.

Taina hirotoniei sau a preoției este Taina în care, prin punerea mâinilor arhiereului Bisericii și prin rugăciune, se împărtășește persoanei anume pregătite, în Biserică și pentru Biserică, harul dumnezeiesc întruna dintre treptele preoției, dându-i-se puterea de a învăța cuvântul lui Dumnezeu, a săvârși Sfintele Taine și a conduce pe credincioși spre mântuire.

Hirotonia înseamnă atât intrarea în cler, cât și primirea harului preoției într-una dintre cele trei trepte: diacon, preot și arhiereu. De aceea ea se mai numește și Taina preoției sacramentale sau harice în Biserică.⁷¹

Instituirea dumnezeiască a Tainei și Ierarhia bisericească sacramentală în Noul Testament.

⁷⁰ Pr. Ioan Mircea, *Biserica și lucrarea ei după Noul Testament. Har și harisme-icone ai Tainelor și harismatici*, în *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 32, p. 11

⁷¹ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare*..., p. 567

a) Biserica, în calitatea ei de comuniune și comunitate a oamenilor cu Dumnezeu prin Hristos în Duhul Sfânt, este o comunitate sobornicească sacramentală cu iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu (I Cor., 4, 1) așezați de Hristos însuși prin Duhul Sfânt, încă înainte de înălțarea Sa la ceruri (Ioan, 20, 22-23; 15, 16; Evr., 5, 4), în ea și pentru ea (Fapte, 20, 28). Întemeiată de Hristos pe Cruce și prin învierea Sa din morți, ea intră practic în istorie la Cincizecime, odată cu pogorârea Duhului Sfânt în chip distinct peste apostoli; în această comunitate sacramentală concretă, vizibilă, se află comunitatea de credincioși și iconomii Tainelor lui Dumnezeu, apostolii. În acea zi, propovăduind apostolii (Fapte, 2, 6-37), s-au adăugat lor, convertindu-se, botezându-se și primind harul Duhului Sfânt (Fapte, 2, 38) “ca la trei mii de suflete” (Fapte, 2, 41). Și aceștia toți stăruiau în învățătura apostolilor și în împărtășire, în frângerea pâinii și în rugăciuni (Fapte, 2, 42).⁷²

Sfânta Scriptură ne arată că Mântuitorul Hristos, dorind ca opera Sa de mântuire adusă întregului neam omenesc să fie cunoscută peste veacuri și roadele ei să fie însușite de fiecare dintre noi, Și-a ales doisprezece apostoli, pe care i-a luat din mulțimea celor care-L urmaseră (Matei, 4, 18-22 și 10, 1-4 ș.u., Marcu, 3, 7, 9, 14, 16-19; Luca, 6, 13-16; 9, 1-2 ș.u.), și mai apoi Domnul a mai ales șaptezeci (și doi) pe care i-a trimis în cetățile și locurile pe unde avea să vină El (Luca, 10, 1). Pe cei doisprezece apostoli Mântuitorul i-a ținut în jurul Său și, timp de trei ani, i-a învățat tainele împărăției cerurilor (Matei, 13, 11; Ioan, 15, 15). Acestora le-a arătat că El însuși i-a ales și chemat ca să-i rânduiască și roadă să aducă, iar roadă adusă să rămână, asigurându-i că Tatăl le va da lor orice vor cere în numele Său (Ioan, 15, 16).

Celor doisprezece apostoli Mântuitorul, după ce promisese mai întâi lui Petru în Cezareea lui Filip, le promite că le va da lor puterea cheilor împărăției cerurilor: “Și oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer” (Matei, 16, 19; 18, 18).¹¹⁸

Cu aceștia apoi Mântuitorul Hristos ține să mănânce Pastile cel Nou (Matei, 26, 18), înainte de moartea Sa pe cruce, instituind, la Cina cea de Taină, Sfânta Taină a Euharistiei (Matei, 26, 26-28; Marcu, 14, 22-24), pe care a arătat-o ca ținând de misiunea lor, pentru care le dă și poruncă expresă: “Aceasta să o faceți spre pomenirea Mea” (Luca, 22, 19; I Cor., 11, 24 și 25).

⁷² Prof. Iustin Moiseseu, *Ierarhia bisericească în epoca apostolică*, Ed. Centrului Mitropolitan al Olteniei, Craiova, 1955, p. 24

Pe acești apostoli, Mântuitorul Hristos îi investește apoi cu putere de sus, adică cu puterea Duhului Sfânt, chiar în prima zi a învierii Sale din morți, seara când, stând în mijlocul lor, le-a zis: “Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi... Și suflând asupra lor a zis: Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute” (Ioan, 20, 21-23). Mântuitorul le dă putere și îi trimite în lume, precum și El a fost trimis în lume de Tatăl. Este momentul culminant al îmbrăcării apostolilor de către Hristos cu puterea Duhului Sfânt spre slujba apostoliei pentru care îi chemase.⁷³ Acum, dându-le lor pe Duhul Sfânt și printr-un act vizibil, prin suflare (Ioan, 20, 22), îi instituie în serviciul de slujitori ai lui Dumnezeu pentru oameni (Ioan, 20, 23) și, prin aceasta, instituie Taina hirotoniei. Iar conținutul acestei puteri dumnezeiești date lor îndată după înviere, nu numai cu cuvântul, ci și prin suflare, adică printr-un semn sensibil: “a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt” (Ioan, 20, 22), le-a fost arătat tot de El, în mesajul dat înainte de a Se despărți de ei, înălțându-Se la cer: “Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ. Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte Eu v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Matei, 28, 18-20) și “Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi” (Marcu, 16, 15-16). Și Evanghelia după Marcu spune mai departe: “Deci Domnul Iisus după ce a vorbit cu ei S-a înălțat la cer și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu, iar ei (apostolii), plecând, au propovăduit pretutindeni și Domnul lucra cu ei și întărea cuvântul, prin semnele care urmau” (Marcu, 16, 19-20).

Hirotonia se face în Biserică și are în vedere Biserica, în sensul că episcopul, preotul și diaconul își desfășoară activitatea în Biserică și în slujba Bisericii, fiecare potrivit treptei sale harice: “...luați aminte de voi înșivă și de toată turma întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care a câștigat-o cu însuși sângele Său” (Fapte, 20, 28) și: “Pe preoții cei dintre voi îi rog... păstoriți turma lui Dumnezeu dată în paza voastră, cercetându-o nu cu silnicie, ci cu voie bună, după Dumnezeu, nu după câștig urât, ci din dragoste; nu ca și cum ați fi stăpâni peste Biserici, ci pildă făcându-vă turmei” (I Petru, 5, 1-3).

⁷³ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos, Arhiereu în veac*, în *Ortodoxia*, XXXI (1979), nr. 2, p. 173

Episcopul și preotul Bisericii să fie buni chivernisitori ai Bisericii lui Hristos (I Tim., 3, 5), să păzească bine comoara ce li s-a încredințat, adică întreaga învățătură și Tainele (I Tim., 6, 14, 20; II Tim., 1, 13-14 ; 2, 15 și 3, 14-17; Tit, 1, 9), având să dea seamă pentru aceasta.

Episcopul este cea mai înaltă treaptă a preoției, ca unul ce are de la apostoli, prin succesiune neîntreruptă de la episcopii hirotoniți de ei pînă la ultimul episcop de astăzi, plenitudinea harului preoției. Treapta episcopatului este amintită în mod clar în Noul Testament, așa cum am văzut mai sus (Fapte, 20, 28; Filip., 1, 1; I Tim., 3, 2, 6; II Tim., 1, 6 și Tit, 1, 7-9). Tot clar sunt amintite, de asemenea, atribuțiile ce revin episcopului. Plenitudinea harului preoției se arata prin aceea că Taina hirotoniei este rezervată spre săvârșire numai episcopului care, după exemplul Apostolului, hirotonește pe diacon, pe preot, dar și pe episcop împreună cu alți doi sau cu cel puțin un alt episcop (I Tim., 4, 14; II Tim., 1, 6; I Tim., 5, 22; Tit, 1,5-7).

Întrucât în cărțile Noului Testament se vorbește că sfinții apostoli au împărtășit harul hirotoniei numai episcopului, presbiterului sau preotului și diaconului, urmează că numai episcopul, preotul și diaconul sunt trepte ierarhice de drept divin, avându-și baza în însăși voința Mântuitorului Hristos. Celelalte trepte care existau sau există în Biserică (citeții, ipodiaconii etc.) nu au un caracter haric. Ele sunt simple funcțiuni sau slujiri fără caracter haric, fără darul preoției. Nimeni în afară de episcop, preot și diacon nu are harul preoției în Biserică.

Taina hirotoniei are toate elementele care intră în definiția unei Taine, adică așezarea sau instituirea ei dumnezeiască de la Hristos, partea văzută sau sensibilă și partea nevăzută sau împărtășirea harului dumnezeiesc cu efectele ei în ființa primitorului.⁷⁴

Partea văzută a hirotoniei constă în punerea mâinilor arhierului pe capul celui ce se hirotonește. Sf. Ap. Pavel ne-a arătat că de această punere a mâinilor depinde harul preoției (II Tim., 1, 6). Fără ea nu este preoție. Acest ritual sau act vizibil a fost practicat de sfinții apostoli pentru toate treptele ierarhiei bisericești și au prescris ca și urmașii lor să facă la fel (I Tim., 5, 22), ceea ce s-a și observat până astăzi.

Partea nevăzută a Tainei hirotoniei o constituie însăși împărtășirea harului preoției în respectiva treaptă, cu efectele ei. Astfel prin hirotonie se împărtășește primitorului harul care ajută și îndreptățește la împlinirea atribuțiilor ce revin respectivei trepte ierarhice pentru care s-a

⁷⁴ Pr.Prof. Dumitru Radu, *Taina Preoției*, în *Ortodoxia*, XXXI (1979), nr. 3-4, p. 214

hirotonit.⁷⁵ Că împărtășirea harului preoției are efecte, ne-o arată Sf. Ap. Pavel când zice: «Din această pricină îți amintesc să aprinzi din nou și mai mult harul lui Dumnezeu, care este întru tine prin punerea mâinilor mele» (II Tim., 1, 6).

Precum hirotonia este una, tot așa și harul preoției este unul, dar el se împarte în mod gradat celor trei trepte ierarhice harice. Diaconul îl primește într-o măsură mai mică, pentru care el rămâne să ajute pe episcop și pe preot în lucrarea lor. Preotul îl primește într-o măsură mai mare, dându-i puterea să săvârșească toate Tainele, afară de Taina hirotoniei și de Sfințirea Mirului, care este totuși o ierurgie, dar rezervată numai episcopilor, mai exact sinodului episcopilor respectivei Biserici Ortodoxe Autocefale în frunte cu întâistătătorul ei. Episcopul primește plenitudinea harului preoției, care este însoțită de responsabilitatea ce-i revine treptei. Caracterul unitar al hirotoniei nu este desființat de existența celor trei trepte ierarhice. Treptele harice ale ierarhiei bisericești își au temeiul în înseși treptele ierarhiei cerești a îngerilor. Hirotonia nu se repetă. Harul acestei Taine se împărtășește unei persoane pentru aceeași treaptă o singură dată, și el rămâne în ea pentru totdeauna dacă nu cere împărtășirea harului preoției pentru o treaptă imediat superioară (diaconul și preotul). Canoanele pedepsesc cu depunerea atât pe cel ce primește hirotonia a doua oară, cât și pe cel care hirotonește o persoană care a mai fost hirotonită o dată valid (can. 68 ap.).⁷⁶

Harul hirotoniei rămâne pentru totdeauna în cel hirotonit (I Tim., 4, 14); unul ca acesta nu mai poate deveni mirean. El rămâne în starea de cleric toată viața. Pentru abateri de la îndatoririle preoțești, diaconul și preotul pot fi opriți de la exercitarea funcțiilor preoțești, dar harul hirotoniei nu poate fi luat. Prin depunere din treaptă, pentru abateri morale, sau prin caterisire, pentru grave abateri morale și de credință, sau pentru schismă și erezie, harul preoției în respectivii este nelucrător. Prin caterisire, respectivul este adus în treapta de mirean simplu, sau monah simplu, sau pur și simplu îndepărtat total din Biserică pentru motive de erezie, prin anatemă și excomunicare. Principiul nerepetării hirotoniei a fost respectat de Biserica Ortodoxă chiar și când a fost vorba de hirotoniile săvârșite de schismatici și de anumiți eretici (nu de toți), primite prin iconomie.⁷⁷

⁷⁵ Pr.Prof. Dumitru Radu, *Ce este Biserica după învățătura ortodoxă*, în *Îndrumătorul pastoral al Arhiepiscopiei Bucureștilor*, 1981, p. 45

⁷⁶ Ibidem, p. 46

⁷⁷ Arhim. Cleopa Ilie, *Despre credința ortodoxă...*, p. 113

Săvârșitorul Tainei hirotoniei este numai episcopul. Hirotonia este, dealtfel, singura Taină pe care este îndreptățit să o săvârșască numai episcopul. Dar pentru hirotonia unui episcop, foarte curând după timpul sfinților apostoli s-a stabilit ca aceasta să fie făcută de trei episcopi, sau de cel puțin doi episcopi, arătându-se prin aceasta comuniunea episcopului nou-hirotonit cu episcopatul întregii Biserici; iar hirotonia în diacon și preot, de un singur episcop. La catolici, hirotonia întru episcop, în împrejurări excepționale, poate fi făcută valid și de către un singur episcop.⁷⁸

Primitorul hirotoniei este creștinul ortodox liber, major, de sex masculin, sănătos trupește și sufletește și pregătit pentru lucrarea preoțească, intelectual, teologic și moral. Diaconii și preoții pot fi căsătoriți, dar numai înainte de hirotonie. Prin Sinodul Trulan s-a stabilit, pentru întreaga Biserică, ca episcopii să fie necăsătoriți, recrutați dintre monahi sau preoți văduvi prin deces, sau dintre mirenii teologi necăsătoriți cu vocație pentru episcopat.

Între masa credincioșilor și preoția sacramentală sau ierarhia bisericească sacramentală (episcop, preot și diacon) există o intercondiționare sau, mai exact, o împreunălucrare și rugăciune, însă trebuie păstrate proporțiile. Laicii nu au acces la săvârșirea Tainelor, însă sfera vieții lor este viața harului, penetrarea lor și a lumii de lucrarea harului dumnezeiesc, care este în Biserică și de care se împărtășesc prin sfintele Taine.⁷⁹ Preoții sunt datori obștei credincioșilor cu propovăduirea Evangheliei și slujirea spre mântuire, iar credincioșii, cu respectul cuvenit, cu ascultarea, cu rugăciunea și cu dăruirea lor lui Dumnezeu și Bisericii: “Tot așa și voi, fiilor duhovnicești, supuneți-vă preoților; și toți, unii față de alții, îmbrăcați-vă întru smerenie, pentru că Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har. Deci smeriți-vă sub mâna tare a lui Dumnezeu, ca El să vă înalțe la timpul cuvenit” (I Petru, 5, 5—6).⁸⁰

Despre preoție s-a scris și au vorbit foarte mult Sfinții Părinți și teologii tuturor vremurilor. S-a scris cu drag și cu dorința de a ridica tot mai mult spre culmile sfințeniei pe slujitorii preoției, adică pe preoți. Dar oricât s-ar scrie despre preoție și oricât s-ar vorbi niciodată nu este de ajuns. Preoția are atâtea înălțimi, atâtea adâncimi, atâtea taine încât cu foarte multă greutate poate fi cunoscută și descrisă după cuviință. Această Sfântă Taină este asemănată cu o scară care unește cerul și pământul și toată făptura o conduce de pe pământ la cer.

⁷⁸ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare...*, p. 572

⁷⁹ Ibidem, p. 573

⁸⁰ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Taina Preoției...*, p. 217

Dumnezeiescul nostru părinte Ioan Gură de Aur spune despre preoție: „Vezi cât de mare este puterea preoților! Gândește-te la Botezul tău care este iertarea păcatelor și înfierea, gândește-te la Sfintele Taine, la miile de bunătăți, cele care îți vin ție prin punerea mâinilor preoților prin rugăciunea săvârșită de ei.”⁸¹

Într-adevăr Taina Preoției este cea mai înaltă dintre darurile cele dumnezeiești, din câte a hărăzit Dumnezeu oamenilor și izvorul ca să spunem așa al tuturor darurilor lui Dumnezeu către om, fiindcă prin puterea preoției ca dintr-un izvor îmbelșugat se revarsă toate bunătățile rimise din cer către oamnei. Pe Taina Preoției se întemeiază Biserica dreptcredincioșilor pentru că este „seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestească în lume bunătățile Celui ce i-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată” (I Petru 2, 9).

În fața preotului, în scaunul de duhovnicie îngenunchează toți creștinii indiferent de stare socială, iertându-le lor păcatele și în același timp îngerii lui Dumnezeu șterg din cărțile lor păcatele iertate de preot. Îngerii care slujesc lui Dumnezeu, ascultă de glasul preotului când rostește dezlegarea păcatelor credincioșilor. De aceea Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Preoția se săvârșește pe pământ dar are rânduiala cetelor cerești, și pe bună dreptate că slujba aceasta nu a rânduit-o un înger, un om, sau un arhanghel, ci Însuși Mângâietorul. Sfântul Duh a rânduit ca preoții încă pe când sunt în trup să aducă lui Dumnezeu aceeași slujbă pe care o aduc îngerii în ceruri.”⁸²

Duhovnicia preotului trebuie să într-o continuă lucrare pentru a ajunge să dobândească, este jertfă. Un suflet de preot adevărat are pretenții numai de la sine însuși iar nu de la ceilalți, se jertfește pentru ceilalți fără să aștepte răsplată. De aceea bucuria duhovnicească a preotului trebuie să fie paradisiacă. „Toți câți au trecut mai întâi prin Răsignire și au Înviat duhovnicește, trăiesc bucuria Pascală. „Paștile Domnului, Paștile!”, iar apoi vine Cincizecimea!..., iar când ajung la Cincizecime și primesc limba de foc, Sfântul Duh, atunci toate să se termine, adică să ajungă la starea îndumnezirii, la desăvârșire”.⁸³

Deși există o continuitate între cele două testamente, structura lor sacerdotală este diferită. În Vechiul Testament asistăm mai întâi la instituirea progresivă a cultului și a ritualului,

⁸¹ Sfântul Nectarie de Eghina, *Despre Preoție*, trad. din limba neogreacă de Parascheva Grigoriu, Ed. Sofia, București, 2008, p. 12

⁸² Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, trad. de Pr. Dumtru Fecioru, Ed. Sofia, București, 2004, p. 14

⁸³ Cuv. Paisie Aghioritul, *Cuvinte Duhovnicești-Patimi și virtuți*, trad. de Ieros. Ștefan Nuțescu, Ed. Evangelismos, București, 2007, p. 301

pentru ca după aceea să se coboare să sălășluiască în ele. Dar această rânduială, ca și legea, „nu este decât umbra bunurilor viitoare, iar nu însuși chipul lucrurilor” (Evrei 10, 1), nu este încă lucrul însuși și anticiparea acestuia în umbra lui prefigurată.

Prea Sfințitul Episcop Stephanos, Episcop de Nazianz, spune că Hristos nu transmite apostolilor puterile sale personale, fapt ce ar echivala cu absența sa. Nu este vorba de prerogativele unuia dintre apostoli sau ale soborului episcopal ci de prezența unicului Sacrificator: Hristos, el este singurul care suferă și este oferit celorlalți, care primește și este împărțit⁸⁴.

Sfântul Ioan Hrisostomul definește Liturghia euharistică ca fiind „amintirea jertfei lui Hristos”, iar noi rostim la fiecare Liturghie cuvintele: „Aducându-ne aminte de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de-a treia zi, de înălțarea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta, și de cea de-a doua slăvită iarăși venire, Ție aducem aceste daruri.”

Instituirea istorică a preoției sacramentale, eveniment fundamental petrecut în primele zile ale Bisericii, care se compune dintru început din slujitori hirotoniți și credincioși, asigură aceste instituții, alături de tezaurul de învățătură și har, un pilon indispensabil pentru parcurgerea duratei sale istorice. Pentru desfășurarea vieții și activității Bisericii, un rol important l-a avut buna ei organizare. Biserica creștină, deși lovită de persecuții, a rezistat, consolidându-și organismul și disciplina. Ba mai mult, ea a desfășurat o rodnică activitate misionară și a demonstrat o viață morală superioară.

Cuvântul „ierarhie” are în uzul vorbirii teologice două întrebuintări. În primul rând, se vorbește despre ierarhie când se arată raportul de supunere sau dependență ce există între cetele de îngeri. În al doilea rând, termenul este folosit pentru a desemna felurile slujbe pe care le ocupă păstorii Bisericii și după inegalitatea de sarcini pe care le impun aceste slujbe.

După învățătura Mântuitorului, ridicarea credinciosului în ierarhia bisericească nu este dependentă de vârstă ci de înzestrarea cu har dumnezeiesc prin Sfânta Taină a Hirotoniei. Slujitorii bisericești, transformați de unii traducători ai Noului Testament în bătrâni, dobândesc desigur dreptul la o cinstită aleasă pentru vârsta lor înaintată, dar prin aceasta ei nu se ridică din rândurile credincioșilor în ierarhia bisericească.

⁸⁴ Pr. Ioan Popescu Galicea, Ignatie Monahul, *Despre Preoție în texte alese*, Ed. Ștefan, București, 2009, p. 131

Cei dintâi preoți ai lui Hristos trebuie socotiți Sfinți Apostoli. Ei s-au învrednicit de înzestrare cu harul sfințitor în măsura cea mai înaltă.

Apostolii, dobândind plinătatea Duhului Sfânt pentru a sfinți pe credincioși, ei puteau fi numiți preoți. Sfântul Petru își dă sieși nu numai numele de Apostol (I Petru 1, 1), dar și preot (I Petru 5, 1), ca și Sfântul Ioan în două din epistolele sale (a II-a și a III-a).

Încă de la început, slujitorii bisericești din treapta de jos a ierarhiei, ca ajutoare ale preoților și episcopilor, dobândiseră numele de diaconi, iar slujitorii din cea mai înaltă treaptă a ierarhiei ca păstori ai Bisericilor din anumite regiuni, și-au legat numele lor de termenul „episcop”; a rămas pentru slujitorii din treapta a doua numele de preot care caracterizează latura principală a lucrării ierarhiei în mijlocul credincioșilor, sfințirea.

În Noul Testament, termenul episcop apare de cinci ori: Fapte 20, 28; Filipeni 1,1; I Timotei 3, 2; Tit 1,7; I Petru 2, 25. Cuvintele Sfântului Apostol Pavel sună ca o investitură specială cu caracter excepțional a preoților din Efes și Asia. Prevestirea gravelor evenimente care aveau să ducă la prinderea și încarcerarea Apostolului neamurilor la Ierusalim a precipitat desfășurarea evenimentelor, ceea ce explică convocarea preoților din Efes la Milet și rostirea cuvântării de adio prin care sunt trasate ascultătorilor îndatoririle încât desemnarea lor cu termenul de „episcopi” reprezintă o dobândire a unor noi răspunderi care le reveneau în absență foarte îndelungată a Apostolului din viața bisericească.

Sfântul Ioan Hrisostomul precizează: „urmând a vorbi despre episcopat, arată în același timp cum trebuie să fie episcopul procedând astfel nu în legătură cu îndatoririle către Timotei, ci ca și când ar vorbi tuturor episcopilor și prin acela pe toți îi pun în rânduală”⁸⁵. În continuarea comentariului său, Sfântul Ioan Hrisostomul subliniază că faptul de a fi episcop nu constă în întâietate și în stăpânire peste alții, cât în îngrijirea, protejarea celor mulți.

Teodoret al Cirului scrie: „Și de aici, ca și în Faptele Apostolilor este vădit că numeau episcopi și preoți”. Apostolul Petru subliniază noblețea funcției și lucrării episcopale în Biserică, necesitatea ei pentru viața creștină și pentru creștinii înșiși care alcătuiesc Biserica. „Un episcop, mărturisește Prea Sfințitul Stephanos, Episcop de Nazianz, este înainte de toate un martor al Cinei, pe care ca -reprezentant al Domnului- o prezidează, confirmându-i autenticitate”. În felul

⁸⁵ Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, Ion Vlăducă, *Din învățătura Sfinților Părinți*, Ed. Bizantină, București, 2003, p. 86

acesta, Episcopul manifestă în și pentru Trupul lui, prin harul Duhului Sfânt, funcția de dragoste a unicului cap al Bisericii.

În Noul Testament pentru întâia oară se vorbește de preoți în înțeles de slujitori ai Bisericii în treapta a doua a ierarhiei, în Faptele Apostolilor 11, 30. După pilda Ierusalimului, în Bisericile din afara Palestinei, preoții erau numiți nu numai slujitori bisericești în general, dar îndeosebi slujitorii din treapta a doua a preoției.

Sfântul Ignatie Teoforul dar și Sfântul Policarp în „Epistola sa către Filipeni” folosesc cei trei termeni ai vocabularului preoției ierarhice sacramentale care vor intra definitiv în vocabularul terminologiei bisericești și teologice: episcop, preot, diacon⁸⁶.

Termenul de „presbiteros” este strâns legat îndeosebi de lucrarea de sfințire pe care o îndeplinesc slujitorii bisericești. Folosirea acestui termen în epoca postapostolică înregistrează două etape distincte: în prima etapă, presbiterul este folosit în general, pentru a indica pe toți slujitorii hirotoniți, indiferent de treapta din ierarhia pe care aceștia o ocupă, îndeosebi pe episcopi și preoți. O astfel de întrebuințare o găsim și în Epistola Sfântului Clement către Corinteni și în Păstorul lui Herma. În cea de a doua etapă a preoției ierarhice sacramentale, termenii de „episkopos, presbiteros, diakonos” sunt folosiți numai cu sensul lor, care vor intra definitiv în vocabularul terminologiei bisericești și teologice: episcop, preot, diacon.

Folosirea termenului de presbiteros în Epistola către Corinteni a Sfântului Clement Romanul, apare numai în legătură cu îndrumările date de Sfântul Clement Romanul în scopul obținerii din partea creștinilor Corinteni, a ascultării față de slujitorii hirotoniți „Umblați în poruncile lui Dumnezeu supunându-vă conducătorilor voștri și dând cinstea cuvenită preoților voștri”. (1, 3)

Sfântul Clement explică starea de normalitate existentă în Biserica din Corint înainte de apariția fenomenului anticlerical la care autorul se va referi de-a lungul întregii Epistole. Textul 1, 3 „umblați în poruncile lui Dumnezeu supunându-vă conducătorilor voștri”, va oferi Epistolei justificarea îndrumării fundamentale din capitolul 21, 6: „Să ne temem de Domnul Iisus, al cărui sânge s-a dat pentru noi; să respectăm pe conducătorii noștri, să cinstim pe preoți”. Cele două texte ale Sfântului Clement nu sunt pur și simplu două mărturisiri asupra existenței ca atare a preoției ierarhice sacramentale în Biserică, ele devin reperele unui tratat apologetic asupra

⁸⁶ Pr. Conf. Ilie Moldovan, *Semnificația și responsabilitatea slujirii preoțești după Sf. Apostol Pavel*, în *Ortodoxia*, 1979, nr. 2, p. 275

preoției creștine, care-și propune să înfățișeze documentat imposibilitatea funcționării firești a Bisericii, fără existența preoției ierarhice și fără supunerea față de slujitori hirotoniți. În ultima parte a Epistolei, în capitolul 64 în care, după ce făcuse o prezentare istorică a apariției și activității slujitorilor hirotoniți în Biserică, Sfântul Clement Romanul scrie: „Fericiti sunt preoții care au plecat mai înainte și au avut sfârșit plin de roade și desăvârșit: ei n-au a se mai teme că îi va scoate cineva din locul rânduit lor. Căci vedem că pe unii, care au o viață îmbunătățită, i-ați izgonit din slujirea pe care au cinstit-o fără de prihană”(64, 5-6).

Instituirea treptei diaconilor în ierarhia bisericească este istorisită în pericopa din Faptele Apostolilor 6, 1-6, care are următorul cuprins: „în zilele acelea, înmulțindu-se ucenicii, s-a făcut citire de către elenist împotriva evreilor că erau trecute cu vederea rânduielile lor în slujirea cea de toate zilele. Iară cei doisprezece, chemând mulțimea ucenicilor, au zis: ”Nu este potrivit ca noi, lăsând cuvântul lui Dumnezeu să-l slujim la mese”. Drept aceea fraților, căutați dintre noi șapte bărbați încercați, plini de Duh și de înțelepciunea pe care să-i rânduiim la trebuința aceasta, iar noi vom stârni în rugăciune și în slujirea cuvântului”. Cei șapte bărbați amintiți sunt cei dintâi diaconi a căror hirotonie este pomenită în Noul Testament.

Importanța deosebită a scrierilor Părinților apostolici în ce privește definirea învățaturii asupra preoției ierarhice sacramentale constă în aceea că prin Epistola Sfântului Clement Romanul către Corinteni se realizează o expunere având un pronunțat caracter apologetic, completă, fundamentată teologic și scripturistic în definitivarea și cristalizarea terminologică, acesta fiind momentul în care cei trei termeni: episcop, preot, diacon, vor intra definitiv în vocabularul liturgic, teologic, bisericesc.

Sfântul Ignatie Teoforul realizează fără îndoială, o premieră în literatura creștină în Epistola către Magnezieni, când nu numai că într-un singur verset amintește toate cele trei trepte ale preoției ierarhice, dar și numele unui episcop, a doi preoți și al unui diacon⁸⁷.

Chemând pe toți creștinii să cinstească pe slujitorii hirotoniți, Sfântul Ignatie Teoforul scrie: „Toți să respecte pe diacon ca pe Iisus Hristos; să respecte și pe episcop, care este Chip al Tatălui, iar pe preoți ca pe soborul lui Dumnezeu și ca adunare a Apostolilor. Fără de aceștia nu se poate vorbi de Biserică”⁸⁸.

⁸⁷ Pr. Ioan Popescu Galicea, Ignatie Monahul, *Despre Preoție în texte alese*, Ed. Ștefan, București, 2009, p. 113

⁸⁸ Ibidem, p. 129

Parcurgând întreaga scară a treptelor ierarhice, episcopul și treapta episcopatului susțin importanța și necesitatea acestor trepte ale preoției. Este evidentă intenția Sfântului Ignatie de a prezenta pe toți slujitorii hirotoniți ca întâistătători în Biserică având responsabilități comune. În ceea ce privește raportul dintre episcop, preoți și diaconi, se supune altor norme, episcopul aflându-se mereu în poziția de cârmuitor, în toate privințele, a Bisericii locale, preoții și diaconii fiind îndatorați a-l susține și a-i consolida prestigiul și autoritatea sa în așa fel încât să poată fi privit de toți ca cel mai înalt cârmuitor al Bisericii locale.

Preoția ține de ființa Bisericii și este pentru Biserică, ea izvorăște direct din preoția sau ierarhia Mântuitorului Hristos, Capul Bisericii. Prin actele lor, episcopii și preoții nu substituie comunitatea, nici nu săvârșesc aceste acte în numele comunității ei, împreună cu aceasta. „Funcțiile sacramentale ale ministeriului, puterea de a consacra, de a ierta sau ține păcatele oamenilor și în primul rând de a aduce jertfa euharistică, integrează profund ministeriul în sânul Bisericii”⁸⁹.

CUNUNIA

Căsătoria este socotită drept cea mai veche instituție a dreptului divin, fiindcă ea a luat ființă, așa cum se referă în Sfânta Scriptură, odată cu crearea primilor oameni, Adam și Eva. În capitolele I și II de la Facere se spune că după ce Dumnezeu a făcut pe om, a văzut că “nu este bine să fie omul singur” și de aceea i-a făcut ajutor potrivit pentru el, “făcând în acest scop pe femeie, os din oasele lui Adam și carne din carnea lui” (Fac, 2, 23). Apoi, binecuvântându-i, le-a spus: “Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți” (Fac.1,28). Totodată Dumnezeu a rânduit ca înmulțirea oamenilor să aibă loc prin iubire, prin crearea de noi familii: “De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup” (Fac, 2, 24).

Din cuprinsul textelor biblice menționate se desprind și caracterele pe care Dumnezeu le-a stabilit căsătoriei pe care a instituit-o. Dumnezeu a vrut ca această unire să fie și să rămână monogamă. În același timp, unirea fiind atât de strânsă încât ambii soți formează un trup, căsătoria are și caracterul indisolubilității, adică este socotită ca încheiată pentru toată viața. De asemenea, unitatea trupului care se realizează între cei doi soți prin căsătorie presupune

⁸⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Autoritatea în Biserică*, în revista *Ortodoxia*, 1964, nr 3-4, p. 106

egalitatea lor și deci împărțirea lor de aceleași drepturi și datorii, prevăzute atât de legile divine, cât și de legile civile; între aceste îndatoriri este menționată, ca deosebit de importantă, fidelitatea reciprocă.⁹⁰

Momentul în care Mântuitorul a ridicat căsătoria la treapta de Taină este participarea Sa la nunta din Cana Galileii, împreună cu ucenicii Săi, când a săvârșit și prima Sa minune (Ioan, 2, 1-11). În această participare, sfinții părinți au văzut intenția Mântuitorului de a arăta nu numai soților acelei nunți, ci soților din toate veacurile, de câtă cinste se bucură căsătoria în fața Sa și cu câtă înălțare sufletească se cuvine ca ei s-o încheie. De aceea, cu toate că Mântuitorul a vorbit de mai multe ori cu iudeii despre căsătorie, despre însemnătatea și indisolubilitatea acesteia (Luca, 16, 18; Marcu, 10, 2-12; Matei, 5, 31-32; 19, 3-10), arătându-le că decăderea în care ajunsese această instituție nu mai corespunde formei superioare în care a fost instituită de Dumnezeu, prezența Sa la nunta din Cana Galileii este socotită ca moment în care Mântuitorul a acordat căsătoriei caracterul de Taină. Iar că Biserica a cinstit de la începutul activității ei căsătoria ca Taină sfântă rezultă limpede din Tradiția Bisericii, adică din practica neântreuptă a Bisericii.⁹¹

Această practică își găsește temei în Sfânta Scriptură, și explicare și confirmare, în învățătura sfinților apostoli. Astfel, Sf. Ap. Pavel, în Epistola sa către Efeseni, după ce sfătuiește pe femei să se supună bărbaților ca Domnului, iar pe bărbați să-și iubească femeile precum Hristos a iubit Biserica, și după ce repetă cuvintele Mântuitorului (Matei, 19, 5) și cele din Cartea Facerii (2, 24): “Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa, și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup”, adaugă: “Taina aceasta este mare, iar eu zic în Hristos și în Biserică» (Efes., 5, 32). Sf. Ap. Pavel numește, așadar, căsătoria nu numai Taină, ci “Taină mare”; iar în Epistola I către Corinteni (7, 39), vorbind despre libertatea femeii de a se căsători după ce îi va muri bărbatul, el condiționează această îngăduință de îndatorirea ei ca noua căsătorie pe care o va încheia să fie “numai întru Domnul”, adică numai cu binecuvântarea Bisericii, căci numai dacă este încheiată “întru Domnul”, căsătoria este “Taină mare”.⁹²

Ridicarea căsătoriei la rangul de Taină a fost mărturisită de către Biserică prin stăruința cu care ea a săvârșit permanent această sfântă Taină celor care s-au unit prin căsătorie. În acest sens, se amintește Epistola sfântului Ignatie către Policarp, în care își exprimă dorința ca toți cei

⁹⁰ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare.....*, p. 586

⁹¹ Alexiu Comoroșan, *Dogmatica Ortodoxă. Partea generală*. Cernăuți, 1887, p. 664

⁹² Iorgu D. Ivan, *Întărirea familiei, datorie patriotică și poruncă divină*, în *Mitropolia Ardealului*, nr. 6-7, 1967, p. 517

care se căsătoresc să facă aceasta cu învoirea episcopului, pentru ca astfel căsătoria lor să fie după Domnul, iar nu după poftă; pe femei le îndeamnă să-L iubească pe Domnul și să se mulțumească trupește și duhovnicește cu soții lor, iar pe bărbați îi îndeamnă să-și iubească soțiile “cum iubește Domnul Biserica” I (cap. 5).⁹³

Ca și celelalte sfinte Taine, și la săvârșirea Tainei cununiei trebuie respectate, cu strictețe, rânduielile pe care Biserica Ortodoxă le-a stabilit cu privire la: săvârșitor, primitor, materie și formă. Primitorii sunt cei care se căsătoresc, un bărbat și o femeie, dovedind înaintea preotului săvârșitor al Tainei cununiei că au botez valid și îndeplinesc, pe lângă condițiile pe care le prevăd legile statului pentru încheierea căsătoriei civile, și poruncile stabilite de Biserică.⁹⁴ La baza consimțământului soților de a se uni în căsătorie nu trebuie să stea însă nici o condiție care ar contraveni legilor bisericești și legilor civile, moralei creștine și bunelor moravuri.

Taina cununiei conține în cultul ei invocarea Sfântului Duh prin rugăciuni și prin formula: “se cunună robul lui Dumnezeu (N) cu roaba lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin”. Această formulă este socotită forma Tainei cununiei. În cazul în care numele dat la botez ar fi altul decât cel din certificatul de naștere de la Oficiul de stare civilă, în formulă se va pronunța numele dat la botez.

Biserica creștină a folosit de la început logodna ca act premergător căsătoriei, fiindcă era practică, fiind chiar legiferată atât în Vechiul Testament cât și în dreptul roman. Definiția logodnei sponsalia, a adoptat-o Biserica din dreptul roman (Dig., XXIII, 1,1) ca “promisiunea reciprocă a unui bărbat și a unei femei că se vor căsători în viitor”. Biserica nu a ignorat această practică, dar azi ea nu mai formează o ceremonie aparte. În Biserica noastră, se săvârșește logodna religioasă odată cu Taina cununiei.

Căsătoria ca act civil este reglementată de către stat, iar ca act religios, de către Biserică. Atât statul cât și Biserica, înainte de a aproba încheierea unei căsătorii se documentează cu privire la raporturile dintre soți, pentru ca nu cumva între ei să existe piedici legale sau religioase, care s-ar opune la încheierea căsătoriei lor, dar pe care ei ori nu le cunosc, ori ar fi ispitiți să le treacă sub tăcere. O largă informare asupra raporturilor dintre viitorii soți asigură Codul Familiei, precizând întâi (în art. 13) datoria viitorilor soți de a arăta în declarația de căsătorie că nu există nici o piedică legală la căsătorie; și apoi (în art. 14), că “orice persoană

⁹³ Ibidem, p. 518

⁹⁴ Iorgu D. Ivan, *Codul Familiei*, în BOR, nr. 4, 1954, p. 471

poate face opunere la căsătorie, dacă exista o piedică legală, ori dacă alte cerințe ale legii nu sunt îndeplinite”, trebuind să arate însă în scris dovezile pe care își întemeiază opunerea.⁹⁵

Biserica respectă toate dispozițiile prin care statul reglementează căsătoria, nu numai pentru buna colaborare între puterea civilă și cea bisericească, dar marea majoritate a impedimentelor la căsătorie au fost întâi de ordin bisericesc și apoi s-au introdus în legislația civilă.

La săvârșirea cununiei religioase se trece, deci, numai dacă nu există impedimente. Dar pentru săvârșirea validă a cununiei trebuie respectate toate rânduielile pe care Biserica le-a stabilit cu privire la: savârșitor, primitor, materie și formă. Savârșitor este preotul competent prin domiciliul mirilor. În cazul când aceștia ar dori să li se săvârșească cununia la altă parohie, ei trebuie să prezinte dovadă din partea parohului propriu că nu au impedimente prevăzute de Biserică. Punctul important al ceremoniei constă în invocarea Duhului Sfânt prin formula: “Se cunună robul lui Dumnezeu (N) cu roaba lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin”.⁹⁶

Preotul savârșitor este dator ca înainte de a începe săvârșirea cununiei să se încredințeze dacă mirii sunt la prima sau la a doua căsătorie, în cazul când unul dintre soți ar fi la prima căsătorie, iar celălalt la a doua sau a treia căsătorie, preotul va urma rânduiala prevăzută pentru a doua și a treia căsătorie, preotul va trebui să se convingă că soțul care a mai fost căsătorit a obținut și desfacerea căsătoriei religioase, nu numai a celei civile. Altfel, el va fi sancționat potrivit dispozițiilor Regulamentului de procedură, iar din punct de vedere bisericesc căsătoria va fi socotită nulă. Cununia se săvârșește public, neângăduindu-se cununii secrete. Nașii, care trebuie să fie ortodocși și cununați, sunt martori, prezența lor asigurând și condiția publicității căsătoriei.⁹⁷ În afară de biserică, în locuința mirilor, cununia se săvârșește numai în mod excepțional, îndeosebi pentru căsătoria a doua și a treia. Ca timp al săvârșirii Tainei cununiei sunt socotite potrivite Duminica sau zilele care nu sunt prevăzute ca zile de post și cele care nu cad în praznice mari ale Bisericii. În nici un caz nu se săvârșesc cununii în zilele de miercuri și

⁹⁵ Iorgu D. Ivan, *Codul Familiei...*, p. 473

⁹⁶ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare.....*, p. 589

⁹⁷ Iorgu D. Ivan, *Recăsătorirea soților despărțiți*, București, 1937, p. 72

vineri, la 29 august și 14 septembrie. Cu aprobarea Episcopului, pentru cazuri speciale, pot fi săvârșite cununii după prima și înainte de ultima săptămână a posturilor mai mari de peste an.⁹⁸

Rostirea corectă a formulei cununiei este momentul în care căsătoria se socotește definitiv încheiată. Din acest moment, soții sunt uniți pentru toată viața, datorându-și unul altuia fidelitate deplină și întrajutorare reciprocă cu tot devotamentul. Definiția căsătoriei pe care Biserica și-a însușit-o după jurisconsultul Modestin (Dig. I, 1, 23, 2) cuprinde aceste efecte. După scopul pentru care a fost instituită căsătoria de către Dumnezeu, soții, unindu-se, dobândesc anumite drepturi și își asumă anumite obligații atât unul față de celălalt, cât și amândoi împreună față de copiii lor. E bine ca soții să cunoască, înainte de a se căsători, atât drepturile pe care le vor putea pretinde unul de la celălalt, cât și obligațiile de la care nu se pot sustrage, fără motiv bine întemeiat.

Împreună, și fiecare în parte, după puterile lui, soții datorează grijă față de copii, care sunt sânge din sângele lor. La creșterea fizică a copiilor, la pregătirea lor intelectuală și la educarea lor spirituală și morală, pe părinți îi obligă atât dreptul divin și bisericesc, cât și dreptul uman. Urmând, în această privință, poruncile din Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament (Fac, 18, 10; Deut., 4, 10; 6, 7; Efes., 6, 4; I Tim., 5, 4, 8, 10), părinții sinodului local din Gangra, în canonul 15, au hotărât: "Dacă cineva și-ar părăsi pe copiii săi, și nu i-ar crește, și nu i-ar îndrepta, cât atârână de el, spre cuvenita cinstire de Dumnezeu, ori sub pretextul ascezei i-ar neglija, să fie anathema". Aceeași sancțiune a fost prevăzută însă, în canonul 16, și pentru copiii care nu ar da cinstea cuvenită părinților.

Până în secolul al IX-lea, căsătoria a fost recunoscută pentru oamenii liberi, iar pentru sclavi până în secolul al XI-lea, aceștia din urmă neavând dreptul la căsătorie religioasă. Prin introducerea căsătoriei civile ca obligatorie, cununia rămânând numai facultativă, de conștiință după spiritul laic al raționaliștilor, Biserica a luat poziție față de această situație, căsătoria civilă nefiind recunoscută fără binecuvântarea Bisericii, ci numai efectele sale civile. Fundamentul acestei poziții este biblic, căsătoria fiind instituită de Dumnezeu în rai, Mântuitorul Hristos întărind prin participarea Sa la nunta din Cana legătura dintre bărbat și femeie în căsătorie, ridicând-o "din ordinea naturii în ordinea harului divin"⁹⁹.

⁹⁸ Ibidem

⁹⁹ Iulian Mihai L. Constantinescu, *Biserica și instituția căsătoriei. Condițiile administrării căsătoriei. Studiu juridico-canonic*, Editura Aius (CNCSIS), Craiova, 2008, p. 260.

Biserica este aceea care veghează asupra sensului autentic al căsătoriei, apărând într-o lume secularizată atributele sale, unitatea și indisolubilitatea, precum și caracterul său de Taină a Bisericii, instituită de Însuși Dumnezeu. În consecință, Biserica are dreptul să ceară credincioșilor săi aplicarea legislației bisericești, adică celebrarea Sfintei Taine a Cununii, respectându-se condițiile canonice pentru evitarea impedimentelor. Toate uniunile nebinecuvântate de Biserică, chiar dacă au fost încheiate în prealabil căsătoria civilă cu observarea legislației civile în vigoare, nu pot fi recunoscute sub aspect canonic și moral, ele fiind considerate concubinaj, cum am văzut mai sus¹⁰⁰.

În România, Constituția din 2003 nu impune căsătoria religioasă pentru validitatea unirii bărbatului cu femeia, fiind suficientă căsătoria civilă care produce efecte juridice, garantându-se în același timp libertatea de conștiință și libertatea religioasă, fiecare fiind liber să opteze pentru căsătoria religioasă, dar aceasta numai după încheierea căsătoriei civile. Articolul 48 din Constituție precizează: "Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți (căsătoria civilă, n.n.), pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor (alin. 1). Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă (alin. 2) "²⁴¹. Putem observa cu ușurință caracterul facultativ al căsătoriei religioase în legea fundamentală a țării noastre și aceasta după încheierea actului juridic al căsătoriei civile.

Cu toate acestea, pentru Biserică, nu legiuitorul secular stabilește adevărata legislație pentru căsătorie, ci Dumnezeu Însuși care a creat prima pereche de oameni și a întărit legătura căsătoriei dintre ei. Căsătoria binecuvântată de Dumnezeu este începutul adevăratei vieți de familie, este taina unirii bărbatului cu femeia, având ca icoana unirea lui Hristos cu Biserica Sa, pentru acest motiv Apostolul neamurilor, Sfântul Apostol Pavel, numind-o "taina mare", căci "prin căsătorie (căsătoria religioasă, n.n.) vin la viața urmașii Împărăției lui Dumnezeu, ai Cerului. Căsătoria este creația. Părinții sunt împreună creatori. Căsătoria, prin Iisus Hristos, este bucurie, viață, iubire, începutul vieții veșnice. Ea este, totuși, pentru un mare număr de oameni, nu bucurie, ci interes; nu sărbătoare, ci o viață fără organizare; nu începutul vieții veșnice, ci al sterilității"¹⁰¹.

¹⁰⁰ Ibidem

¹⁰¹ Ibidem, p. 262

Astfel, toate pasiunile omului contemporan, înstrăinarea sa de adevăratul sens al căsătoriei, pot să dispară dacă el primește, conștient de importanță și de împărtășirea harului divin, Sfânta Taină a Cununiei, unirea bărbatului cu femeia nemaifiind privită ca o plăcere, "ci ca dragoste, bucurie, organizare, început al veșniciei". Prin Sfânta Taină a Cununiei, ca mijloc obiectiv de prezență harică, se împărtășește primitorilor, soților, harul divin, prin mijlocirea preotului că săvârșitor. Invocarea faptului că unii preoți, prin păcatele lor, nu sunt capabili să săvârșească această Sfântă Taină și că nu există, astfel, efecte harice, determinându-i pe unii să renunțe la căsătoria religioasă după căsătoria civilă, este de neacceptat. Preotul este un organ văzut al lui Dumnezeu și mijlocitor al tainei, efectele tainei producându-se independent de vrednicia preotului, adevăratul Săvârșitor și Izvor al harului fiind Însuși Domnul nostru Iisus Hristos.

Deci, căsătoriile care nu sunt binecuvântate de Biserica prin Sfânta Taină a Cununiei, prin care se sfințește legătură de iubire dintre bărbat și femeie, nu sunt considerate valide conform dreptului canonic, pentru că orice legătură în afara celei binecuvântate de ea, în vederea întemeierii unei familii și a nașterii de prunci este fărădelege. Biserica trebuie să țină cont de legislația de Stat privind dreptul matrimonial, dar și Statul trebuie să respecte dispozițiile bisericești care se referă la căsătorie, că Taină a Bisericii. Bunele relații existente între Stat și Biserică, armonia între canoanele bisericești și legile civile au servit de-a lungul timpului ca regulă. În istorie, au existat perioade în care împărații sau conducătorii diferitelor popoare au dat caracter de legi civile anumitor canoane bisericești, punându-le în slujba interesului comun al statelor respective. Și astăzi se impune cu necesitate armonizarea celor două legislații, existând două căsătorii, a Statului și a Bisericii. În contextul actual, în Biserica Ortodoxă, în ceea ce privește condițiile și impedimentele la căsătorie, practică bisericească trebuie să respecte dispozițiile civile în materie, dar fără să depășească limitele extreme ale economiei bisericești.

În Biserica Ortodoxă, unirea bărbatului cu femeia în căsătorie este definită ca Sfântă Taină a Bisericii, "Taina aceasta mare este; iar eu zic: în Hristos și în Biserică" (Efeseni V, 32).

Dar, "această definiție poate să pară bizară, căsătoria fiind contractată (încheiată) de creștini, precum și de necreștini, de atei și de generații de ființe umane pentru care cuvântul "sacrament" este vid de sens "¹⁰². Totuși, căsătoria ocupa un loc important în Biserică, iar

¹⁰² Jean Meyendorff, *Le Mariage dans la perspective orthodoxe*, trad. din limba engleză de Lucette Marçais, Paris, 1986, p. 7

binecuvântarea lui Dumnezeu pentru femeile și pentru bărbații care se căsătoresc este numită "taină". "Taina Nunții este un act sfânt, de origine dumnezeiască, în care, prin preot, se împărtășește harul Sfântului Duh, unui bărbat și unei femei ce se unesc liber în căsătorie, care sfințește și înalță legătura naturală a căsătoriei la demnitatea reprezentării unirii duhovnicești dintre Hristos și Biserică"¹⁰³. Astfel, putem afirma încă de la început că maniera în care Biserica Ortodoxă înțelege Sfânta Taină a Cununiei este singura atitudine posibilă astăzi, diferită atât de tradiția Bisericii Romano-Catolice, precum și de Protestantismul Occidentului.

Căsătoria ca Taină presupune că omul este cetățean al Împărăției lui Dumnezeu, nu numai o ființă cu simple funcțiuni fiziologice, psihologice s.a., adică viața omului antrenează valori veșnice, pe Dumnezeu Însuși¹⁰⁴. "Când bărbatul și femeia se unesc în căsătorie - afirmă Sfântul Ioan Hrisostom - ei nu formează o imagine a ceva terestru, ci a lui Dumnezeu Însuși"¹⁰⁵, bărbatul și femeia unindu-se în Dumnezeu, așa cum cele două firi, divină și umană, se unesc în ipostasul unic al lui Hristos, așa cum Tatăl și Fiul se unesc în Duhul Sfânt. Prin unirea cu Dumnezeu și cunoașterea Lui, omul poate să actualizeze darul său divin, chipul lui Dumnezeu, care poate fi definit și prin capacitatea de cunoaștere, așa cum arată Sfântul Atanasie cel Mare¹⁰⁶, o cunoaștere a modului de curățire a păcatelor prin virtute¹⁰⁷, el tinzând spre asemănarea cu Hristos, "pentru că omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, poate deveni dumnezeu prin libera alegere și prin har"¹⁰⁸, prin Duhul Sfânt Cel care-i unește pe oameni cu Hristos. Tocmai prin chipul lui Dumnezeu din el, "chip care nu este întinat prin faptul că natura umană este împărțită în două sexe sau într-o mulțime de individualități", adică prin funcțiile sale spirituale care-l diferențiază de celelalte creaturi, omul poate să ajungă la împlinirea scopului existențial, îndumnezeirea, prin iubire și manifestarea acesteia în relația personală cu aproapele său și cu Dumnezeu, dar și prin comuniunea euharistică, pentru că "numai prin împărtășire se restaurează chipul lui Dumnezeu din noi și numai această ne face să devenim asemenea Lui". Astfel, omul tinde prin împărtășirea iubirii spre modelul sau, spre Dumnezeu.

¹⁰³ H. Andrusos, *Dogmatica*, trad. rom., p. 420, apud Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, EIBMBOR, București, 1997, p. 118

¹⁰⁴ Jean Meyendorff, *op. cit.*, p. 8

¹⁰⁵ Cf. Sfântul Ioan Hrisostom PG 61, 215; 62, 387

¹⁰⁶ Sfântul Atanasie cel Mare, *Tratat despre Întruparea Cuvântului*, trad. rom. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în *PSB*, vol. 15, București, 1987, p. 92

¹⁰⁷ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în *Filocalia*, vol. III, ediția a II-a, trad. rom. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 142

¹⁰⁸ Dr. Irineu Slătineanu, *În Duhul sfințeniei lui Hristos*, Editura Universitaria, Craiova, 2001, p. 15

Dacă în Biserica Ortodoxă unirea bărbatului cu femeia în căsătorie este o taină, fiind recunoscută sub aspect juridic drept un act juridic bilateral și nu căsătorie-contract pentru legislația de stat din România, în Biserica Romano-Catolică o astfel de unire, "alianța matrimonială", este privită nu numai ca sacrament, recunoscut în Ortodoxie prin iconomie bisericească, ci și drept contract (can. 1055). Constatăm accentuarea aspectului juridic, formal, al căsătoriei și astfel s-a ajuns, cu numeroase argumentări, unele mai puțin teologice, nu numai la susținerea căsătoriei ca un contract încheiat între două părți pe bază de consimțământ mutual liber, ba mai mult, la identificarea căsătoriei-taină cu casatoriacontract¹⁰⁹.

Capitolele Codului de drept canonic actual al Bisericii Romano-Catolice din 1983 privind căsătoria sunt foarte importante, întâlnindu-se trei curente diferite: legislația existentă după codificarea din 1917; doctrina Conciliului II Vatican; precum și aprofundarea problemei matrimoniale prin jurisprudența ultimilor ani. Canoanele preliminariei privind căsătoria expun principiile teoretice și doctrinare asupra cărora se va pune un accent deosebit în noul Cod canonic: natura căsătoriei; proprietățile esențiale ale căsătoriei; competența Bisericii în domeniul matrimonial¹¹⁰.

În timp ce Codul de drept canonic din 1917 afirmă că " Hristos Domnul a ridicat la demnitatea de sacrament contractul matrimonial între botezați " (can. 1012 cap.1), actualul Cod canonic din 1983 definește căsătoria ca alianță între bărbat și femeie, prin această constituindu-se o comuniune pentru toată viața rânduită prin natura ei spre binele soților și spre nașterea și educarea copiilor (cf. can. 1055 cap.1). În același paragraf al canonului 1055 se face precizarea că această alianță matrimonială a fost ridicată de Domnul Hristos la demnitatea de sacrament, dar numai între botezați, continuându-se în al doilea paragraf, identic celui din vechiul Cod canonic din 1917, cu următoarea precizare: " De aceea, între botezați, nu poate să existe contract matrimonial valid care să nu fie, prin însuși acest fapt, un sacrament ". Astfel, Biserica Romano-Catolică a susținut în timp doctrina conform căreia nu poate să existe o separație între căsătoria ca sacrament și casatoria-contract, consolidându-și această poziție la sfârșitul secolului al XIX-lea, când se intensificaseră căsătoriile civile, căsătorii susținute de legislațiile civile ale statelor.

¹⁰⁹ Iulian Mihai L. Constantinescu, *Biserica și instituția căsătoriei. Condițiile administrării căsătoriei. Studiu juridico-canonic*, Editura Aius (CNCSIS), Craiova, 2008, p. 252

¹¹⁰ Ibidem, p. 253

Așadar, canonul 1055, cap.1, face mențiunea că "alianța matrimonială [...] a fost ridicată între botezați prin Hristos Domnul la demnitatea de sacrament". Această alianță umană și naturală primește, că sacrament al Bisericii, harul lui Hristos care-i conferă demnitate și un spirit supranatural. Căsătoria - sacramentum magnum - este o unire intimă de viață și de dragoste conjugală între bărbat și femeie, simbolizând prin angajamentul sau continuu unirea lui Hristos cu Biserica Sa. Noțiunea de sacrament pentru căsătorie a început să se dezvolte în secolul al XII-lea, spre 1140, în aceeași perioadă cu impunerea termenului de contract pentru unirea matrimonială. În această perioadă, mijlocul secolului al XII-lea, căsătoria a fost definită ca sacrament, iar la Conciliul Tridentin s-a oficializat această noțiune¹¹¹.

Așa cum menționăm mai sus, primul paragraf al canonului 1055 numește această Sfântă Taină drept o alianță, termenul definind just natura unirii dintre soți. Conceptul biblic de "alianță" este aplicat de teologie căsătoriei, fără a răspunde exigentelor de precizie tehnică cerute de terminologia juridică. În consecință, Codex Iuris Canonici (CIC) prefera conceptul de "contract", mai puțin bogat sub aspect semantic (can. 1055 cap. 2). Astfel, comisia care a lucrat pentru înnoirea Codului canonic din 1917 a dorit să arate că cei doi termeni "contract" (contractus) și "alianța matrimonială" (foedus matrimoniale) pot fi utilizați în același sens, dorindu-se să se menționeze foarte clar că un pact matrimonial nu poate fi încheiat între două persoane botezate decât printr-un contract așa-zis special.

Remarcăm faptul că Biserica Romano-Catolică păstrează și astăzi prin noul Cod canonic noțiunea de contract pentru căsătorie, încercând să o apropie de căsătoria-sacrament, chiar să identifice cele două noțiuni distincte. Noțiunea de contract pentru căsătorie provine din dreptul roman, deși la romani nu întâlnim căsătoria definită ca un contract. Acest drept a cunoscut două forme de căsătorie, căsătoria cu manus și căsătoria fără manus, Gaius, în Instituțiile sale, menționând cele trei formalități de realizare a căsătoriei cu manus: confarreatio, usus și coemptio.

Dacă spre secolul al X-lea s-a format în Biserica Occidentului doctrina juridică privind căsătoria, numai în secolul al XII-lea s-a afirmat și s-a impus noțiunea de contract pentru căsătorie, acum fiind pentru prima dată când căsătoria este definită ca un contract cu toate consecințele juridice pe care această noțiune le implica.

¹¹¹ Ibidem, p. 254

Astăzi, în legislațiile civile ale unor state, căsătoria nu mai este definită drept un contract, ci ca un act juridic, așa cum este cazul Italiei (*negozio giuridico*, iar în limba germană *Rechtsgeschäft*) sau al României. Cu toate acestea, legea și doctrina canonică au stabilit aceeași identitate terminologică între contract și sacrament (cf. can. 1055 cap. 2) pe care o afirmase Codul canonic din 1917 (cf. can. 1012 cap. 2). Noul Cod canonic din 1983 a păstrat aceiași termeni și a menținut specificația eo ipso prin care se dorește sublinierea absolutei necesități de identitate în plan juridic între contract și sacrament pentru căsătoria celor botezați¹¹².

O explicație pentru care Biserica Romano-Catolică păstrează și astăzi noțiunea de contract pentru căsătorie, susținând necesitatea identificării cu noțiunea de sacrament în plan juridic, o găsim la Profesorul Emmanuel Tawil de la Institutul de drept canonic de la Strasbourg, acesta invocând în sprijinul poziției canonice catolice actuale numeroasele revendicări de competență în materie matrimonială între Biserică și Stat. Aceste revendicări sunt relativ recente, neexistând în primele secole creștine o diferență de natură sau de formă între căsătoria creștină și cea civilă, dar nici o supunere față de forme speciale de a căror respectare să depindă validitatea însăși a căsătoriei. La Conciliul Tridentin s-a hotărât impunerea respectării formei canonice a căsătoriei pentru validitatea acesteia și astfel, existând posibilitatea ca unele căsătorii recunoscute ca valide de către dreptul de Stat să fie invalide după dreptul bisericesc.

Prin consacrarea căsătoriei civile în Franța prin Codul civil din 1804, deosebirea conceptuală între căsătoria religioasă și civilă a stat chiar la baza dreptului matrimonial francez, aceasta din urmă nefiind recunoscută de Biserica Romano-Catolică drept o adevărată căsătorie. Acest conflict s-a născut tocmai din autonomia celor două instituții, diferite ca natura și scop, de a legifera în materie matrimonială.

Dacă Biserica Romano-Catolică justifică propria competență în materie matrimonială prin faptul că aceasta este după voința divină de la Mântuitorul Hristos, că Întemeietor Divin al ei și nu provine din vreun drept pozitiv bisericesc, în același timp Statul este suveran determinându-și singur propria competență, stabilind unde este competent și unde nu, existând totuși posibilitatea de a accepta consecințele civile ale deciziilor bisericești¹¹³.

Privind dreptul canonic actual catolic, observăm importanta acordată competenței bisericești în domeniul matrimonial în raport cu jurisdicția proprie Statului în acest domeniu.

¹¹² Ibidem, p. 256

¹¹³ Ibidem, p. 257

Biserica Romano-Catolică are o competență proprie și exclusivă în materie matrimonială, recunoscându-se și Statului un anumit domeniu de competență. Competența proprie și exclusivă a Bisericii este numai pentru cei botezați catolici, nu și pentru cei nebotezați sau care fac parte din alte Biserici creștine. În sprijinul acestei competente, Biserica Apusului invoca sacramentalitatea căsătoriei, acesta fiind un puternic argument împotriva pretenției Statului de a legifera în acest domeniu pe care Biserica dorea să și-l rezerve.

MASLUL

Una dintre cauzele principale ale deprimării și descurajării omului este boala. Și de multe ori nici boala, nici deprimarea nu pot fi învinse numai cu mijloace omenești de aceea Biserica are în ajutorul bolnavilor Sfânta Taină a Maslului.

Prin Taina Sfântului Maslu se împărtășește credinciosului bolnav în chip nevăzut harul tămăduirii sau ușurarea durerii trupesti, al întăririi sufletești și al iertării de păcate rămase după mărturisire, prin ungerea cu untdelemn sfințit, însoțită de rugăciunile preoților.

Conștiința lumii contemporane este marcată de comoditățile și plăcerile efemere și amăgitoare oferite de societatea de consum. Omul de astăzi angajat în efortul de construire a paradisului pământesc cu greu poate admite și asuma taina suferinței. Nimic nu trebuie să destrame iluzia fericirii afișată ca slogan propagandistic de ideologiile care-l înțeleg pe om doar ca animal de consum. Încercarea de împlinire a aspirației după infinit în om prin satisfacerea finită, chiar dacă abundentă dată de realități trecătoare constituie o mare amăgire. În această logică se dezvoltă o conștiință colectivă înșelătoare, prin care se crede că fuga de suferință constituie biruința ei¹¹⁴.

Experiența creștină ne ajuta să identificăm rostul profund al suferinței în iconomia divină prin asumarea Crucii. Suferința este transfigurată prin taina Crucii și asumarea ei conduce la

¹¹⁴ Radu Carp, Dacian Gal, Sorin Mureșan, Radu Preda, *În căutarea binelui comun. Pentru o viziune creștină a democrației românești*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2008, p. 226

împărtășirea biruinței Vieții. Iisus Hristos spune foarte clar: "Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze Mie" (Matei 16, 24).

Asumarea suferinței în logica Crucii și învierii Mântuitorului Hristos prin răbdare conduce la mângâierea duhovnicească. De asemenea asumarea suferinței în această perspectivă depășește logica egoistă, dominantă în lumea actuală. Prin împărtășirea suferinței putem dobândi o sensibilitate, o delicatețe și o deschidere către celălalt. Astfel, logica dăruirii de sine înlocuiește logica trăirii pentru sine și adesea, sacrificându-1 pe aproapele pentru interese meschine.

Sf. Apostol Pavel se adresează credincioșilor din Corint cu aceste cuvinte: "Că precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, așa prisosește prin Hristos și mângâierea noastră. Deci fie că suntem strâmtorați, este pentru a voastră mângâiere și mântuire, fie că suntem mângâiați, este pentru a voastră mângâiere, care va da putere să îndurați cu răbdare aceleași suferințe pe care le suferim și noi. Și nădejdea noastră este tare pentru voi, știind că precum sunteți părtași suferințelor, așa și mângâierii" (II Corinteni 1,5-7)¹¹⁵.

Răbdarea trăită în suferința consolidează încrederea în Dumnezeu, depășindu-se astfel autosuficiența și arogantă încrederea exclusivă în puterea lumească, în acest sens, Sf. Apostol Pavel scrie: "Ci noi, în noi înșine, ne-am socotit că osândiți la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel ce înviază pe cei morți, Care ne-a izbăvit pe noi dintr-o moarte ca aceasta și ne izbăvește și în Care nădăjduim că încă ne va mai izbăvi" (II Corinteni 1, 9-10). Astfel întruparea puterii dumnezeiești în neputințele, slăbiciunile și încercările noastre ("... când sunt slab, atunci sunt tare" - II Corinteni 12, 10) reprezintă o șansă de a depăși duhul trufiei acestui veac¹¹⁶.

Sfânta noastră Biserică Ortodoxă a fost totdeauna conservatoare și fidelă tradițiilor religioase și practicilor ei de cult provenite de la Mântuitorul și Sfinții Apostoli și ulterior îmbogățite și adaptate de Sfinții Părinți spre statornica lor îndeplinire, în vederea satisfacerii nevoilor religios-morale ale obștii credincioșilor și a promovării vieții lor duhovnicești.

Prin cult, Biserica dă expresie sentimentelor și ideilor religioase ale credincioșilor și răspunde nevoilor lor sufletești. Prin mijlocirea cultului divin, ea "revarsă asupra noastră harul

¹¹⁵ I.P.S. Calinic Argatu-Argeșanu, *Biserica și știința, Păstorul ortodox*, anul III, nr. 1/1997, p. 15

¹¹⁶ Ibidem

Sfântului Duh, ne transmite cele mai subtile învățături dogmatice și ne învață să cinstim pe Dumnezeu cu cinstirea pe care o săvârșeau cei mai mari sfinți ai lui Dumnezeu"¹¹⁷.

Toată gama variată a actelor și formelor de cult tind spre realizarea acestui scop. O altă formă de exteriorizare a fondului sufletesc o constituie materia cultică. Sfințită și binecuvântată prin rugăciune de către un episcop sau preot, această materie îndeplinește un dublu rol. În primul rând ea servește ca mijloc sau instrument de transmitere a puterii supranaturale, fiind purtătoare de har, iar în al doilea rând, reprezintă un semn simbolic în raport cu adevărurile dumnezeiești pe care Biserica le zugrăvește în chip figurat și le întipărește în mintea credincioșilor. Firea umană nu poate intui și asimila o idee sau un adevăr de credință fără a le exemplifica în forme și formule concrete. Din acest motiv, "cultul nostru are nevoie de obiecte sensibile care să sprijine credința noastră, să deștepte dragostea noastră, să nutrească nădejdea noastră, să stimuleze atenția noastră și să ne unească pe toți în același cuget și în aceeași simțire a dragostei creștinești".

Această funcție simbolico-educativă este secundară, deoarece scopul principal al întrebuințării materiei cultice (a apei, vinului, untdelemnului, Sfântului Mir) este în primul rând cel sacramental, de împărtășire a puterii sfințitoare, a harului și binecuvântării lui Dumnezeu"¹¹⁸.

Numai două dintre materii și anume, tămâia folosită la cădiri și ceara utilizată la lumânări au o destinație aparte, ținând mai mult de funcția latreutică și didactico-educativă a cultului, decât de cea harismatică. Biserica a întrebuințat, întotdeauna în slujbele ei de cult, lumânări confecționate din ceară, fiindcă "ceara se culege de albină din cele mai curate și binemirositoare flori, iar albina era considerată de cei vechi, tipul virginității. De aceea, ceara simbolizează trupul lui Hristos, fructul trupului Sfintei Fecioare Maria cea plină de mireasma tuturor virtuților"¹¹⁹.

Deci, cu excepția acestor două elemente naturale (tămâia și ceara), toate celelalte materii cultice care intră în componența ritualului Sfintelor Taine și ierurgii servesc în primul rând ca instrumente și mijloace purtătoare și transmițătoare de putere supranaturală, iar pe plan secundar, ele îndeplinesc și rolul de indicator de semnificații simbolice, de exemplu: apa de la Botez

¹¹⁷ Prof. Dr. Nicolae Necula, *Participarea credincioșilor laici la cult în Bisericele răsăritene*, în *Studii Teologice*, an XXII, 1970, nr. 3-4, p. 278

¹¹⁸ Arhim. Lector Univ. Dr. Vasile Miron, *Studii de teologie liturgică și de educație religioasă*, Ed. IBMBOR, București, 2005, p. 87-88

¹¹⁹ Ibidem, p. 88

înseamnă curățire, Sfântul Mir, în a doua Taină a Bisericii ce se administrează după Botez, înseamnă sfințire și întărire, untdelemnul de la Sfântul Maslu simbolizează tămăduirea trupului și curățirea sufletului.

Prin urmare, funcția propriu-zisă a materiei Tainelor nu este în esență aceea de a preînchipui (ceea ce presupune lipsa celui "preînchipuit"), ci de a descoperi și a face părtaş cu cel descoperit, pentru că, în ritul liturgic, actele de cult și simbolurile nu sunt simple închipuiri analogice ale realității dumnezeiești, ci împărtășiri efective ale acestei realități¹²⁰.

Biserica a respins concepția păgână că materia este rea în sine și învățătura creștină nu a făcut niciodată disociere între spirit și materie. Toată lumea materială a fost zidită de Dumnezeu spre folosul omului și fiecare părticică din materie aparține Lui (Fac. 9, 2-3). După încheierea actului creator al universului, "a privit Dumnezeu toate câte a făcut și, iată, erau bune foarte" (Fac. 1, 31). Căderea în păcat a protopărinților a atras după sine atât pervertirea firii umane cât și distrugerea armoniei și frumuseții sădite de Dumnezeu în firea înconjurătoare. Sfântul Apostol Pavel spune că "făptura a fost supusă deșertăciunii - nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o" (Rom. 8, 20), însă tot el mărturisește că această făptură "se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu" (Rom. 8, 21).

Acest lucru s-a realizat prin întruparea Mântuitorului, temeiul îndumnezeirii noastre după har și a restaurării obiective a întregii creații¹²¹.

Ca o concluzie, în toate rugăciunile de la Maslu se arată cu insistență, că boala trupestă și sufletească în care a căzut omul îl face inapt de viața normală, sau îl amenință cu sfârșitul vieții pământești. El trebuie ajutat în mod stăruitor, prin puterea lui Hristos, să se facă sănătos trupest și sufletește, sau măcar sufletește, dacă sfârșitul lui se va dovedi apropiat.

Untdelemnul care alcătuiește materia Tainei Sfântului Maslu este simbol al îndurării divine și din clipa în care este "binecuvântat de preoți cu invocarea lui Dumnezeu, devine sfânt, plin de dumnezeiescul dar al Sfântului Duh, ca și apa Botezului. El poate lumina și sfinți împreună cu sufletele și trupurile, vindecă rănilor, înlătură bolile, curățește noroiul păcatului și are puterea de a ne împărtăși mila și bunătatea lui Dumnezeu". De aceea, untdelemnul rămas de la

¹²⁰ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfintele Taine, mijloace de mântuire și sfințire a credincioșilor*, în *Mitropolia Ardealului*, anul XXVIII (1983), nr. 7-8, p. 87

¹²¹ Ioannis Zizioulas, *Ființa eclezială*, traducere de Aurel Nae, Editura Bizantină, București 1996, p. 102

maslu, ca și faina binecuvântată atunci, trebuie păstrate cu cinste, în loc curat și ales și întrebuințate în scopuri religioase.

De regulă, untdelemnul este folosit la miruit sau pus în candelă să ardă, fie în casă, fie în biserică, iar în cele mai obișnuite cazuri este introdus în faina de grâu, pentru a se pregăti turtă sau pâinișoare din care i se dă bolnavului să consume pe nemâncate.

Efectele harice ale Sfântului Maslu sunt mai multe, dintre care Sf. Apostol Iacov amintește două: vindecarea parțială sau integrală a suferințelor trupești și iertarea păcatelor. Astfel, taina Sfântului Maslu vindecă atât trupul de boli, cât și sufletul de păcate, prin ungerea cu untdelemn sfințit.

Alte efecte harice ale Sfântului Maslu sunt și acestea: întărește credința în Dumnezeu și nădejdea mântuirii, aduce pace și smerenie în inimă, pregătește sufletul pentru marea călătorie spre cer și primirea Sfintei Împartășanii, alungă frica de moarte, unește și împacă pe credincioși prin Harul Duhului Sfânt și ne învrednicește pe toți de sfârșit creștinesc.

Prin Tainele sale, Biserica oferă harul cel dumnezeiesc celor ce cu credință curată doresc mântuirea și cu atât mai mult, celor ce au căzut în suferință din cauza păcatelor știute și neștiute, care au rănit sufletul și se manifestă prin boli asupra trupului. Căci suferința trupească este și rezultatul nemijlocit al multor și grele păcate. Și dacă un mădular este bolnav, toate măduarele sînt în suferință (Matei 6, 22—23 ; I Cor., 12, 26).

Om cuprins de suferința bolii nu mai poate participa la bucuria vieții sale și nici să mai participe la viața semenilor săi. Aflat în suferință, bolnavul nu mai poate munci și astfel, devine dependent de cei din jurul său. “Dacă atîta vreme cât suntem sănătoși, toate ne par plăcute, în timpul bolii experimentăm durerea și suferința, înțelegând cât de fragilă este viața și cât de puțin se găsește ea în mâinile noastre (dacă putem spune că se găsește în mâinile noastre) și cât suntem lipsiți de putere”.¹²²

Om, creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa (Facere 1, 26-27), a căzut din starea de desăvârșire originală prin păcat, ajungând sub robia morții. “Esența căderii în păcat este întotdeauna aceeași: cineva vrea să devină bun prin el însuși; cineva vrea să devină desăvârșit

¹²² Prof. Nicolae Grosu, *Taina Sfântului Maslu*, în *Ortodoxia*, XXXI (1979), nr. 3-4, 55

prin el însuși; cineva vrea să devină Dumnezeu prin el însuși... Esența păcatului așadar, păcatul total, constă în această iluzie de înfumurare”.¹²³

Altfel spus, păcatul neascultării l-a dus pe om la pierderea perfecțiunii de la început. Și atunci Dumnezeu, “pentru a distruge păcatul și a-l readuce pe om la starea originală, folosește mai întâi diferite mijloace prin care să-l întoarcă pe om de la păcat: Lege, profeți și diferite pedepse. Dar, devenind din ce în ce mai acută, în special ca urmare a idolatriei, boala cerea un medicament și mai puternic. De aceea a venit în lume Însuși Logosul lui Dumnezeu”.¹²⁴

Mijloacele de împărtășire a harului pentru mântuire sunt Cuvântul lui Dumnezeu și Sfintele Taine. Alături de celelalte Sfinte Taine, Sfântul Maslu, ce urmează Pocăinței, este necesar pentru renașterea spirituală a omului și pentru refacerea legăturii harice a omului cu Dumnezeu, legătură ruptă prin căderile de după Botez. Sfântul apostol Pavel le spune limpede evreilor că păcatul comis după primirea Tainei Botezului este cu mult mai grav decât de dinainte de Botez: “Căci este cu neputință pentru cei ce s-au luminat odată și au gustat darul cel ceresc și părtași s-au făcut Duhului Sfânt, și au gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu și puterile veacului viitor, cu neputință este pentru ei, dacă au căzut, să se înnoiască iarăși spre pocăință, fiindcă ei răstignesc loruși, a doua oară, pe Fiul lui Dumnezeu și-L fac de bațjocură”. (Evrei 6, 4-6). Să mai amintim că Botezul șterge doar păcatul original nu și urmările acestuia. Îndreptarea omului nu se poate realiza fără ajutorul harului divin, dar este necesară și voința personală a omului. Să nu uităm că răul vine din voința proprie a omului. Căci răul nu este după natură, ci este o greșeală care este contrară naturii. În Sfintele Taine se cere o conlucrare din partea primitorului cu lucrarea harului și cu cea a săvârșitorului tainei, preotul.

Nicolae Cabasila spunea că Tainele sunt de fapt o ușă lăsată deschisă, prin care omul poate urca către Dumnezeu și tot prin aceasta, Dumnezeu coboară la oameni: “Tainele: iată calea pe care ne-a hotărât-o Domnul, ușa pe care a deschis-o... revenind din nou pe această cale și prin această ușă, El vine la oameni”.¹²⁵

Taina maslului este lucrarea sfântă săvârșită în numele Sfintei Treimi, de către preoții Bisericii, prin care se împărtășește credinciosului bolnav harul nevăzut al tămăduirii sau ușurării suferințelor trupești, întărirea sufletească, recâștigarea nădejzii, iertarea păcatelor. Partea văzută

¹²³ Arhim. Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeul-Om*, Ed.. Deisis, Sibiu, 1997, p. 162

¹²⁴ Pr. Dr. Lect. Iosif-Aurel Ferent, *Învățătura despre Sfântul har privită interconfesional. Implicațiile doctrinare și spirituale ale acesteia*, Ed. BunaVestire, Beiuș, 2001, p. 112

¹²⁵ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, trad. Teodor Bodogae, Sibiu, 1946, p. 25

constă din ungerea cu untdelemn sfințit, după ce s-a invocat prin rugăciuni speciale mila lui Dumnezeu prin puterea Sfântului Duh asupra celui bolnav.

Despre efectul tămăduitor al untdelemnului, se știa de foarte multă vreme, fapt demonstrat de existența practicii ungerii cu untdelemn la multe religii păgâne foarte vechi. În cazul untdelemnului folosit ca materie a Tainei Sfântului Maslu “este simbol al îndurării divine și totodată medicament, mijloc de însănătoșire, întrebuințat în acest scop din adâncă vechime... Untdelemnul de Maslu, fiind binecuvântat de preoți cu invocarea lui Dumnezeu, este sfânt, plin de darul dumnezeiesc al Sfântului Duh, ca și apa Botezului. El are puterea de a curăți sufletul, prin iertarea păcatelor și a tămădui trupul, prin izgonirea bolilor, împărtășind mila și îndurarea lui Dumnezeu”.¹²⁶

Rugăciunea, puterea sfințitoare a cuvântului. Ca materie a Tainei Sfântului Maslu, untdelemnul nu ar avea nicio putere dacă aceasta nu i-ar fi conferită de puterea sfințitoare a rugăciunii. Rugăciunea, cuvintele de invocare sunt date de Molitfelnic. Dar ce este cel mai important este credința profundă cu care acestea sunt rostite de către preoți și ecoul pe care îl au cuvintele în sufletele participanților. Este o chimie aici, sintagma este folosită în zilele noastre, este ceva cu mult mai profund decât recitarea unei poezii. Este invocat Duhul Sfânt, Care să sfințească untdelemnul. Cuvintele ard pe buzele preoților și căldura lor înmoaie sufletele credincioșilor. În aceste condiții coboară Sfântul Duh și face lucrarea lui sfințitoare. Avem aici măreția și sublimitatea Tainei, dată de măreția și sublimitatea slujirii și a comuniunii create în Biserică. Dacă nu este așa, nu poate fi vorba de Taină, nu poate fi vorba de vindecare, ci doar de un ritualism bine pus la punct, de poezii și cântece cu temă religioasă.

“Să cheme preoții Bisericii...” învață Sfântul apostol Iacov. Și aceasta pentru că în Biserică, preotul este capul unei comunități, conducătorul familiei, al turmei lui duhovnicești. El trăiește și slujește nu numai pentru sine, ci pentru că prin ea se îndreptățește înaintea lui Dumnezeu.¹²⁷

Lucrarea preotului e sfântă pentru că slujirea cuvântului este împletită strâns cu puterea de a săvârși Sfintele Taine. Sfântul apostol Pavel nu a despărțit niciodată misiunea apostolică a

¹²⁶ Pr.Prof. Ene Braniște, *Liturgica Specială*, Ed. IBMBOR., București, 1978, p. 434

¹²⁷ Prof. Teodor M. Popescu, *Sfințenia și răspunderile preoției*, în *Studii Teologice*, anul IV (1952), nr. 3-4, p. 173

propovăduirii Evangheliei de lucrarea preotească, învrednicit fiind de înzestrarea cu puterea sacerdotală în măsura cea mai înaltă.¹²⁸

Rânduiala Tainei. “Dacă toate Tainele sunt întemeiate pe legătura strânsă dintre spirit și materie, apoi Taina Maslului este de două ori mai întemeiată”.¹²⁹ Iar în Molitfelnic se spune, chiar la început: “Tuturor creștinilor, celor bolnavi de boală trupească sau sufletească, le este folositoare această sfântă rugăciune, căci le dă tămăduire trupului și iertare sufletului”.¹³⁰

De la început și până la sfârșit, slujba Sfântului Maslu este un șir de rugăciuni pentru dobândirea harului și un lanț de cântări pentru întărirea credinței celui bolnav. “Toate mișcă inima și zguduie sufletul, toate fac apel la credință și pregătesc bolnavul pentru ca să primească harul vindecător și mântuitor”.¹³¹

Comentariu la slujba Sfântului Maslu. Partea întâi. Slujba Sfântului Maslu este precedată de o rânduială specială, asemănătoare Utreniei, formată din cântări, pentru ca tuturor celor prezenți să le fie inspirată încrederea în puterea și multmilostivirea lui Dumnezeu, în îndurarea Lui de a alina suferințele oamenilor.

Partea a doua. Se începe cu binecuvântarea pe care preotul, având capul descoperit, o face cu Evanghelia, pentru începutul Sfântului Maslu propriu-zis. Preotul sărută Sfânta Evanghelie, după care o pune la loc. Diaconul sau preotul va zice ectenia care cuprinde cereri speciale pentru binecuvântarea untdelemnului și vindecarea bolnavului. La cererea „pentru ca să se binecuvinteze untdelemnul acesta... toți preoții fac semnul binecuvântării cu mâna, în același timp, peste untdelemn; la fel și la cererea: “...pentru robul (robii) lui Dumnezeu (N)...”, la care preoții fac semnul binecuvântării către bolnavul pentru care se face slujba.

Urmează rugăciunea pentru sfințirea untdelemnului pe care preoții o vor spune toți, pe rând, fiecare făcând la sfârșitul rostirii semnul binecuvântării peste untdelemn (materia tainei).

După aceasta, urmează citirea mai multor tropare scurte. Urmează citirea celor șapte Apostole și Evanghelii. Apostolele sunt citite de diaconi sau cântăreți, în timp ce se cădește. Apoi fiecare preot citește câte o Evanghelie, continuând cu ectenia și molifta următoare, după care citește rugăciunea: “Părinte Sfinte..”, ungând pe bolnav cruciș, cu unul din bețișoarele pregătite pentru aceasta înmuiate în untdelemnul sfințit: la frunte, la ochi, la nări, urechi, obraz

¹²⁸ Pr. Conf. Ilie Moldovan, *Semnificația și responsabilitatea slujirii preoțești după Sfântul Apostol Pavel*, în *Ortodoxia*, anul XXXI (1979), nr. 2, p. 276

¹²⁹ Pr. Nichifor Todor, *Taina Sfântului Maslu*, în *Mitropolia Ardealului*, XXXIII (1988), nr. 4, p. 16

¹³⁰ *Molitfelnic*, Ed. Cărților Bisericești, București, 1937, p. 101

¹³¹ Pr. Dr. Ilarion Felea, *op. cit.*, p. 171

(gură), piept, pe mâini și pe picioare. În vremea aceasta, cântăreții sau ceilalți preoți cântă troparul „Doamne, armă asupra diavolului crucea Ta o ai dat nouă...”. Rugăciunea “Părinte Sfinte...” dimpreună cu ungerea, care constituie miezul slujbei sau forma Tainei, ca și troparul de mai sus se repetă de șapte ori, la fiecare ungere folosindu-se un alt bețișor. La Maslul de obște, rugăciunea aceasta se citește și ungerea credincioșilor se face după Evanghelie, de șapte ori.

Ultima dintre cele șapte Evanghelii a fost citită și s-a făcut și cea de a șaptea ungere a bolnavului; acum preotul deschide Sfânta Evanghelie și o pune peste capul bolnavului, cu fața în jos. Punerea Sfintei Evanghelii peste capul bolnavului simbolizează punerea mâinii Domnului. De aceea, bolnavul sărută Sfânta Evanghelie. Urmează cântarea a două podobii, în timp ce preoții se ung reciproc pe frunte și apoi îi ung și pe ceilalți ai casei. După care urmează o ultimă ectenie, după care protosul face otpustul slujbei. Bolnavul zice de trei ori, adresându-se părinților slujitori: “Binecuvântați, părinți sfințiți, și mă iertați pe mine, păcătosul”; de fiecare dată, preoții răspund binecuvântând: “Dumnezeu să te ierte și să te binecuvinteze și sănătate să-ți dăruiască”.¹³² Încheierea o face protosul, cu rostirea: “Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri....”.

Despre efectele Tainei Sfântului Maslu am tot vorbit în lucrarea noastră. “Foloasele și roadele care se nasc din această Taină, apostolul Iacob le tălmăcește zicând: iertarea păcatelor, mântuirea sufletului, apoi sănătatea trupului. Și chiar dacă lecuirea trupului nu se petrece întotdeauna, iertarea păcatelor sufletului urmează pururea pentru cel care s-a pocăit”.¹³³ Efectul este imediat și este profund în ambele situații. Iertarea păcatelor poate avea urmări imediate minunate, pentru că, prin iertarea păcatelor, bolnavul a dobândit vindecarea duhovnicească. Ungerea de la Sfântul Maslu șterge sechelele păcatului. Iertarea nu este echivalentul uitării, ci este doar manifestarea iubirii dincolo de orice ruptură. Taina Sfântului Maslu înseamnă în fapt, integrarea trecutului păcătosului, situația patologică făcându-l pe acesta să-și mărturisească credința în viața viitoare.

Maslul de obște. Sfântul Maslu nu se face numai pentru cei bolnavi care zac la pat. Căci nu este bine să fugim la biserică numai când suntem bolnavi, ci trebuie să ne îngrijim din timp, mai ales că la tot pasul suntem întâmpinați de ispite care ne atrag către păcat.

¹³² Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgica Specială ...*, p. 433

¹³³ Sinodul de la Iași și Sfântul Petru Movilă, Addenda, *Mărturisirea ortodoxă a credinței Bisericii Sobornicești și Apostolești Răsăritene*, trad. din grecește de Alexandru Elian, Ed.. Trinitas, Iași, 2002, Întrebarea CXIX, p. XLV

În legătură cu săvârșirea corectă a Tainei Sfântului Maslu, Părintele Profesor Nicolae Necula precizează următoarele: “După structura pe care o are slujba în cărțile de cult, adică în Molitfelnic și Aghiazmatar, această lucrare sfințitoare și tămăduitoare este destinată a se săvârși persoanelor particulare. În acest sens, povățuirile din Molitfelnic arată că Sfânta Taină a Maslului se săvârșește fie în biserică, fie la casa celui bolnav, de către șapte preoți, iar, dacă nu este posibil, chiar de trei sau doi, dar în niciun caz numai de către unul singur, folosindu-se materia indicată pentru o asemenea lucrare sfințitoare: un vas cu făină, o candelă cu untdelemn curat și șapte bețișoare pentru ungere”.¹³⁴

Este foarte important ca preoții slujitori să respecte cu strictețe toate instrucțiunile date în Molitfelnic. Săvârșirea deci de către un singur preot a tainei Sfântului Maslu nu este îngăduită de practica noastră ortodoxă. O altă abatere de la ritualul stabilit în Molitfelnic sau Aghiazmatar este aceea observată de Pr. Marcu Bănescu, care spune: “S-a mai observat, în parohiile în care Taina este oficiată de mai mulți preoți (doi sau trei sau chiar cinci), că rugăciunile mai lungi sunt trunchiate sau îngânate. În timp ce unul citește Evanghelia, celălalt citește rugăciunea și credincioșii nu pot urmări nici una, nici alta”.¹³⁵ O altă practică tot mai des întâlnită la slujbele Sfântului Maslu este aceea că participanții la această taină întind preotului tot felul de haine sau obiecte personale ale unor membri ai familiilor lor absenți de la slujbă pentru a fi unse cu untdelemnul sfințit în cadrul slujbei Sfântului Maslu. Aceștia uită că Biserica a rânduit pentru astfel de practici o serie de ierurgii, care sunt “acte de cult” instituite de Biserică, în temeiul puterii primite de la Iisus Hristos pentru a mijloci harul dumnezeiesc. De asemenea, se poate ca ungerea cu untdelemn sfințit în cadrul slujbei Sfântului Maslu să se facă o singură dată, prin încălcarea flagrantă a rânduielii. “Deschisul cărții” este, de asemenea o încălcare a rânduielii, și mai mult, “una din practicile necanonice și mai lipsite de respect față de Taina Sfântului Maslu și de Sfânta Evanghelie”.¹³⁶

Taina sfântului maslu a fost administrată de sfinții apostoli și de urmașii acestora, pentru vindecarea bolilor trupești și sufletești, iertarea păcatelor și întărirea în credință a creștinului. Prin venirea celor în suferință la maslu se înțeleg nu numai cei bolnavi trupește, ci și cei apăsăți sufletește, adică cei cu păcate grele. Se știe că păcatele cauzează frământări psihice care se

¹³⁴ Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula, *Când și cum se săvârșește corect Taina Sfântului Maslu?*, în *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. II, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001, p. 405

¹³⁵ Protos Dr. Marcu Bănescu, *Maslul de obște. Întrelăsări și abateri*, în *Mitropolia Banatului*, nr. 4-6 /1980, p. 299

¹³⁶ *Ibidem*, p. 186

răsfrâng și asupra trupului. În cazul acesta nu numai cei bolnavi grav trupește și în pericol de moarte, ci și cei sănătoși trupește, dar chinuiți de păcate grele, au nevoie de harul vindecător care se împărtășește prin Taina sfântului maslu.

În locuința credincioșilor și în biserică se săvârșește Taina Sfântului Maslu pentru tămăduirea de boli, sănătatea și liniștea sufletească a celor din casă sau a celor care participă la această Taină în biserică (maslul de obște se face mai ales miercuri și vineri).

Taina sfântului maslu este însoțită mai totdeauna de Taina spovedaniei și de Sfânta împărtășanie și, dacă este posibil, bolnavul să participe și la Sfânta Liturghie. Se obișnuiește ca Taina sfântului maslu să se săvârșească atât pentru cei în suferință cât și pentru cei sănătoși, prezenți la slujbă, cu prilejul pelerinajelor ce se fac pe la mănăstiri.

CAPITOLUL III

CONSIDERAȚII PRIVIND SFINTELE TAINE ÎN ACTUALITATE

Situația celor care prin Taina Sfântului Botez devin cu adevărat creștini și participă la viața Bisericii ca membri activi, conștienți și integrați în misiunea creștină în lume, din nefericire și cu regret ne vedem în situația de a constata și recunoaște că în lumea secularizată și desacralizată în care trăim, mulți din cei încreștinați prin Botez suferă de criza de identitate, încât auzim că se vorbește tot mai mult de „creștini numai după botez“, în sensul că indiferentismul în care se cufundă și se îneacă îi detașează tot mai mult de viața Bisericii, respective de învățătură, de harul și de misiunea pe care Biserica are mandatul divin s-o îndeplinească în lumea păcatului¹³⁷.

Pierzând conștiința că formează poporul lui Dumnezeu, râvnitor să facă vie roadele împărăției lui Dumnezeu, pe față, sau fără s-o spună explicit, mulți din cei care au primit prin Taina Sfântului Botez harul înfierii ca membri ai Trupului tainic al Mântuitorului, rămân în afara Bisericii, sau cel mult depun o mărturisire formală de apartenență confesională, încadrându-se sporadic în tradiționalismul ritualistic sau festivist pe care îl cer diferitele ocazii sau împrejurări ale vieții. De aici rezultă necesitatea și imperativul ca Biserica să-și intensifice activitatea misionară de învățare și educație creștină a propriilor credincioși, începând tocmai cu Taina Sfântului Botez.

În acest scop considerăm oportun să determinăm obiectivele esențiale ce trebuie avute în atenția activității noastre pastoral-misionare legate de Taina Sfântului Botez. Concret vorbind, Taina Sfântului Botez se cuvine a fi abordată făcând vie convertirea la credința mărturisitoare și roditoare primită prin harul divin odată cu Taina Sfântului Botez.

Întucât Părinții Bisericii ne atenționează că cei care au primit de prunci Botezul și au dus o viață nevrednică de el, au mai mare osândă decât cei nebotezați, misiunea preotului constă în a conștientiza pe credincioși de gravitatea nevredniciei față de Sfânta Taină a Botezului primită în pruncie. Acest fapt ne obligă să reflectăm mai atent și să adâncim aspectul misionar al Tainei

¹³⁷ Pr. Mihai Olariu, *Taina Sfântului Botez în misiunea actuală a Bisericii*, în *Altarul Banatului* Anul XXII (LXI), serie nouă, nr. 10–12, octombrie–decembrie 2011, p. 77

Sfântului Botez, pe care Biserica îl are ca obiectiv principal în activitatea ei de permanentă actualizare a vieții Mântuitorului în viața de sfințenie a fiilor ei.

Privind mai îndeaproape activitatea misionară a Bisericii, se cuvine să precizăm că noțiunea de „misiune creștină” înseamnă trimiterea Bisericii în lume, în vederea extinderii împărăției lui Dumnezeu inaugurată de Iisus Hristos pe pământ.

Misiunea se întemeiază deopotrivă pe porunca explicită a Mântuitorului de a propovădui Evanghelia, de a chema la pocăință și de a boteza în numele Sfintei Treimi, și mai ales, pe trimiterea văzută a Fiului și a Duhului Sfânt, voită și inițiată de Tatăl (Ioan 20, 21).

Misiunea săvârșită de preot în numele lui Hristos, ca lucrare a Lui în lume, are un întreit aspect: sacramental, de sfințire a vieții credincioșilor, catehetic sau didactic, de învățare și trăire a vieții creștine, și pastoral, de conducere pe drumul mântuirii. În acest sens implicarea noastră, a preoților, în viața credincioșilor nu trebuie privită exclusiv prin prismă materială. Acesta este în fond decisiv și determinant în misiunea Bisericii, ca responsabilitate în care noi preoții suntem implicați ca trimiși ai Mântuitorului, spre a săvârși însăși misiunea Lui în lume.

În primul rând se cuvine să fim cu luare aminte la săvârșirea Sfintelor Taine, ca temelie a vieții creștine, pe care se structurează întregul edificiu al vieții liturgice și duhovnicești, iar bogăția sfintelor slujbe nu poate fi înjumătățită, deoarece noi am primit-o întreagă, și tot așa trebuie s-o împărțăm credincioșilor.

În acest context, trebuie să precizăm că efectele Sfintelor Taine sunt lucrătoare, în funcție de săvârșirea lor corectă și completă. De pildă, o importanță deosebită o au rugăciunile de exorcizare și lepădările de la Botez, prin care preotul îl roagă pe Dumnezeu să alunge de la cel ce se botează pe satana, cu toate puterile lui, cu toată lucrarea lui, cu trufia lui și cu toți slujitorii lui. De aceea este foarte important ca ele să fie rostite în întregime, cu luare aminte, iar nu pe jumătate sau deloc, ca nu cumva prin a noastră delăsare satana să rămână ascuns și încuibat în inima celui ce urmează să fie „...oaie cuvântătoare a turmei celei sfinte a lui Hristos, membru cinstit al Bisericii, fiu și moștenitor al Împărăției...”¹³⁸. În vechime rugăciunile de exorcizare se citeau șapte zile la rând, iar în a opta zi, cea a Botezului, se rosteau încă odată¹³⁹.

¹³⁸ Molitfelnic, Editura IBMBOR, București, 2006, p. 28

¹³⁹ Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, *Liturgica specială*, Editura Nemira, 2002, p. 284

Se impune apoi ca Botezul să se facă prin întreita afundare, și doar în cazuri speciale prin turnare. Desigur, după săvârșirea Tainei urmează cuvântul de învățătură, sau cuvenita alocuție, deși misiunea noastră nu se oprește aici, ci se continuă. În aceste zile de criză spirituală și materială este nevoie ca noi slujitorii Sfintelor Altare să sporim activitatea misionar-pastorală nu doar prin întâlnirile restrânse din preajma bisericii, ci și prin vizitele la domiciliul credincioșilor, apoi la grădinițe, la școală unde întâlnim un grup mai mare de preșcolari și elevi, dar mai ales unde ne întâlnim cu formatorii lor pe care îi vom sensibiliza asupra relației pe care aceștia trebuie să o întrețină cu Biserica, recunoscând calitatea lor de membri ai Bisericii.

În continuare, misiunea pastorală trebuie să ne angajeze în consolidarea relației tinerilor cu Biserica prin Tainele însănătoșirii sufletești și trupești, adică prin Taina Spovedaniei și Împărtășaniei. Spovedania, considerată ca al „doilea botez“, sau ca „botezul lacrimilor“, este Taina prin care ne recunoaștem vinovăția păcatului, și prin iertare primim înapoi nevinovăția și curăția dăruite la Botez, iar prin Împărtășanie, ca Taină care ne unește cu Hristos și cu Biserica, devenim mădularele lui Hristos, spre a îndeplini misiunea Lui în lumea păcatului¹⁴⁰.

De o importanță deosebită este catehizarea și pastorația părinților, ei fiind implicați deopotrivă în viața copiilor lor și a educației de care se fac răspunzători în fața lui Dumnezeu.

Pentru a înțelege mai bine pastorația ca misiune a Bisericii mai ales în contemporaneitate trebuie în primul rând să facem deosebire între acești doi termeni care riscă de cele mai multe ori să fie confundați unul cu altul sau, și mai grav, să fie considerați ca echivalenți.

Misiunea este evanghelizarea, propovăduirea Evangheliei și ”la neamuri”, viața creștină în totalitatea ei și pastorația este lucrarea clericilor de a propovădui vestea cea bună a lui Iisus Hristos, totul culminând cu împărtășirea euharistică, coroborată de împărtășirea de Cuvântul Evangheliei în cadrul Liturghiei. Deci pastorația este misiunea bisericii în cadrul comunității creștine, bine stabilite de care se ocupă un păstor.

Nu trebuie să ne surprindă faptul că și în Biserică gândirea și modul de viață al creștinilor este impregnat din plin de ”duhul postmodernist” al lumii. Într-o astfel de realitate se pune întrebarea ce fel de atitudine și de paradigmă pastorală trebuie să adopte Biserica în privința atât a parohiilor cât și a lumii. Într-un atare context eclesial și social, abordarea și

¹⁴⁰ Pr. Mihai Olariu, *op. cit.*, p. 79

actualizarea problematicii pastorale este o necesitate pentru Biserica Ortodoxă care trebuie să privească cu foarte mare atenție această realitate. Dinamica pe care o suferă o parohie astăzi pune instabilitate între o pastorație obișnuită cu un mediu static/statornic în care să se desfășoare. Într-o lume a vitezei, a instabilității pe care o resimțim cu toții, adaptarea metodelor pastorale la realitățile sociale este un semn că Biserica înțelege într-un mod profund misiunea ei și o acceptă cu responsabilitate.

Eficientizarea misiunii astăzi ține de găsirea soluțiilor la problemele pe care le ridică lumea, parohia și credincioșii, nu numai observarea acestor probleme¹⁴¹. Adaptarea realităților la un plan ideal realizabil sau a principiilor ideale la realitățile lumii: aceștia sunt primii pași de făcut în asumarea sinceră și plină de tact a unei slujiri pastorale care se bazează pe diakonia și martyria lui Iisus Hristos. A înțelege faptul că realitatea este cu totul alta față de acum 15, 20, chiar 30 de ani, faptul că s-a trecut la o cu totul altă formă socială, faptul că Biserica nu mai este locul în care lumea formează comuniune, nu mai este o societate eclezială decât într-un număr foarte mic față de numărul real al enoriașilor, sunt semne că trebuie regândită de către fiecare preot în parte, de către protopopiate și de către centrele eparhiale, a strategiilor pastorale.

Ocupându-se cu o lume care nu are un fundament Biserica trebuie să îi imprime principii sănătoase ca niște modele de urmat, trebuie să catehizeze, să vorbească, să adopte un limbaj specific lumii. Trebuie să împărtășească celorlalți care nu fac parte din biserică și celor care fac parte din biserică, însă într-o conștiință laxă a modului creștin de trăire a vieții, speranță și viziune de viitor, de ansamblu asupra problemelor vieții.

Pentru a putea forma o strategie pastoral-duhovnicească adecvată realităților timpului, trebuie în primul rând să fie constatate cât mai precis, care sunt principalele schimbări care s-au produs în cadrul parohiei așa cum o cunoaștem noi în spațiul românesc. În primul rând datorită libertății de a circula fără restricții, creștinul și-a deschis un orizont pe care de cele mai multe ori Biserica nu știe să-l gestioneze, tratând problemele spirituale și sociale cu care se confruntă printr-o metodă inadecvată timpului cotidian¹⁴². Această circulație liberă a deschis și posibilitatea găsirii unor slujbe în medii lipsite de fundament creștin care înseamnă o altă dezvoltare, sau în regres spiritual, implicând găsirea celor mai bune resorturi psihologice și spirituale.

¹⁴¹ Emilianos Timiadis, *Preot, Parohia, Înnoire*, traducere Paul Brusanowski, Editura Sophia, București, 2001, p. 95

¹⁴² Pr. Lect. Dr. Sandu Dan, *Teologia și practica misiunii în Biserică azi. O tratare comparativă*, în *Analele științifice ale Univ. Al.I. Cuza, Ed. Universității, Iasi*, 2003, p. 52

O altă mutație de paradigmă pe care a suferit-o parohia este accesul aproape total la cele mai noi utilități și mijloace de comunicare și informare pe care le propune progresul științific. Accesul la internet, prezența cel puțin a unui calculator personal sau laptop, telefoanele „inteligente” accesibile tuturor vârstelor, rețelele de socializare etc, sunt principalele surse de petrecere a timpului pentru oamenii de astăzi. Nu este cazul studiului de față să afirme funcția benefică sau malefică acestor mijloace, trebuie să afirmăm că acestea au schimbat însă configurația societății de astăzi. Dacă până acum 15 ani vorbeam despre realitatea virtuală ca despre o utopie, astăzi trăim în două lumi aproape distincte: atât în lumea reală cu plusurile și minusurile ei, cu aspectele pozitive și negative, cât și într-o adevărată lume virtuală în care îți poți construi o viață paralelă, o viață dublă, triplă, pentru a putea fi oricine vrei.

Epoca postmodernă pe care o trăim, prin multitudinea gadgeturilor, auxiliarelor și alternativelor alese, conduce tot mai mult prin răcirea credinței în Dumnezeu. Deschiderea spre informație, care poate fi subtilizată și care iminent oferă omului posibilitatea unei gândiri nuanțate, în care puterea de a tria, de a evalua și compara este mult mai mare decât în urmă cu 15, 20 de ani.

În fața unor astfel de realități, din păcate trebuie să vorbim și de lipsuri și carențe grave în pregătirea celor care trebuie la rândul lor să se ocupe cu această problemă a pastorației.

Pregătirea viitorilor preoți se face din păcate doar din perspectivă teologică, studiile biblice, istorice, sistematice și practice ocupând întreg arealul teologic. Din păcate, în ceea ce privește inteligența emoțională a viitorilor preoți se investește prea puțin. Preotul astăzi, înainte de toate trebuie să fie un om bine informat, din cât mai multe surse, în special care țin de principalele aspecte din viața credincioșilor.

Nu poți purta de grijă de cineva pe care nu îl cunoști îndeajuns de aproape și căruia nu-i înțelegi frământările și problemele zilnice. De aceea dacă păstorii se implică prea puțin în viața cotidiană al oamenilor acest lucru se întâmplă și din cauza faptului că aceștia nu sunt pregătiți psihologi, economic sau din alt punct de vedere să stea de vorbă cu cei cărora trebuie să le poarte de grijă. Pregătirea psihologică este o necesitate pentru preoții de astăzi având în vedere și faptul că aceștia nu sunt numai „iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” ci sunt și duhovnici, adică cei care poartă de grijă într-un mod intim duhovnicesc de persoana umană. Atât psihicul și trupul cât și sufletul trebuie să fie în grija preotului ca unul care înțelege cu adevărat care sunt cele mai importante lucruri în viața fiecăruia.

Cu toate că aproape toți suntem mai mult sau mai puțin prinși de mrejele acestei lumi care ni se deschide într-un dublu sens real și virtual, totuși realitățile sociale nu sunt aceleași pentru toți.

Exemplul personal al preotului într-o parohie este privit cu foarte mare atenție de către credincioși. Credința ortodoxă este amestecată foarte mult cu practici care nu au nici un fundament teologic sau religios creștin, făcând parte din credința populară specifică locului respectiv, care indică astfel ethosul ortodox românesc, al trăirii unității în diversitate. Deși există multe opinii conform cărora aceste tradiții slăbesc credința autentică ortodoxă, trebuie să spunem că atât timp cât acestea sunt păstrate în cadrul eclezial sub supravegherea preotului și nu devin superstiții¹⁴³ care să înlocuiască credința creștină, ele trebuie valorificate în folosul sufletesc al credincioșilor și pentru întărirea comunității locale.

Cu cât omul se împământenește un obiceiurile locului, cu atât e mai greu să pătrundă ceva nou, inovator, dar acesta nu este un lucru rău neapărat. Viața până la urmă ține de specificul fiecăruia, de modul în care vrea să își petreacă timpul pe pământ. Este foarte posibil ca ceea ce noi considerăm să fie de folos pentru unii, de fapt să fie nociv. Pentru a avea cu adevărat efect și a da roade pe termen lung, un lucru trebuie făcut pas cu pas prin alocarea celor cărora se adresează. Orice lucru se poate preda și învăța, adică oriunde poate avea loc acest proces al educației, trebuie timp, efort, constanță și osteneală din partea lucrătorului altarului pentru a produce schimbări de paradigmă în mintea enoriașilor.

Oamenii ar trebui să fie familiarizați cu un mod duhovnicesc de înțelegere autentică a slujirii. Preotul ar trebui să fie recunoscut și să fie apelat cu toată convingerea cu numele de „părinte”. Un preot care își păstrează demnitatea, care nu se lasă călcat în picioare și care înțelege cu adevărat natura divină a vocației sale, nu are cum să se teamă de nicio problemă pe care ar întâmpina-o în parohie. De aceea cel care își asumă acest rol de părinte ca tată al parohiei și care prin răbdare și în smerenie câștigă sufletele celorlalți trebuie să fie un om capabil și pregătit realităților locului unde va merge să păstorească.

Religiozitatea oamenilor trebuie cultivată în mod autentic și profund creștin. Acolo unde deschiderea către tehnică s-a făcut foarte pregnant, agresiv, metodele pastorale clasice aplicate

¹⁴³ Pr. Prof. Petru Rezuș, *Superstițiile și combaterea lor* în Teologia Ortodoxă Contemporană, Ed. Mitropolia Banatului, Timișoara, 1989, p. 147

pe specificul zonei și al sufletelor enoriașilor pot să nu dea roadele scontate. Astfel, clarificarea noțiunilor creștine, cultice, teologice sau din Scriptură, în mod corect aplicat pentru dezvoltarea intelectuală și spirituală a credincioșilor se poate face prin predici sistematice, cateheze și prin metoda pastorală individuală. Acest tip pastoral este principalul mod prin care se poate lucra cu sufletul credinciosului într-un fel prin care să îl conștientizeze de importanța mântuirii pentru el. Locul unde trebuie preotul să lucreze cu delicatețe este viața morală a oamenilor, precum și atragerea atenției asupra faptelor lor, care de cele mai multe ori nu sunt conștientizate la adevărata lor profunzime. Concordanța dintre fapte și credință autentică trebuie să se realizeze într-un mod simplu fără prea multe chestiuni filozofice. Combinarea credinței ortodoxe cu tot felul de pseudo-tradiții creștine care prind peste tot cum ar fi, deschiderea cărții, descântece, superstiții la înmormântare și la pomeni trebuie demascată de către preoți și pe cât posibil corectată într-un mod ortodox.

Ceea ce trebuie să caute atât preotul pentru enoriașii săi, cât și aceștia pentru fiecare este binele și împlinirea voii lui Dumnezeu, în care rezidă starea de bucurie specific creștină.

Câteva aspecte din viața bisericească care pot fi cultivate de către preot în parohie:

- Să-i facă pe enoriași să înțeleagă starea de prezență continuă pe care o are Dumnezeu față de noi. Pentru o astfel de realitate credinciosul va trăi fiecare moment și cu teama de a face ceva rău, cu grija de a se feri de păcat, dar și cu bucuria de a simți prezența lui Dumnezeu în viața lui, care se poate manifesta printr-o multitudine de forme.
- Implicarea în viața liturgică a enoriașilor, care trebuie să conștientizeze că mersul la biserică nu este numai un obicei din străbuni, ci că prezența la biserică înseamnă de fapt încercarea noastră de a intra în legătură personală cu Dumnezeu, așa cum stăm de vorbă cu un prieten apropiat sau cu cineva drag.
- Catehizarea prin seri tematice sau chiar prin întrebări și răspunsuri în cadrul cărora să fie abordate diverse teme de importanță spirituală, teologică și cotidiană.
- Consilierea și catehizarea tinerilor din parohie, mai ales a celor care vor să se căsătorească, să își întemeieze o familie în cadrul parohiei respective.
- Implicarea enoriașilor în activități ecleziale și sociale cum ar fi organizarea de colecte pentru cei aflați în nevoie, a familiilor care trăiesc în lipsuri.

- Apărarea valorilor familiei, căsătoriei, educației, școlii împotriva pansexualismului care este propovăduit prin toate mijloacele de distribuire a informației: televizor, radio, reviste, internet, saituri pornografice care distrug valorile morale și spirituale propuse de creștinism.
- Colaborarea și conlucrarea preotului cu autoritățile locale pentru a organiza diverse programe culturale și sociale pentru enoriașii parohiei respective.
- Organizarea bibliotecii parohiale care să cuprindă cărți de formare duhovnicească și cărți pentru formarea intelectuală a celor din parohia sa.
- Organizarea de pelerinaje pentru credincioși

SFINTELE TAINE, MATERIE ȘI SPIRIT

Deși par niște simple ritualuri ale Bisericii, Sfintele Taine constituie esența vieții creștine și cheia tuturor problemelor noastre, iar când facem această afirmație, nu exagerăm deloc pentru că ele ne-au fost lăsate de Mântuitorul Hristos, ca după Înălțarea lui la cer, El să se facă totuși prezent, spiritual și fizic, între noi și în noi. Acasă nu poți primi Sfintele Taine (doar în cazuri de extremă urgență) care te pun în relație cu Dumnezeu. Pentru a primi Sfintele Taine trebuie să venim la biserică, nu dintr-un formalism sau pentru un ritual care trebuie îndeplinit formal, ci pentru că Dumnezeu vrea ca omul să se mântuiască în comuniune cu toți oamenii. El nu se poate mântui în mod egoist, pentru că nu va reflecta „altruismul” dintre Persoanele Sfintei Treimi. La Sfânta Liturghie, se strâng în rugăciune oamenii dintr-o comunitate iar între ei se creează o legătură spirituală bineplăcută lui Dumnezeu. Ca atare, și rugăciunile sunt ascultate de Dumnezeu, Care se oferă lor în mod real prin Sfânta Euharistie.

Toate Tainele sunt esențiale pentru viața duhovnicească a omului. Precum omul natural se naște, crește și se hrănește, tot astfel în viața creștină, *Botezul* renaște duhovnicește, *Mirungerea* dezvoltă viața aceasta duhovnicească și *Euharistia* o hrănește și o înviorază. Boala sufletului, păcatul și bolile trupului sunt vindecate, prima prin *Spovedanie*, ultimele, în special, prin *Maslu*. În sfârșit, comuniunea credincioșilor are nevoie de îndrumarea *preoților* pentru a merge drept pe calea mântuirii și de *Nuntă*, pentru conservarea și înmulțirea neamului. Tainele cuprind astfel toată viața creștinului, după toate referințele ei.

Pentru cei mai mulți, creștinismul ortodox se reduce, în bună parte, la trăirea și practicarea formelor de cult. Esența Ortodoxiei se experimentează și se trăiește prin participarea la formele, tradițiile, datinile și instituțiile ei de cult. Spre deosebire de catolicism, unde predomină organizația bisericească (unitate cu Papa) și față de protestantism, unde are întâietate cuvântul învățăturii și activitatea practică, Ortodoxia se caracterizează înainte de toate și se definește prin cultul ei, deoarece el reprezintă însăși tradiția vie a Bisericii, adică spiritualitatea sau viața ei religioasă, în neconținută trăire și mișcare¹⁴⁴.

Pentru creștinul ortodox viața e cult. Este împreună trăire cu Dumnezeu. Pâinea se începe cu semnul crucii. Lucrul se începe la fel. Temelia casei cu o rugăciune. Roiul de albine, mieii, vacile, mașinile, fântânile, toate se fac în numele Domnului. Cultul nu e secundar. Este viața de zi cu zi.

Toate trăsăturile predominante ale cultului ortodox sunt comune și cultului Bisericilor răsăritene separate care au păstrat chiar într-o măsură mai mare și într-o formă mai originală aspectele patristice primare ale cultului creștin.

O trăsătură caracteristică a cultului creștin este legătura lui strânsă, trainică și neîntreruptă cu trecutul. În formele sale fundamentale, el este tot atât de vechi ca și creștinismul însuși; el n-a inovat și n-a schimbat nimic, ci a evoluat strict pe linia tradiției sănătoase. El nu se deosebește prea mult de cultul Bisericii creștine din primele veacuri și din secolele următoare, constituind un venerabil monument al tradiției creștine.

Fidelitatea extraordinară față de Tradiția Liturgică Patristică deosebește fundamental cultul ortodox de cel romano-catolic (care a inovat în multe din elementele sale esențiale) și mai ales de cel al confesiunilor protestante.

Cultul ortodox se distinge prin uniformitatea și stabilitatea sa; el este adică guvernat de reguli și norme precise și fixe, unanim admise, și se exprimă în forme definitiv stabilite, care sunt aceleași pentru toți credincioșii ortodocși din orice parte a lumii. Trăsătura aceasta, comună cultului ortodox și celui catolic, îl deosebește fundamental de cel al confesiunilor protestante. În ortodoxie, uniformitatea și stabilitatea cultului contribuie și la păstrarea unității de credință și de duh dintre diferitele Biserici ortodoxe naționale

¹⁴⁴ Pr. Prof. Ene Braniște, *Originea, instituirea și dezvoltarea cultului creștin*, în *Studii Teologice*, an X (1963), nr. 3-4, p.131

Caracterul sacrificial și ierarhic se întemeiază pe jertfa răscumpărătoare a Mântuitorului, actualizată în Biserică sub forma nesângeroasă a sacrificiului euharistic din Sfânta Liturghie și se săvârșește prin mijlocirea ierarhiei bisericești, adică a slujitorilor sfințiți, din cele trei trepte ale clerului, moștenitori ai sacerdoțiului cu care Mântuitorul a investit pe Sfinții Apostoli la Cina cea de Taină și la Cincizecime.

Sacerdoțiul creștin este indispensabil în cultul ortodox. Prin aceasta, cultul nostru se deosebește esențial de cel al confesiunilor protestante și al sectelor, care nu acceptă în cultul lor ideea și practica jertfei și nu au deci nici sacerdoțiu (preoție) și nici Liturghie.

Centralitatea Liturghiei în cultul Bisericii Ortodoxe spre deosebire de toate confesiunile apusene, despre Biserica Ortodoxă se poate spune că este Biserica ce celebrează Sf. Liturghie. Duhul preocupărilor adiacente-caritativ, social, evanghelizări, misiunile externe – sunt preocupări mai noi și aproape necunoscute în Ortodoxie.

Față de simplitatea care caracterizează în general cultul confesiunilor protestante, cultul ortodox se distinge prin bogăția, varietatea și frumusețea elementelor de artă puse în serviciul său, prin solemnitatea, fastul și strălucirea formelor sale externe și care sunt expresia văzută și mărturia abundenței simțirii religioase. Frumusețea formelor externe este un factor ușor sesizabil și copleșitor în același timp.

Când țarul Vladimir și-a trimis emisarii în lume pentru a alege un cult nou, aceștia, întorși din Constantinopol i-au relatat: «Apoi am mers în Grecia și grecii ne conduseră în lăcașurile în care îl adoră pe Dumnezeu lor; și noi nu mai știam dacă eram în cer sau pe pământ. Mai ales că pe pământ nu este o astfel de splendoare și o astfel de frumusețe; și nici măcar nu știm cum s-o descriem. Știm doar că Dumnezeu locuiește între acei oameni și că liturghia lor este cea mai frumoasă dintre ceremoniile celorlalte națiuni. Pentru că nu putem uita o asemenea frumusețe».¹⁴⁵ Însușirea aceasta se regăsește într-o măsură mai mică, dar de altă factură și în cultul romano-catolic, care se deosebește prin abundența sculpturii monumentale și împodobirea bisericilor, prin folosirea misteriiilor (dramelor liturgice) și a muzicii instrumentale (orga) în serviciul divin, precum și prin introducerea unor rituri și ceremonii mai noi.

¹⁴⁵ Tomás Špidlik, *Spiritualitatea Răsăritului creștin, III, Monahismul*, trad. diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 93

Cultul ortodox promovează în primul rând rugăciunea cu caracter social sau colectiv, care are în vedere nu numai nevoile personale ci și nevoile religioase ale întregii Biserici, ale colectivității sau obștii rugătoare. Cultul ortodox este o rugăciune a comunității credincioșilor, uniți într-un cuget. Mântuitorul promisese că acolo unde vor fi creștinii adunați într-un cuget va fi prezent (Mt. 18,19). De aceea majoritatea rugăciunilor sunt alcătuite la formele pluralului.

Este remarcabil elogiul adus rugăciunii în comun de către Sf. Ioan Hrisostom: «E cu putință să ne rugăm acasă la noi, dar e cu neputință să ne rugăm la fel de bine ca în Biserică... Aici domnesc unanimitatea, armonia, legătura dragostei, rugăciunile preoților. Preoții sunt aici tocmai pentru aceasta: rugăciunile comunității sunt mai slabe și ele se adaugă rugăciunilor mai puternice ale acestora, toate înălțându-se împreună la cer».¹⁴⁶

Sfânta noastră Biserică Ortodoxă a fost totdeauna conservatoare și fidelă tradițiilor religioase și practicilor ei de cult provenite de la Mântuitorul și Sfinții Apostoli și ulterior îmbogățite și adaptate de Sfinții Părinți spre statornica lor îndeplinire, în vederea satisfacerii nevoilor religios-morale ale obștii credincioșilor și a promovării vieții lor duhovnicești.

Prin cult, Biserica dă expresie sentimentelor și ideilor religioase ale credincioșilor și răspunde nevoilor lor sufletești. Prin mijlocirea cultului divin, ea "revarsă asupra noastră harul Sfântului Duh, ne transmite cele mai subtile învățături dogmatice și ne învață să cinstim pe Dumnezeu cu cinstirea pe care o săvârșeau cei mai mari sfinți ai lui Dumnezeu"¹⁴⁷.

Toată gama variată a actelor și formelor de cult tind spre realizarea acestui scop. O altă formă de exteriorizare a fondului sufletesc o constituie materia cultică. Sfințită și binecuvântată prin rugăciune de către un episcop sau preot, această materie îndeplinește un dublu rol. În primul rând ea servește ca mijloc sau instrument de transmitere a puterii supranaturale, fiind purtătoare de har, iar în al doilea rând, reprezintă un semn simbolic în raport cu adevărurile dumnezeiești pe care Biserica le zugrăvește în chip figurat și le întipărește în mintea credincioșilor. Firea umană nu poate intui și asimila o idee sau un adevăr de credință fără a le exemplifica în forme și formule concrete. Din acest motiv, "cultul nostru are nevoie de obiecte sensibile care să sprijine credința noastră, să deștepte dragostea noastră, să nutrească nădejdea noastră, să stimuleze

¹⁴⁶ Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre natura incomprehensibilă a lui Dumnezeu*, apud T. Špidlik, *Spiritualitatea...*, p. 94

¹⁴⁷ Prof. Dr. Nicolae Neca, *Participarea credincioșilor laici la cult în Bisericele răsăritene*, în *Studii Teologice*, an XXII, 1970, nr. 3-4, p. 278

atenția noastră și să ne unească pe toți în același cuget și în aceeași simțire a dragostei creștinești"¹⁴⁸.

Această funcție simbolico-educativă este secundară, deoarece scopul principal al întrebuințării materiei cultice (a apei, vinului, untdelemnului, Sfântului Mir) este în primul rând cel sacramental, de împărtășire a puterii sfințitoare, a harului și binecuvântării lui Dumnezeu¹⁴⁹.

Numai două dintre materii și anume, tămâia folosită la cădiri și ceara utilizată la lumânări au o destinație aparte, ținând mai mult de funcția latreutică și didactico-educativă a cultului, decât de cea harismatică. Biserica a întrebuințat, întotdeauna în slujbele ei de cult, lumânări confecționate din ceară, fiindcă "ceara se culege de albină din cele mai curate și binemirositoare flori, iar albina era considerată de cei vechi, tipul virginității. De aceea, ceara simbolizează trupul lui Hristos, fructul trupului Sfintei Fecioare Maria cea plină de mireasma tuturor virtuților"¹⁵⁰.

Deci, cu excepția acestor două elemente naturale (tămâia și ceara), toate celelalte materii cultice care intră în componența ritualului Sfintelor Taine și ierurgii servesc în primul rând ca instrumente și mijloace purtătoare și transmițătoare de putere supranaturală, iar pe plan secundar, ele îndeplinesc și rolul de indicator de semnificații simbolice, de exemplu: apa de la Botez înseamnă curățire, Sfântul Mir, în a doua Taină a Bisericii ce se administrează după Botez, înseamnă sfințire și întărire, untdelemnul de la Sfântul Maslu simbolizează tămăduirea trupului și curățirea sufletului.

Prin urmare, funcția propriu-zisă a materiei Tainelor nu este în esență aceea de a preînchipui (ceea ce presupune lipsa celui "preînchipuit"), ci de a descoperi și a face părtaş cu cel descoperit, pentru că, în ritul liturgic, actele de cult și simbolurile nu sunt simple închipuiri analogice ale realității dumnezeiești, ci împărtășiri efective ale acestei realități¹⁵¹.

Biserica a respins concepția păgână că materia este rea în sine și învățătura creștină nu a făcut niciodată disociere între spirit și materie. Toată lumea materială a fost zidită de Dumnezeu spre folosul omului și fiecare părticică din materie aparține Lui (Fac. IX, 2-3). După încheierea

¹⁴⁸ Ibidem

¹⁴⁹ Arhim. Lector Univ. Dr. Vasile Miron, *Studii de teologie liturgică și de educație religioasă*, Ed. IBMBOR, București, 2005, pp. 87-88

¹⁵⁰ Ibidem, p. 88

¹⁵¹ Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, *Sfintele Taine, mijloace de mântuire și sfințire a credincioșilor*, în *Mitropolia Ardealului*, anul XXVIII (1983), nr. 7-8, p. 87

actului creator al universului, "a privit Dumnezeu toate câte a făcut și, iată, erau bune foarte" (Fac. I, 31). Căderea în păcat a protopărinților a atras după sine atât pervertirea firii umane cât și distrugerea armoniei și frumuseții sădite de Dumnezeu în firea înconjurătoare. Sfântul Apostol Pavel spune că "făptura a fost supusă deșertăciunii - nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o" (Rom. VIII, 20), însă tot el mărturisește că această făptură "se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu " (Rom. VIII, 21).

Unirea lui Dumnezeu cu creatura este taina atotcuprinzătoare a mântuirii noastre. Modelul mântuirii divine este Dumnezeu-Omul: „Și Cuvântul trup S-a făcut și S-a sălășluit între noi” (Ioan I, 14). Deci, Dumnezeu își asumă existența materială cu scopul de a o duce la Dumnezeu.

La întruparea Sa din Prea Curata Fecioară, Mântuitorul primește în unitatea ipostasului Său trup material asemenea nouă, la Botezul Său în apa Iordanului Se atinge de firea apelor pentru a sfinți întreaga zidire iar pe orbul din naștere îl vindeca prin intermediul materiei. Prin întruparea și lucrarea mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, natura a redobândit, concomitent cu omul, posibilitatea de a fi restabilită în curăția, integritatea, armonia și frumusețea ei originală, și, din acest moment, creația întreagă și-a recăpătat destinul ei firesc de a se sfinți și desăvârși în drumul ei ascendent spre perfecțiune, spre starea în care "Dumnezeu va fi totul în toate" (I Cor. XV, 28), căci „așteptam, potrivit făgăduințelor Lui, ceruri noi și pământ nou, în care locuiește dreptatea” (II Petru III, 13)¹⁵².

Aceasta este vocația omului și a lumii empirice concepută de Dumnezeu ca o combinație minunată de spirit și materie. „Perspectiva reală, scopul real pentru lume, este acela ca toată materia sa să fie spiritualizată, adică să capete un sens spiritual, și tot ceea ce este spiritual să fie întrupare”⁶¹.

În acest proces al trasfigurării și spiritualizării întregii creații prin lucrarea Sfântului Duh este implicat în mod inevitabil și omul, când prin modul său de viață, exercită o influență nocivă sau binefăcătoare asupra mediului și în primul rând asupra lui însuși. Trupul său material este „ca o haină și ca o îmbrăcăminte a sufletului. Dacă trupul va fi dat de suflet desfrânării,

¹⁵² Vladimir Lossky, *Vederea lui Dumnezeu*, trad. de Maria Cornelia Oros, studiu introductiv de diac. Ioan Ică jr., Deisis, Sibiu, 1995, p. 117

ajunge necurat. Dar dacă va locui împreună cu un suflet sfânt ajunge templu al Duhului Sfânt”¹⁵³.

Marea tragedie constă în faptul că omul în loc să devină stăpânul materiei și să o aducă lui Dumnezeu pătrunsă de spirit, a devenit sclavul ei. În calitatea sa de verigă de legătură între lumea materială și cea spirituală, omul devine agent voit al lucrării lui Dumnezeu asupra creației, în vederea transfigurării și purificării ei. Însă Omul care a devenit prin excelență mediul puterii sfințitoare a lui Dumnezeu asupra materiei și asupra celorlalți oameni este Hristos.

Din Hristos se extinde în fiecare Sfânta Taină, puterea lui Dumnezeu asupra tuturor oamenilor prin cuvânt, gesturi rituale și materie. „Pe acest mister al mântuirii prin Hristos, a primit Biserica sarcina să-l reprezinte și să-l reproducă în cultul său, pentru ca să se mijlocească în chip mistic și real mântuirea tuturor oamenilor, care, până la sfârșitul veacurilor, vor să se alăture la el prin credință și prin viața lor”¹⁵⁴.

Așa se explică faptul de ce Sfintele Taine au o parte văzută și una nevăzută, constând din elemente materiale și spirituale. Materia întrebuințată în ritul Tainelor (apă, vinul, pâinea și untdelemnul) devine străbătută de puterea suprasensibilă (energie divină) în urma rostirii rugăciunii de invocare a Sfântului Duh asupra ei. Prin materiile folosite în Taine, Hristos pătrunde cu Trupul Său, sau cu energia trupului Său curat, în trupul nostru, ca să pună și în trupul nostru începutul sfințirii, care se înfăptuiește treptat și ca urmare a strădaniilor duhovnicești depuse de primitorii Tainelor. Prin lucrările ei sfințitoare, Biserica ne apare ca un „laborator” prin care materia firii înconjurătoare împreună cu omul se purifica de zgura păcatului, se reînnoiește și se spiritualizează prin revărsarea energiilor divine necreate¹⁵⁵.

Prin Biserică - împărăția harului divin - Duhul Sfânt lucrează sfințirea întregii făpturi. Ea se roagă pentru sfințirea lumii materiale în folosul omului: „Pentru bună întocmire a văzduhului, pentru îmbelșugarea roadelor pământului...”. Duhul Sfânt, „Dătătorul de viață” este invocat în slujba Aghesmei să sfințească apa, să o elibereze de puterea celui rău și „să-i dea harul izbăvirii și binecuvântarea Iordanului”¹⁵⁶. „Apa obișnuită, dacă primește invocarea Sfântului Duh și a lui Hristos și a Tatălui, capătă putere de sfințire”¹⁵⁶.

¹⁵³ Ibidem

¹⁵⁴ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Sfintele Taine, mijloace...*, p. 88

¹⁵⁵ Ibidem, p. 89

¹⁵⁶ Ibidem, p. 90

Prin această dăruire de har și lumină, natura întreagă devine „izvor de nestricăciune, dar de sfințenie, dezlegare de păcate, vindecare de boli, diavolilor pieire, îndepărtare a puterilor celor potrivnice, plină de putere îngerească”, pentru că apa sfințită pătrunde și înviorează întreaga făptură.

Prin stropirea cu apă sfințită, toate elementele naturii (cu care omul vine în atingere) se binecuvântează: florile, fructele, iarba câmpului, țarinile, livezile și lanurile din care omul își procură hrana, roadele pământului, casele și lucrurile din ele și tot ceea ce este util și de trebuință vieții omului. Sfânta noastră Biserică a rânduit rugăciuni de sfințire și binecuvântare a tuturor acestor lucruri materiale, pe temeiul actelor săvârșite de Mântuitorul, Care în timpul activității Sale mesianice a binecuvântat pâinea, vinul, apa, holdele etc.¹⁵⁷

HARUL SFINTELOR TAINE ÎMPĂRTĂȘIT CREDINCIOȘILOR

Față de cultul catolic și de cel protestant, cultul ortodox se distinge prin substanța sa teologică și prin simbolismul său bogat, adică prin mulțimea, profunzimea și frumusețea ideilor doctrinare formulate în textele liturgice și prin sensurile sau semnificațiile simbolice, istorice și eshatologice, legate de formele sale externe. Mai toate imnele și rugăciunile sale exprimă, într-o formă simplă și ușor de înțeles, o mare bogăție de idei și adevăruri de credință, o întreagă teologie popularizată. Slujbele noastre divine nu sunt simple “amintiri” sau “simboluri”, ci acțiuni misterioase, teofanii, care ne fac să reținem, să fim părtași cu adevărat, mai ales în marile sărbători ale anului bisericesc, la evenimentele importante din istoria mântuirii.

Din acest motiv trebuie să ne înstrăinăm de obiceiul de a interpreta Liturghia doar ca o punere în scenă a vieții lui Hristos (acum copil, acum propovăduind, acum purtat spre calvar). Și acest fapt e important, dar nu cel mai important. Importanța simbolului rezidă în faptul că face posibilă comunicarea între două lumi ontologic diferite. Simbolul nu doar că reprezintă ci mai ales introduce într-un alt plan; comunică. Comunicarea așadar și nu “comemorarea artistică” este nota predominantă a simbolismului liturgic.

Un simbolism eficace nu se poate manifesta decât într-o atmosferă de taină, mister și hieratism, așa cum este în Biserica Ortodoxă. Occidentului catolic, care din așa-zise rațiuni pedagogice a renunțat la elemente care sporeau misterul (cum este orientarea liturgică a preotului

¹⁵⁷ Prof. Dr. Nicolae Necula, *Participarea credincioșilor laici ...*, p. 279

față de credincioși, forma arhitectonică a spațiului, concesiile laicilor de a săvârși unele lucrări rezervate odinioară doar clericilor) îi sunt aproape străine duhul mistico și simbolic al liturgiilor bizantine. Misterul nu poate fi raționalizat sau explicat («Eu nu strivesc corola de minuni a lumii/ Și nu ucid cu mintea tainele ce le-ntâlnesc în calea mea» L. Blaga). Singura cale de a-l revela, de a-l cunoaște, este simbolul care însă trebuie să fie legat de un referent hieratic – spațiul și atmosfera liturgică.

Simbolul are însă și o țintă mai îndepărtată, finală. Prin cult și mai ales prin Liturghie este vizată împărăția veacului ce va să vină. Slujbele noastre au astfel și un caracter eshatologic. Masa euharistică la care participăm – simbol și realitate a comuniunii cu Dumnezeu și cu sfinții Săi – este doar anticipare, pregustare a Adevărului: «Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine, mai cu adevărat, în ziua cea neînserată a împărăției Tale» (Rugăciune la punerea miridelor în potir, după împărtășire).

Adevărul mântuirii în Sfânta Biserică este mare și taina lui este adâncă; de primirea și urmarea lui atârnă însăși mântuirea noastră. Pentru a apropia acest adevăr de înțelegerea noastră, Mântuitorul Iisus Hristos se slujește de asemănarea cu vița și mlădițele, zicând : “Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine. Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu rămâne în Mine, se aruncă afară ca mlădița și se usucă” (Ioan 15, 4-6). Precum mlădița se usucă dacă este ruptă de viță, de la care primește hrană prin sevă, tot așa și sufletul moare duhovnicește, adică își pierde mântuirea, dacă se rupe de Sfânta Biserică, de trupul tainic al Mântuitorului Iisus Hristos, care îl hrănește prin harul dumnezeiesc¹⁵⁸.

Biserica Ortodoxă socotește că mântuirea nu se finalizează în moartea lui Hristos pe Cruce, ci în unirea permanentă și actuală a lui Hristos cel răstignit și înviat cu oamenii ce cred în El, pentru ca și ei să poată muri și învia.

În acest sens, Biserica acordă Tainelor un loc de mare importanță în economia mântuirii, ca mijloace prin care se înfăptuiește această unire a oamenilor cu Hristos.

Pr. Constantin Necula spunea, referindu-se la starea preotului înainte de a sluji Sfintele Taine, că „și preotul, în sine, trebuie să fie lumâmare și untdelemn, pentru ca oamenii să simtă

¹⁵⁸ Serghei Bulgakov, *Ortodoxia*, traducere de Nicolae Grosu, Ed Paideia, București, 1994, p. 244

prin prezența lui nu doar un om care vine să acapareze câte ceva, ci care vine să dăruiască cu toată dragostea sa”.

Biserica este trupul lui Hristos și plenitudinea de viață a Duhului Sfânt (Efes., 1, 23), căreia Hristos însuși, capul ei, i-a dat puterea și mijloacele vizibile de împărtășire a mântuirii realizate de El pentru întregul neam omenesc, prin întruparea, Patimile, Jertfa pe Cruce și învierea Sa din morți. Mijloacele sau actele externe și vizibile, prin care în Biserica se împărtășește harul dumnezeiesc care îndreptează și sfințește pe oameni și îi unește tot mai strâns cu Hristos și cu Biserica Sa, sunt Sfintele Taine.

Ca trup tainic al lui Hristos, Biserica este deținătoarea puterii și a mijloacelor vizibile de îndreptare și sfințire a omului, prin care îl conduce spre mântuire. Sfintele Taine sunt aceste „mijloace sau acte externe și sensibile prin care Biserica împărtășește harul care îndreaptă și sfințește pe credincioși”¹⁵⁹, împărtășind mântuirea pe care Mântuitorul a realizat-o prin întruparea și jertfa Sa pe Cruce.

În Taine, Duhul Sfânt lucrează “printr-un om asupra altui om, prin mijlocirea trupurilor și a materiei dintre ele, în ambianța Bisericii”¹⁶⁰. Iar mai departe: „prin mâna omului se scurg puteri spirituale asupra altui om fie direct prin trup, fie prin altă materie. [...] Iar puterea ce o transmite omul prin trupul său nu e numai a spiritului și a trupului său, ci e și o putere cu mult mai mare ce străbate prin ele. Este puterea Duhului dumnezeiesc, cu Care el se pune de acord și Căruia I se deschide prin credință în ambianța Bisericii”. Tainele sunt lucrările invizibile ale lui Hristos săvârșite prin acte vizibile în cadrul Bisericii. Prin aceste acțiuni văzute, instituite de Hristos, se împărtășește harul și se unește Hristos cu persoanele care cred pentru a se constitui și menține Biserica.

Etimologic, cuvântul Taină a tălmăcit în chip minunat grecescul *mysterion* cu nuanța de mister, secret, moștenit din religiile de mistere. Amintim acest lucru fiindcă Biserica apuseană a folosit dintru început și mai ales de la Tertulian, cuvântul *sacramentum*, cu nuanța juridică de jurământ: era jurământul ostașului lui Hristos, înrolat în Biserica luptătoare.¹⁶¹

¹⁵⁹ Pr. Prof. N. Chițescu, *Teologia dogmatică și simbolică*, manual pentru Institutele Teologice, vol. II, Ed. IBMBOR, București, 1958, p. 826

¹⁶⁰ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, Ed. IBMBOR, București, 1997, p. 7

¹⁶¹ Prof. Nicolae Chițescu, *Sfintele Taine (Temeiuri biblice și patristice)*, în *Studii Teologice*, seria II-a, I (1949), nr. 7-8, p. 516

Săvârșitorul văzut al Tainelor este preotul sau arhiereul, organul prin care Hristos lucrează în chip nevăzut. Biserica Ortodoxă are șapte Sfinte Taine: Botezul, Mirungerea,

Sfânta Euharistie sunt “taine ale unirii depline cu Hristos și ale intrării depline în Biserică”¹⁶²,

Spovedania și Sfântul Maslu – “ale întăririi în Hristos a celor îmbolnăviți sufletește”¹⁶³, Preoția – “prin care se acordă primitorului puterea de a împlini misiunea specială a săvârșirii tainelor, a propovăduirii cuvântului și a păstoririi unei comunități bisericești”¹⁶⁴ și Cununia – prin care se acordă “îndatoriri legate de căsătorie”¹⁶⁵. Cele șapte Sfinte Taine sunt într-o strânsă legătură unele cu altele, „sunt firele Tainei lui Hristos, toate unitar având în centru Euharistia, îi reprezintă anamneza, reactualizarea Arhetipului Său în Biserică”¹⁶⁶.

Sfintele Taine sunt creatoare de comuniune personală, “orice taină este o intrare în comuniune cu Hristos ca persoană, este o Taină de întemeiere a comuniunii cu Hristos în general și a comuniunii cu ceilalți membrii ai Bisericii uniți cu Hristos. Și fiecare persoană umană din comunitatea Bisericii împlinește un rol de inel în lanțul comuniunii cu Hristos devenit om și cu ceilalți oameni care cred în El. Hristos ni se dăruiește prin Taine pentru a crea forme și grade mai înalte de comuniune cu El și între noi”.¹⁶⁷ Caracterul unitar al Tainelor reiese din faptul că unele tropare sau gesturi liturgice sunt comune în ritualul mai multor Taine. De asemenea, se poate pune în evidență prezența în toate Tainele a “mâinii lui Dumnezeu care realizează legătura dintre ele”¹⁶⁸.

Astfel, în ritualul Sfântului Botez, se rostesc cuvintele: “Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit”. Înainte de împărtășirea credincioșilor preotul se roagă: “și ne învrednicește prin mâna Ta cea puternică a ni se da nouă Prea Curatul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge...”. În ritualul Cununii preotul rostește rugăciunea: “și acum Stăpâne Doamne, trimite mâna Ta dintru înălțimea sfântului Tău locaș și unește pe robul Tău... cu roaba Ta...”. La fel, și în Taina Sfântului Maslu există o rugăciune în care se pomenește mâna creatoare și re-creatoare a lui

¹⁶² Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*..., p. 24

¹⁶³ Ibidem

¹⁶⁴ Ibidem

¹⁶⁵ Ibidem

¹⁶⁶ Pr. C. Galeriu, *Jertfă și răscumpărare*, Ed. Harisma, f.a., p. 260

¹⁶⁷ Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă*, Craiova, 1986, p. 30-31

¹⁶⁸ Pr. Viorel Sava, *Taina mărturisirii în riturile liturgice actuale*, București, 1998 (Teză de doctorat), p.12

Dumnezeu: “nu pun mâna mea cea păcătoasă peste robul Tău, ci pun mâna Ta cea puternică și tare ce se află în această Sfântă Evanghelie”. Privite din perspectiva efectelor Tainelor asupra credincioșilor, se poate observa că și acestea sunt comune unora dintre ele. Astfel, iertarea păcatelor proprie Sfintei Taine a Mărturisirii este și efectul Botezului, al Sfântului Maslu (“rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica și, de va fi făcut păcate, se vor ierta lui”) și a Sfintei Euharistii (care se dă credinciosului “spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”). În privința importanței Sfintelor Taine, nu se poate stabili o ierarhizare a uneia față de celelalte, ci, spun Sfinții Părinți, toate sunt la fel de importante. “...Este stabilită de către Domnul Hristos și există în Biserică încă o Taină, având cu deosebire menirea de a servi ca medicament spiritual al suferințelor corporale, deși în același timp, ea își întinde puterea mântuitoare și asupra bolilor spirituale, după cum și Taina Pocăinței, vindecând bolile curat spirituale, contribuie, o dată cu aceasta, și la vindecarea bolilor corporale. Aceasta este Taina ungerii cu untdelemn sfințit, sau după cum se numește în Epistola Patriarhilor de Răsărit, Taina Sfântului Maslu”.¹⁶⁹

Săvârșirea și lucrarea mântuitoare a Tainelor implică anumite condiții obiective și subiective, referitoare la actul însuși al Tainelor, la săvârșitorii și primitorii lor. Condițiile obiective sunt: săvârșirea actului extern, stabilit de Biserică și săvârșitorul legiuit, adică săvârșirea Tainei de către persoana care are calitatea și încredințarea pentru aceasta, iar condiția subiectivă este pregătirea pentru săvârșirea Tainei și primirea harului mântuitor.

Actul extern al Tainei constituie însăși partea văzută a Tainei, care constă din materia sau lucrurile, cuvintele și formula Tainei, și actele, adică slujba sau ceremoniile. Partea văzută, adică slujba Tainei, nu este ceva fără importanță ci, dimpotrivă, ea exprimă, prin materie, cuvinte și acte sau gesturi, însăși credința Bisericii privind respectiva Taină, și este o reprezentare a celor ce se petrec în Taină. De aici, și grija Bisericii pentru respectarea de către săvârșitor a părții văzute, adică a actului extern al Tainei. Dar partea externă sau văzută a Tainei nu lucrează prin sine, ci prin prezența Duhului Sfânt, iar modul lucrării Duhului prin acest act extern rămâne tainic și mai presus de mintea omului.

Adevăratul sau principalul săvârșitor al sfintelor Taine este Cel ce le-a și instituit, adică Hristos, Care își continuă lucrarea Sa mântuitoare în Biserică și în mădularele acesteia, creștinii

¹⁶⁹ Silvestru Episcop de Canev, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, (cu expunerea istorică a dogmei), trad. Arhimandritul Gherasim Miron și Teodor Ghica, sub direcțiunea Icon. Const. Nazarie, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1906, p. 5

credincioși, prin Duhul Sfânt. Harul ce se împărtășește prin Sfintele Taine fiind lucrarea lui Hristos, săvârșitorul lor nevăzut este Hristos.

Preotul este organul văzut prin care Hristos lucrează în chip nevăzut în Taine sau împărtășește harul Său celor cărora li se administrează acestea în Biserică.

Și săvârșitorului și primitorului Tainei li se cere o anumită pregătire. Validitatea Tainei nu depinde de vrednicia morală a săvârșitorului văzut, întrucât principalul săvârșitor al Tainei este Hristos însuși, prin cuvintele, rugăciunile și actele episcopului sau preotului. Preotului i se cere cel puțin pregătirea care constă în dispoziția internă sau voința de a săvârși respectiva Taină, cu atenție și pietate, crezând și lucrând ceea ce crede și lucrează Biserica însăși, căreia el aparține. O comportare reprobabilă a preotului săvârșitor al Tainei poate influența negativ credința primitorului Tainei, dar validitatea Tainei rămâne neatinsă.

Tainele săvârșite, după orânduirea dumnezeiască și îndeplinind condițiile obiective amintite, sunt valide, depline și înfăptuite cu adevărat. Pentru a produce însă în sufletul primitorilor lucrarea lor mântuitoare trebuie împlinită și o condiție subiectivă, anume pregătirea credincioșilor pentru primirea harului dumnezeiesc. Sfântul apostol Pavel spune despre împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos în Euharistie: “Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului” (I Cor., 11, 28-29). Lucrarea Tainelor este reală și are loc indiferent de starea morală a săvârșitorului, dar roadele duhovnicești pot să lipsească dacă lipsește pregătirea celor ce se împărtășesc de sfintele Taine.¹⁷⁰

Tainele se acordă unor persoane și nu comunității întregi a Bisericii sau unor grupuri de persoane, căci fiecare Taină înseamnă o relație personală a primitorului cu Hristos însuși, primitorul găsindu-se în comunitatea Bisericii sau intrând în comunitatea Bisericii. Tainele sunt, cum zice un mare teolog al Bisericii noastre, actele prin care Hristos recapitulează în Sine ca Biserică pe oameni, despărțiți de Dumnezeu și întreolaltă, dacă ei cred în El. Tainele au deci o funcție unificatoare.

După învățătura ortodoxă, mântuirea nu e o transformare magică a creștinului prin harul divin, ci este rezultatul conlucrării continue a acestuia cu harul, căreia îi urmează o transformare, o înnoire a întregii lui ființe. Mântuirea înseamnă mai întâi eliberarea sau slobozirea omului din

¹⁷⁰ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Îndrumări misionare*, Ed. IBMBOR, București, 1986, p. 511

robia păcatului prin Taina Sfântului Botez, iar apoi o continuă ascensiune a creștinului pe calea desăvârșirii, cu ajutorul mijloacelor pe care i le pune la dispoziție Sfânta Biserică. De aceea Sf. Apostol Pavel dă îndemn filipenilor: ”lucrați cu frică și cu cutremur la mântuirea voastră” (Filip. 2, 12).

Deci cu toate că primul pas pentru îndreptarea omului îl face Dumnezeu prin harul Său, înnoirea morală a credinciosului nu se realizează în mod necesar nici în chip magic înăuntrul lui, ci numai printr-o acțiune comună dintre harul divin și activitatea liberă a omului. În această împreună-lucrare, din partea lui Dumnezeu este absolut necesar harul, care face începutul mântuirii, iar din partea creștinului, credința și faptele bune (cf. Rom. 3, 24; Efes. 2,5; Fapte 15, 11 s.a.), ceea ce rezultă clar din cuvintele Sf. Apostol Pavel: ”Căci sunteți mântuiți din har prin credință și aceasta nu de la voi; al lui Dumnezeu este darul...” (Efes. 2, 8), iar în alt loc: ”...lucrați cu frică și cu cutremur la mântuirea voastră” (Filipeni 2, 12).

Harul divin pierdut prin păcatul strămoșesc a fost redobândit prin jertfa de pe cruce a Mântuitorului, de aceea Sfinții Părinți spun că el este puterea sa sau energia dumnezeiască care izvorăște din jertfa de pe cruce a Mântuitorului și care îndreptează și sfințește pe credincioși.

Dar această putere nu lucrează în mod nemijlocit asupra celor ce cred, ci este legată de anumite semne și lucrări văzute, care sunt organe purtătoare sau transmițătoare ale harului, deci sunt mijloace de mântuire și sfințire a credincioșilor; acestea sunt: *cuvântul lui Dumnezeu și Sfintele Taine*. Dar în timp ce cuvântul lui Dumnezeu nu împărtășește harul divin în mod necesar, deoarece rodirea lui fie la renaștere, fie la sfințirea credinciosului, este în funcție de anumite condiții subiective ale celui ce crede (acceptare liberă a cuvântului, credința neîndoiește în el, colaborare cu cuvântul), Sfintele Taine sunt mijloace care împărtășesc harul divin în mod real și necesar. Sfintele Taine sunt lucrări văzute, instituite de Mântuitorul Hristos și încredințate Sfintei Sale Biserici, prin care se împărtășește creștinilor harul cel nevăzut al Duhului Sfânt, scopul lor fiind mântuirea și sfințirea credincioșilor.

Prin harul pe care-l revarsă asupra credincioșilor care se împărtășesc cu ele, Sfintele Taine au o importanță multiplă în viața acestora. În primul rând, prin faptul că harul divin înnoiește, creează din nou ființa credinciosului, din rob al păcatului făcându-l o faptură nouă în Hristos, conferindu-i acestuia forțe morale deosebite, care îl fac capabil de o nouă viață morală. Față de omul aflat în robia păcatului, care recunoaște: ”Căci nu fac binele pe care-l vreau, ci răul

pe care nu-l voiesc pe acela îl săvârșesc” (Rom. 7, 19), creștinul reînnoit prin har poate spune: ”Toate le port în Hristos cel ce măîmbună cu puterea” (Filip 4, 13).

În al doilea rând, dacă creștinul a devenit prin har o făptură nouă în Hristos (II Cor. 5, 17; Gal. 6, 15) el dobândește nu numai posibilitatea, ci în același timp și obligația de a duce o viață nouă, punând în acțiune forțele lui morale reînnoite. În acest sens, Sf. Apostol Pavel dă îndemn galatenilor: ”Dacă trăim în Duhul, în Duhul să și umblăm” (Gal. 5, 25).

În al treilea rând, Sfintele Taine au o importanță deosebită pentru viața creștinilor deoarece atât săvârșirea cât și primirea lor pretind de la săvârșitor și primitor împlinirea anumitor condiții morale, prin aceasta stimulându-se efortul de ridicare morală a vieții creștinului. Căci atât înainte, cât și după săvârșirea și primirea lor, atât săvârșitorul cât și primitorul trebuie să aibă o pregătire corespunzătoare atât trupească, cât și sufletească. Așadar, chiar și numai din acest motiv, influența lor psihologică va avea urmări pozitive în viața morală credincioșilor. În acest sens Sf. Apostol Pavel atrage atenția corintenilor: ”Să se cerceteze însă omul pe sine și așa sa manânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie își mănâncă și își bea osândă” (I Cor. 11, 28-29).

CONCLUZII

Prin Botez, prima taină pe care o primim, se realizează o încorporare personală și ființială a omului în Hristos prin lucrarea Duhului Sfânt. Cel ce se botează se unește în mod direct cu Hristos. Când ieșim din apa botezului, noi avem în suflete pe însuși Mântuitorul nostru, și încă nu numai în suflete, ci și pe frunte, în ochi, ba și în mădular și în cel mai ascuns ungher al ființei noastre, și anume îl avem plin de mărire, curat de orice păcat și lipsit de orice stricăciune, așa precum a înviat, așa cum S-a arătat Apostolilor, precum era când S-a înălțat la cer, și în sfârșit, cum va veni iarăși să ne ceară comoara pe care ne-a încredințat-o.¹⁷¹

Botezul este începutul relației și comuniunii noastre personale cu Hristos, care se adâncește și crește prin celelalte Taine, Mirungerea și Euharistia. Chipul lui Hristos este o adevărată haină luminoasă, este Hristos însuși: Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat (Gal. 3, 26).

Taina mirungerii realizează o prezență mai intensă a lui Hristos prin Duhul Sfânt în cel nou botezat, prin darurile dumnezeiești necreate împărtășite acestuia. Prin această taină omul înaintează ca mădular al Bisericii în încorporarea sa în Hristos, realizată prin Botez.¹⁷²

Ar fi greșit să credem, cum se spune uneori, că la botez credincioșii se unesc numai în Hristos, iar în taina ungerii cu sfântul Mir primesc numai darurile Duhului Sfânt, care-i diversifică după persoană. Duhul care îi pecetluiește în Taina Mirului este persoana de relație între Tatăl și Fiul, deci El ne face pe noi, cei deveniți la botez fii ai Tatălui prin încorporarea noastră în Hristos, să simțim iubirea Tatălui față de noi și iubirea noastră față de Tatăl, așa cum la botezul său Hristos primește îndată ce iese din apă, din cerurile deschise, pe Duhul, ca adevărare a iubirii Tatălui, ca relație iubitoare a Tatălui față de El, nu numai după dumnezeirea sa, ci și după omenitatea sa.¹⁷³

Astfel, Iisus Hristos este Mir și Ungere sfântă prin Duhul Sfânt pe care-l dăruiește.¹⁷⁴ În urcușul nostru spre Hristos, Sfânta Împărtășanie însă este taina cea mai mare, pentru că mai

¹⁷¹ Ibidem, p. 23

¹⁷² Pr. Prof. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 391

¹⁷³ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Din aspectul sacramental al Bisericii*, în *Studii Teologice*, XVIII (1966), nr. 910, p. 541

¹⁷⁴ Nicolae Cabasila, *op. cit.*, p. 80

încolo de ea nu se mai poate merge, nici nu se mai poate adăuga ceva.¹⁷⁵ Iar pâinea pe care Eu voi da pentru viața lumii este trupul Meu (Ioan 6, I. 6, 51); se înțelege trupul Său sfințit și îndumezeit, ca jertfă pentru viața lumii. Sfânta Euharistie desăvârșește viața cea nouă primită prin Botez și întărită prin Taina Mirungerii; o desăvârșește această viață ca unire deplină cu Hristos și cu Biserica.

Desigur, noul membru al Bisericii, deși primește Euharistia îndată după Botez și după Ungerea cu Sfântul Mir, nu se poate socoti ajuns în starea de desăvârșire pentru că este vorba de contribuția pe care trebuie să o dea și el. Dar el are concentrat în sine tot drumul Său în Hristos, care, pornind de la Botez, are să înainteze prin contribuția adusă de El sau prin folosirea puterii date pentru acest drum întreg, până la starea care încorporează străduințele sale de a dezvolta viața cea nouă primită în cele trei taine.¹⁷⁶

De aceea, înainte de a vorbi se suprema taină care ne unește deplin cu Hristos, Sfântul Său Trup și Sânge, și având în vedere alunecarea omului spre păcat, chiar și pe treptele cele mai de sus ale desăvârșirii, e necesar să vorbim acum despre Sfânta Spovedanie sau mărturisirea păcatelor și căința sinceră pentru ele în fața duhovnicului, pentru a lua iertare de la Hristos, Domnul nostru.

Taina Mărturisirii întărește din nou unirea cu Hristos a celui ce, prin păcate, a pus o distanță sau o contradicție între Sine și Hristos.¹⁷⁷ Înainte de Înălțarea Sa la cer, Iisus Hristos dă putere Ucenicilor Săi, comunicându-le Duhul Său cel Sfânt: Și grăind acestea, a suflat și le-a zis: Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, iertate vor fi; și cărora le veți ține, ținute vor fi (Ioan 20, 22-23). E o putere făgăduită de mai înainte ucenicilor, pregătindu-i pentru acest dar: Adevărat grăiesc vouă: oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer (Matei 18, 8). Cel ce iartă prin preoți, trebuie să înțelegem că este Hristos însuși. Sfântul Ioan Gură de Aur zice: câte le fac preoții jos, le întărește Hristos sus și judecata robilor o confirmă Stăpânul.

¹⁷⁵ Nicolae Cabasila, *op. cit.*, p. 80

¹⁷⁶ Pr. Prof. Dumitru Staniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 81

¹⁷⁷ Ibidem, p. 122

Dar Biserica în calitate de Trup al lui Hristos, plină de Hristos, e mediul vizibil în care şiprin care Hristos alege unele persoane pe care le investeşte cu puterea Sa, ca să exercite El însuşi prin ele această putere.¹⁷⁸

Elementele constitutive ale tainei sunt: mărturisirea păcatelor, căinţa pentru ele şi dezlegarea preoţească.

Omul contemporan se reţine uneori de a-şi mărturisi păcatele înaintea preotului, gândind că face act de umilire a propriei persoane. Dar simte şi el poate mai mult decât oricând nevoia să-şi descarce conştiinţa înaintea cuiva. Cine altul decât preotul trebuie să inspire încredere deosebită prin marea lui responsabilitate faţă de Hristos? Apoi, Hristos e harul suprem. Aceasta trebuie să fie conştiinţa penitentului. În faţa lui Hristos nu se simte umilit nici un om. El e persoana cea mai înţelegătoare şi iertătoare a neputinţelor omeneşti. El, care S-a rugat şi pentru iertarea celor ce L-au răstignit pe Cruce.

Prin mărturisirea păcatelor şi căinţa sinceră pentru ele, se restabileşte comuniunea, se recapătă acea puritate sufletească şi delicateţe pe care penitentul o avea înainte de săvârşirea păcatelor. Este actul de ieşire din individualitatea orgolioasă şi insensibilitatea spirituală care-l ţin pe om în afara comuniunii. Dezlegarea de păcate este esenţa tainei mărturisirii, căci acum are loc împărtăşirea harului iertării, în mod nevăzut, prin mâna şi cuvintele celui care şi-a mărturisit cu zdrobire de inimă păcatele săvârşite.¹⁷⁹ Există însă un paradox al tainei. Duhovnicul nu-l poate dezlega pe cel care a greşit sau constată că încă nu poate fi dezlegat dacă penitentul nu s-a deschis putinţei de comunicare cu Biserica. Şi la Botez şi la Sfânta Euharistie penitentul este întrebat de credinţa sa şi nu poate fi primit, implicit nu poate fi dezlegat nici la pocăinţa necesară în prealabil, cineva din afară de Biserică. În lumina acestui fapt se înţelege de ce Biserica Ortodoxă nu poate accepta intercomuniunea. Preotul rosteşte după Crez: Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi. Deci, cei ce aduc Jertfă, Jertfa Euharistică, sunt deja în comuniunea de credinţă, în comuniunea Sfântului Duh, pe baza comuniunii de credinţă.

Penitentul trebuie să fie şi el restabilit în această comuniune pentru a putea lua parte la adunarea jertfei lui Hristos şi să se împărtăşească din ea. Nu vom stăruia la canoanele, epitiimiile

¹⁷⁸ Ibidem, p. 125

¹⁷⁹ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Taina Mărturisirii*, în *Îndrumări misionare*, p. 561 (a se vedea şi articolele Pr. Prof. D. Radu, *Sfintele Taine în viaţa Bisericii*, în *Studii Teologice*, nr. 3-4, 1981, şi *Preotul ca săvârşitor al tainei spovedaniei şi puterea lui de a dezlega păcatele*, în *BOR*, (1982), nr. 9-10

ce se administrează penitentului pentru îndreptare. Se studiază la Dreptul canonic. Ele sunt severe (Canoanele Sfântului Vasile cel Mare, Nicodim Aghioritul etc.), dar, în contextul timpului de astăzi, trebuie să se întărească și mai mult conștiința responsabilității preotului, puterea lui de discernere, marea lui artă de psiholog pedagog și, în primul rând, de duhovnic care face, cu puterea lui Hristos, dintr-un suflet căzut în mrejele disperării, un om normal, credincios, restabilit sufletește.

Apropiindu-ne de spațiul sfințit, care este locașul Bisericii și unde se oficiază Sfânta Liturghie, să ne pregătim și noi cugetele, simțirea noastră, prin rugăciune fierbinte, pentru Sfânta Taină a Împărtășaniei.

Credincioșii înaintează în viața duhovnicească, prin împărtășirea cu Pâinea și Mielul Euharistic, care devine hrană duhovnicească și arvună a vieții veșnice. Sfântul Grigore Sinaitul ne spune: Ierurgia duhovnicească, înainte de bucuria vieții viitoare mai presus de minte, este lucrarea minții care jertfește tainic și se împărtășește de Mielul lui Dumnezeu în altarul sufletului, iar a mânca Mielul lui Dumnezeu în altarul înțelegător al sufletului, înseamnă nu numai a-L înțelege sau a ne împărtăși de El ca atare, ci și a ne face ca Mielul, luând chipul Lui jertfit în viitor. Căci aici luăm rațiunile, dar acolo nădăjduim să luăm însăși realitățile tainelor. Taina Sfintei Euharistii a fost instituită la Cina cea de Taină, când Domnul a oferit ucenicilor săi pâinea și vinul, pe care le-a prefăcut în propriul său trup și propriul său sânge (Matei 26, 26-28; I Cor. 10, 24-25) și se continuă în sfânta Biserică, casă dumnezeiască, potrivit poruncii Mântuitorului: Aceasta să faceți spre pomenirea Mea (Luca 22, 19). Euharistia este prin excelență Taina unității Bisericii.¹⁸⁰ Este urmarea firească a Botezului¹⁸¹ care ne ridică deasupra vieții pământești.¹⁸² Euharistia de la Cina cea de Taină este anticiparea tainică a jertfei de pe Golgota și a învierii. Este dovada că Hristos a trăit la Cina cea de Taină în mod tainic jertfirea sa și învierea Sa, așa cum le va trăi în Euharistia Bisericii, ca să le imprime și în trupul și în sângele nostru.

Toate tainele se înnoiesc, murind omului vechi și înviind la viața cea nouă, cea din Hristos, murind egoismului și înviind unei vieți de continuă autodăruire. În sânul apei Botezului ne-a strâns Hristos într-una, într-un mod nou, să nu mai fim mădulare despărțite; dobândim

¹⁸⁰ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 91

¹⁸¹ Ibidem, p. 94

¹⁸² Ibidem p. 83

puterea coborârii voinței noastre pentru păcat, a aplecării voii spre plăceri, deci pentru virtuți, pentru viața de pe pământ. Prin Euharistie dobândim viața, căci chiar ființa noastră moare tainic și trebuie să moară chiar vizibil pentru Dumnezeu, ca să ne umplem de viața lui în viața aceasta pământească (Sfântul Maxim Mărturisitorul).¹⁸³

În Taina Mirungerii organele principale ale trupului omului botezat sunt unse cu Mir Sfințit, prin care primesc puterea pentru folosirea curată a lor, din Duhul lui Hristos. În taina Mărturisirii se primește dezlegare de păcate prin mâna preotului pusă pe capul lui. În căsătorie cei doi soți primesc puterea unei iubiri permanente, prin care depășesc egoismul lor individual; în Hirotonie, se asumă răspunderea pentru propovăduirea jertfei și învierii lui Hristos și a transmiterii puterii lor asimilată de cel hirotonit, celor ce cred în Hristos.

Toate tainele ne umplu de Harul dumnezeiesc, ne unesc și ne cresc în Hristos; prin Taina Sfintei Împărtășanii însă ne hrănim cu dumnezeirea Lui prin Duhul Său cel Sfânt dar prin Trupul Său, hrănit și El prin chipul pâinii cu Duhul său dumnezeiesc.¹⁸⁴ Preotul se roagă după prefacerea pâinii și vinului în Trupul și sângele lui Hristos, rostind: Pentru ca să fie celor ce se vor împărtăși spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Tău Duh, spre primirea împărăției Cerurilor, spre îndrăznirea Cea către Tine.¹⁸⁵

Din Biserică și din credincioși se răspândește buna mireasmă a bunătății și duhul de jertfă al lui Hristos, cu care se unește, din puterea Lui, bunătatea și duhul de jertfă al lor. În Jertfa Mielului Hristos, în moartea Sa ca om din puterea bunătății și dărnicii ipostasului dumnezeiesc al Fiului, e uriașa putere din care sorb cei ce cred în El, puterea bunătății și a jertfei de sine, ca dar sfințit lui Dumnezeu și Tatăl din care ne oferim pe noi înșine jertfă cu adevărat duhovnicească.

Prin Sfânta Liturghie, prin Sfintele Taine și ierurgii, prin toate actele sfinte săvârșite de Biserică, lumea se umple de bunătatea și sfințenia lui Dumnezeu, se transparentizează, se luminează. Darurile curate pe care le oferim semenilor sunt rodul participării și integrării în viața de slujire a Bisericii, creșterea noastră în virtuți.

Acestea fiind precizate, concluzionăm că misiunea Bisericii prin Sfintele Taine este veșnic actuală și importantă. Toate Sfintele Taine au un profund caracter misionar și comunitar.

¹⁸³ Pr. Prof. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 546

¹⁸⁴ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 415

¹⁸⁵ Ibidem, p. 415

Prin toate Domnul Hristos Se dăruiește membrilor Trupului său eclesial. Toate cele șapte Sfinte Taine ajută pe creștini să progreseze în viața duhovnicească, să înainteze pe calea împărăției lui Dumnezeu.

Deci, Biserica are o structură misionară pentru că este trimisă în lume să vestească și să conducă oamenii înspre împărăția lui Dumnezeu și în același timp are o structură sacramentală, ca modalități de împărtășire a lui Hristos în principalele momente și pe tot parcursul vieții creștinului. Misiunea Bisericii prin Sfintele Taine este un subiect de actualitate, având în vedere că Biserica este strâns legată de Sfintele Taine, prin intermediul lor Hristos edifică, crește și întărește Biserica. Prin Sfintele Taine „se realizează unitatea pentru care s-a rugat Hristos”²⁴, „ca toți să fie una precum Tu Tată ești în Mine și Eu în Tine, ca și ei să fie una în Noi” (Ioan 17, 21). Necesitatea împărtășirii tuturor membrilor Trupului Eclesial al Domnului Hristos cu Sfintele Taine rezultă din necesitatea harului absolut necesar îndumnezeirii și mântuirii noastre.

BIBLIOGRAFIE

IZVOARE

Biblia sau Sfânta Scriptură, tipărită cu binecuvântarea P.F. Daniel, cu aprobarea Sf. Sinod, EIB, București, 2008

Molitfelnic, Editura IBMBOR, București, 2006

Învățătura de credință creștină ortodoxă, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1952

Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, ed. a III-a, Ed. Scripta, București, 1993

Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie din Nazianz, Sf. Efrem Sirul, *Despre Preoție*, traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. Sofia, București, 2004

Sf. Nicodim Aghioritul, *Carte Foarte Folositoare de Suflet*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1992

Sfântul Grigore de Nazianz, *Despre preoție*, în B. O. R., LXXXVI (1968), nr. 1-2, tradus de Pr. D. Fecioru.

Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. Sofia, București, 2004

Sfântul Ioan Gură de Aur: *Despre preoție*, în BOR, LXXV (1957) nr. 10

Sfântul Nectarie de Eghina, *Despre Preoție*, trad. din limba neogreacă de Parascheva Grigoriu, Ed. Sofia, București, 2008

CĂRȚI

Aghioritul, Cuv., Paisie, *Cuvinte Duhovnicești-Patimi și virtuți*, trad. de Ieros. Ștefan Nuțescu, Ed. Evanghelismos, București, 2007

- Braniște, Pr. prof. dr., Ene, *Liturgica specială*, Editura Nemira, 2002
- Braniște, Pr. Prof. Dr., Ene, *Liturgica teoretică. Manual pentru elevii seminariști*, Ed. Credința noastră, București, 1997
- Cabasila, Nicolae, *Despre viața în Hristos*, trad. Teodor Bodogae, Sibiu, 1946
- Chițescu, Pr. Prof., N., *Teologia dogmatică și simbolică*, manual pentru Institutetele Teologice, vol. II, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1958
- Coman, Pr. Prof. Dr., Constantin, Ion Vlăducă, *Din învățătura Sfinților Părinți*, Ed. Bizantină, București, 2003
- Drâmba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, ediția a II.a, Editura Saeculum, București, 1998
- Evdokimov, Paul, *Ortodoxia*, Trad. Pr. dr. Irineu Ioan Popa, EIBMBOR, București, 1996.
- Ferenț, Pr. Dr. Lec. Iosif-Aurel, *Învățătura despre Sfântul har privită interconfesional. Implicațiile doctrinare și spirituale ale acesteia*, Ed. Buna Vestire, Beiuș, 2001
- Foundoulis, Prof. Dr. Ioannis, *Dialoguri liturgice. Răspunsuri la probleme liturgice*, vol. I-V, Editura Bizantină, București, 2008-2011
- Ghiuș, arhim. Benedict, *Taina răscumpărării în iconografia ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998
- Ilie, Arhim., Cleopa, *Despre credința ortodoxă*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981
- Iorgu, D. Ivan, *Recăsătorirea soților despărțiți*, București, 1937
- Lossky, Vladimir, *Vederea lui Dumnezeu*, trad de Maria Cornelia Oros, studiu introductiv de diac. Ioan Ică jr., Deisis, Sibiu, 1995
- Marin, S. Fl., *Nunta la români*, Editura Academiei Române, București, 1890
- Mihai, Iulian L. Constantinescu, *Biserica și instituția căsătoriei. Condițiile administrării căsătoriei. Studiu juridico-canonice*, Editura Aius (CNCSIS), Craiova, 2008
- Necula, Pr. Constantin, *Portile Cerului*, vol. II, Agnos, București 2007
- Necula, Pr. Prof. Dr., Nicolae D., *Când și cum se săvârșește corect Taina Sfântului Maslu?*, în *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. II, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001

Necula, Pr. Prof. Dr., Nicolae D., *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996

Necula, Pr. Prof. Dr., Nicolae, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. II, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001

PF. Daniel, Ciobotea, Patriarhul BOR, *Misiune pentru mântuire*, Editura Basilica, București 2009

Idem, *Libertate pentru comuniune*, Editura Basilica, București, 2010

Radu, Pr. Prof. Dr., Dumitru, *Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii*, București, 1978

Radu, Pr. Prof., Dumitru, *Îndrumări misionare*, Ed. IBMBOR, București, 1986

Rămureanu, Pr. Prof. Dr., Ioan, *Istoria Bisericească Universală. Manual pentru seminariile teologice*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 2004

Schmemmann, Alexander, *Euharistia, Taina împărăției*, trad. Boris Răduleanu, Ed. Anastasia, București, 1992

Idem, *Introducere în teologia liturgică*, trad. de Ierom. Vasile Bârză, Editura Sophia, București, 2002

Idem, *Postul cel Mare*, trad. de Andreea și Laurențiu Constantin, Editura Doris, 1998

Simonopetritul, ierom. Makarios, *Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic*, traducere de Diac. Prof. Ioan I. Ică Jr., Editura Deisis, 2003

Stăniloae, Pr. Prof., D., *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Craiova, 1986

Stăniloae, Pr. Prof., Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, Ed. IBMBOR, București, 1997

Vintilescu, Pr., Petre, *Istoria Liturghiei în primele trei veacuri*, Ed. Nemira, București, 2001

STUDII ȘI ARTICOLE

Braniște, Pr. Prof. Ene, *Originea, instituirea și dezvoltarea cultului creștin*, în *Studii Teologice*, an X (1963), nr. 3-4

Caraza, Diac. Asist., Ioan, *Imagini diferite ale Bisericii în Răsărit și în Apus ca taină a Istoriei Bisericii în Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 3

Chițescu, Prof., Nicolae, *Sfintele Taine (Temeiuri biblice și patristice)*, în *Studii Teologice*, seria II-a, I (1949), nr. 7-8

Coman, Pr. Prof. Dr., Ioan G., *Sinoadele ecumenice și importanța lor pentru viața Bisericii*, în *Ortodoxia*, an XIV, nr. 3

Iorgu, D. Ivan, *Codul Familiei*, în *BOR*, nr. 4, 1954

Mircea, Pr., Ioan, *Biserica și lucrarea ei după Noul Testament. Har și harisme, iconomi ai Tainelor și harismatici*, în *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 32

Moldovan, Pr. Conf., Ilie, *Semnificația și responsabilitatea slujirii preoțești după Sfântul Apostol Pavel*, în *Ortodoxia*, anul XXXI (1979), nr. 2

Moldovan, Pr. Conf., Ilie, *Temeiurile Scripturistice ale închinării credinciosului în Sfânta Biserică*, în *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 3

Necula, Prof. Dr., Nicolae, *Participarea credincioșilor laici la cult în Bisericile răsăritene*, în *Studii Teologice*, an XXII, 1970, nr. 3-4

Popescu, Prof., Teodor M., *Sfințenia și răspunderile preoției*, în *Studii Teologice*, anul IV (1952), nr. 3-4

Radu, Pr. Prof. D., *Preotul ca săvârșitor al tainei spovedaniei și puterea lui de a dezlega păcatele*, în *BOR*, (1982), nr. 9-10.

Radu, Pr. Prof. D., *Sfintele Taine în viața Bisericii*, în *Studii Teologice*, nr. 3-4, 1981

Radu, Pr. Prof., Dmițru, *Sfintele Taine ale Bisericii după Tradiția apostolică din punct de vedere ortodox*, în *BOR*, XCVIII (1980), nr. 11-12

Radu, Pr. Prof., Dumitru, *Caracterul eclesiologic al Sfintelor taine și problema intercomuniunii*, în *Ortodoxia*, XXX (1970), nr. 1-2

Radu, Pr. Prof., Dumitru, *Taina Preoției*, în *Ortodoxia*, XXXI (1979), nr. 3

Stăniloae, Pr. Prof. Dr., Dumitru, *Autoritatea în Biserică*, în *Ortodoxia*, anul 1964, nr 3-4

Stăniloae, Pr. Prof. Dr., Dumitru, *Din aspectul sacramental al Bisericii*, în *Studii Teologice*, XVIII (1966), nr. 9-10

Stăniloae, Pr. Prof. Dr., Dumitru, *Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni*, în *Ortodoxia*, V (1953), nr. 1

Stăniloae, Pr. Prof. Dr., Dumitru, *Iisus Hristos, Arhiereu în veac*, în *Ortodoxia*, XXXI (1979), nr. 2

Stăniloae, Pr. Prof. Dr., Dumitru, *Teologia Euharistiei*, în *Ortodoxia*, XXI (1969), nr. 3

Verzan, Pr. Dr., Sabin, *Preoția ierarhică sacramentală la sfârșitul epocii apostolice*, în revista *Studii Teologice*, 1991, nr. 3